

Ψυχολογία της Αντίληψης στην Τέχνη

Ιάκωβος Ποταμιάνος
Τμήμα Θεάτρου

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Συγγράμματα

1. Arnheim Rudolf, Τέχνη και Οπτική Αντίληψη: Η Ψυχολογία της Δημιουργικής Όρασης, Εκδόσεις Θεμέλιο, 1999
2. Arnheim, Rudolf, Οπτική Σκέψη, University Studio Press, 2007

Κλάδοι της Φιλοσοφίας

1. Οντολογία
2. Αισθητική
3. Μεταφυσική
4. Ηθική
5. Γνωσιολογία

1. Οντολογία

Μελέτη της έννοιας του όντος και της ουσίας των πραγμάτων.

Ο όρος δημιουργείται τον 17^ο αιώνα Lexicon Philosophicum του Γοκλήνιου.

υιοθετείται από τον Λάϊμπνιτς (Gottfried Wilhelm Leibniz 1646-1716) 17^{ος} – 18^{ος} αιώνας, Γερμανός φιλόσοφος ο πολυμαθέστερος μετά τον Αριστοτέλη. Μαθηματικά, φυσική, χημεία, δίκαιο, ιστορία, πολιτική.

Καθιερώνεται από τον Βολφ (Christian Wolf 1679-1754) τον 18^ο αιώνα

η ενασχόληση με τα ζητήματα αυτά ανάγεται στην αρχαία ελληνική φιλοσοφία

Αριστοτέλης «Μετά τα Φυσικά»

Διερεύνηση του όντος σε συνδυασμό με την μελέτη της θείας ουσίας.

Κατά τον Χάϊντεγκερ (Heidegger) 20^{ος} αιώνας η οντολογία του Αριστοτέλη είναι οντοθεολογία = απόδειξη της ύπαρξης του Θεού με λογικό τρόπο μέσα από την ανάλυση της ουσίας ή της έννοιας του Θεού.

Ο Κάντ (Kant) 18^{ος} αιώνας αναφέρεται πρώτος στον όρο οντοθεολογία και αντιπαραθέτει την δική του κοσμοθεολογία όπου η απόδειξη βασίζεται όχι σε λογικού αλλά σε εμπειρικού τύπου επιχειρήματα (παρατηρήσεις μέσω των αισθήσεων).

Ο συνδυασμός της οντολογίας και της θεολογίας επικράτησε την περίοδο της σχολαστικής φιλοσοφίας.

Ο Βολφ έκανε διάκριση ανάμεσα στην οντολογία και την θεολογία. Ονόμασε την οντολογία = γενική μεταφυσική και την φυσική θεολογία = ειδική μεταφυσική.

Ουσία= το πρωταρχικό συστατικό,
η φύση ενός πράγματος,
το χαρακτηριστικό που συντελεί ώστε ένα ον να είναι αυτό που είναι και όχι κάτι άλλο,
το στοιχείο χωρίς το οποίο το πράγμα δεν θα ήταν αυτό που είναι.
κατά Ντεκάρτ έκταση—υλικού σώματος, νόηση ---ψυχής
κατά Αριστοτέλη - - ουσία έναντι συμβεβηκότων

Έννοια= το σύνολο των βασικών γνωρισμάτων ενός η περισσότερων ομοειδών πραγμάτων με τα οποία εκφράζεται η ουσία τους

2. Αισθητική

Αντικείμενο της αισθητικής είναι τα ζητήματα που προκύπτουν από την επαφή μας με πράγματα που μας προκαλούν ένα ιδιαίτερο συναίσθημα ικανοποίησης, την αισθητική απόλαυση.

Τα πράγματα αυτά είτε υπάρχουν στην φύση, είτε τα δημιουργεί ο άνθρωπος μέσω της τέχνης. Συναισθήματα που πηγάζουν εξ αυτών. Ο όρος αισθητική εισήχθη στην φιλοσοφία τον 18^ο αιώνα. Από τον Μπαουμγκάρτεν (Alexander Gottlieb Baumgarten 1714-1762) ως ένα από τα δυο είδη γνώσης που εισηγήθηκε.

1. Γνώση των αφηρημένων ιδεών που αποτελεί αντικείμενο της λογικής
2. Αισθητική γνώση της εμπειρίας που είναι συνυφασμένη με τις αισθήσεις.

Από την αρχαιότητα οι φιλόσοφοι ασχολούνται με τα ζητήματα αυτά.

Αξία του ωραίου ή του καλού - - καλλολογία.

Από τον 18^ο αιώνα. Burke (Μπέρκ) - Kant (Καντ) – διεύρυναν τα όρια της αρχαίας καλλολογίας. Αντιδιαστέλλουν την αξία του ωραίου προς την αξία του υψηλού. Άλλοι φιλόσοφοι προσθέτουν κατηγορίες όπως το χαρίεν, το μεγαλειώδες, το δραματικό, το επικό.

Μεταξύ των προβλημάτων απασχολούν τους φιλοσόφους είναι:

1. πώς συνδέονται μεταξύ τους οι αισθητικές αξίες.
2. Αν είναι ισότιμες ή υπάρχει ιεράρχηση μεταξύ τους.
3. αν τα κριτήρια για να αποφανθούμε για τις αισθητικές αξίες είναι αντικειμενικά ή υποκειμενικά
4. αν οι αισθητικές αξίες είναι αυτόνομες ή είναι συναφείς προς άλλα είδη αξιών όπως οι ηθικές, οι επιστημονικές ή οι θρησκευτικές
5. ποια η σχέση μεταξύ μορφής και περιεχομένου ενός αισθητικού αντικειμένου είτε υπάρχει στην φύση είτε είναι προϊόν τέχνης.
6. αν ο ρόλος του έργου τέχνης είναι κοινωνικός, διδακτικός ή αντίθετα έχει ως αποστολή την απόλαυση ή την τέρψη ή ακόμη την προσωπική τέρψη του δημιουργού του.
7. καλλιτεχνική φαντασία και δημιουργία προέλευση και λειτουργία.
8. Αναπαράσταση, οι τρόποι και τα είδη της.
9. Έκφραση και εκφραστικότητα του έργου τέχνης
- 10 απόλαυση που προκαλεί ένα αισθητικό αντικείμενο

Ψυχολογία Gestalt

- Christian von Ehrenfels - Κρίστιαν φον Έρενφελς
- Max Wertheimer – Μαξ Βερτχάϊμερ
- Wolfgang Köhler – Βόλφγκανγκ Κέλερ
- Kurt Koffka – Κουρτ Κόφφκα
- Rudolf Arnheim – Ρούντολφ Άρνχάϊμ

Τέχνη και Οπτική Αντίληψη, Εκδόσεις Θεμέλιο

Η Δυναμική της Αρχιτεκτονικής Μορφής, University Studio Press

Εντροπία και Τέχνη, University Studio Press

Οπτική Σκέψη, University Studio Press

Οικολογική Προσέγγιση

- James J. Gibson – Τζέϊμς Γκίμπσον
Η Οικολογική Προσέγγιση στην Οπτική Αντίληψη

Ψυχολογία Gestalt

- Rudolf Arnheim – Ρούντολφ Αρνχάϊμ
Τέχνη και Οπτική Αντίληψη, Εκδόσεις Θεμέλιο

Ισορροπία

Η κρυφή δομή ενός τετραγώνου

θέση και μέτρηση

σύλληψη-ορατή σχέση

κλίμακα μεγεθών, φωτεινότητας, θέση ως προς κάτι, όχι μεμονωμένα

βλέπω = παραχωρώ θέση σε ένα σύνολο

ιδιότητες των εικόνων μη στατικές

η οπτική εμπειρία είναι δυναμική

παράταξη αντικειμένων ή αλληλενέργεια κατευθυντικών τάσεων;

τάσεις εγγενείς-όχι επιπρόσθετες με μέγεθος και κατεύθυνση = «ψυχολογικές δυνάμεις»

έλξη του δίσκου από κάτι μη φυσικώς παρόν «δι' επαγωγής»

περισσότερα απ' όσα καταγράφονται στον αμφιβληστροειδή

κατάσταση ηρεμίας σε ορισμένες θέσεις – «ορθή» θέση

«δομικός σκελετός»

Γκούνναρ Γκούντε (Gunnar Goude) και Ίνγκα Χιόρτσμπεργκ (Inga Hjortzberg)

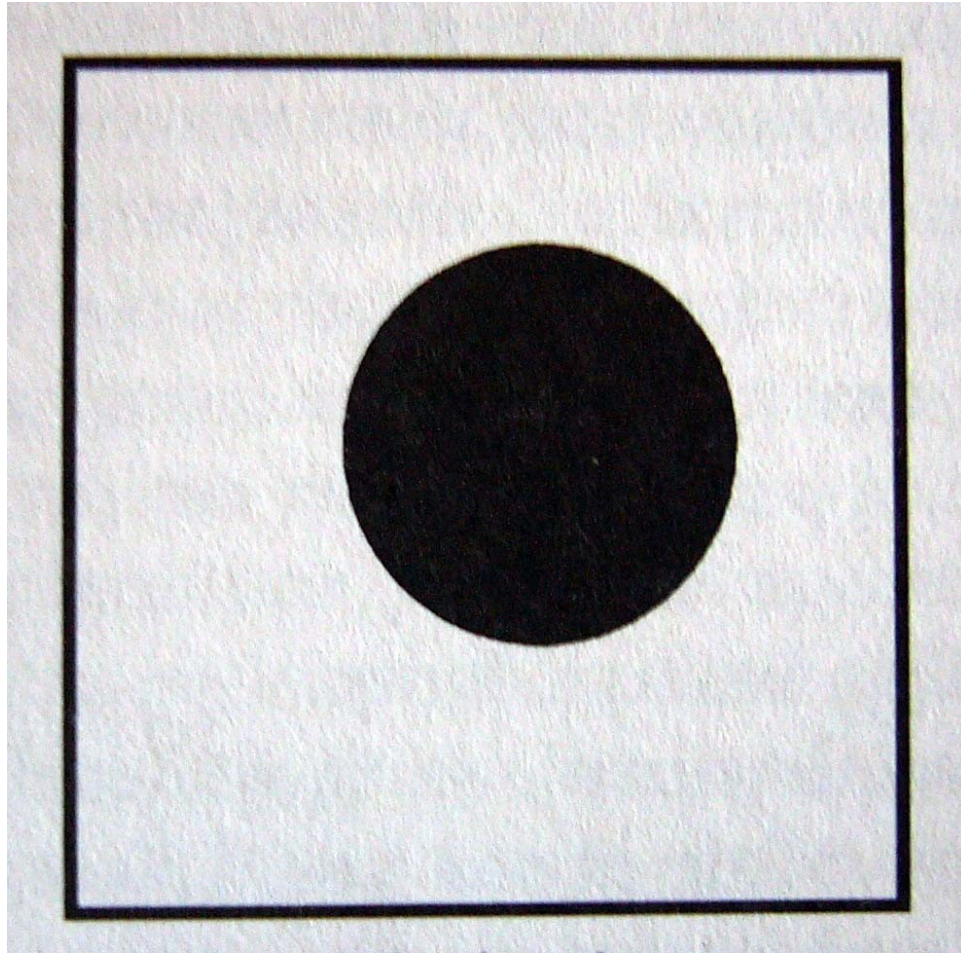
Εργαστήριο Ψυχολογίας Στοκχόλμης – 8 κυριότερες κατευθύνσεις

Μείωση της έντασης

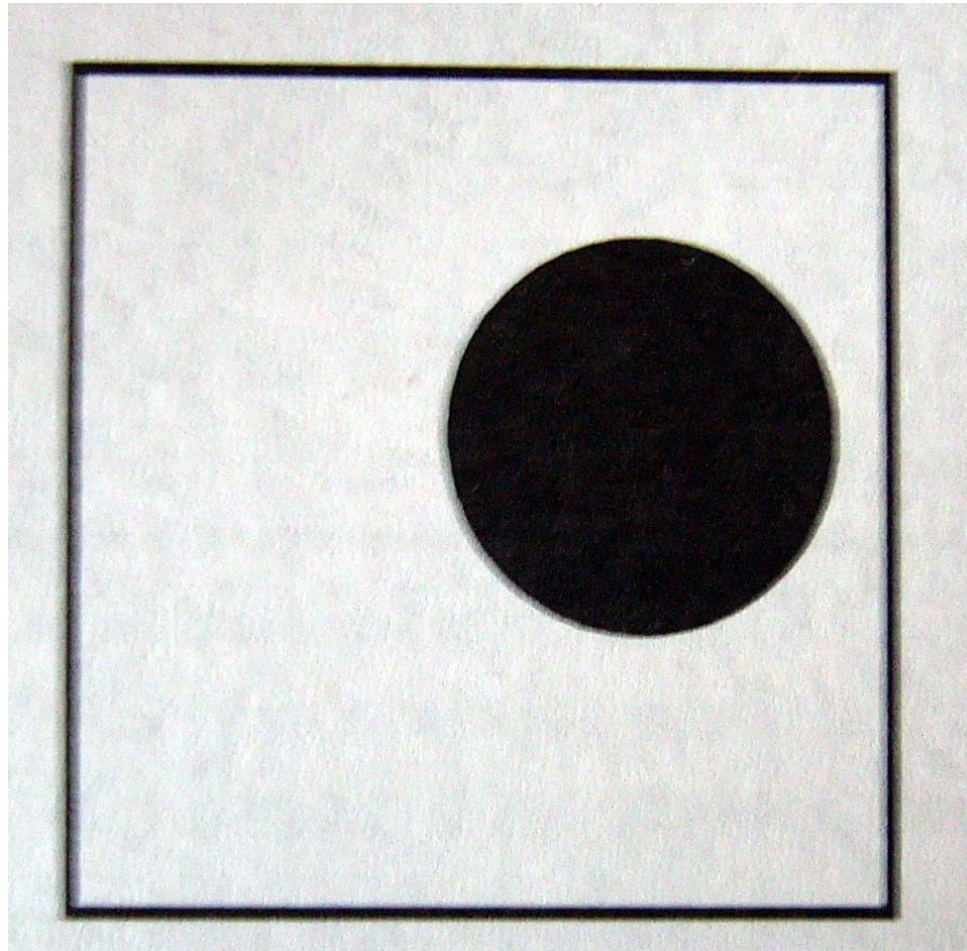
Βλέπω = αντιλαμβάνομαι δράση

Σχολιάστε τη σχέση μεταξύ των δύο σχημάτων

Σχολιάστε τη σχέση μεταξύ των δύο σχημάτων

Δομικός Σκελετός

Επιρροές στο δίσκο:
Όρια, Κορυφές, Κέντρο, Δίκτυο
αξόνων.

Ποιο είναι πιο ισχυρό;

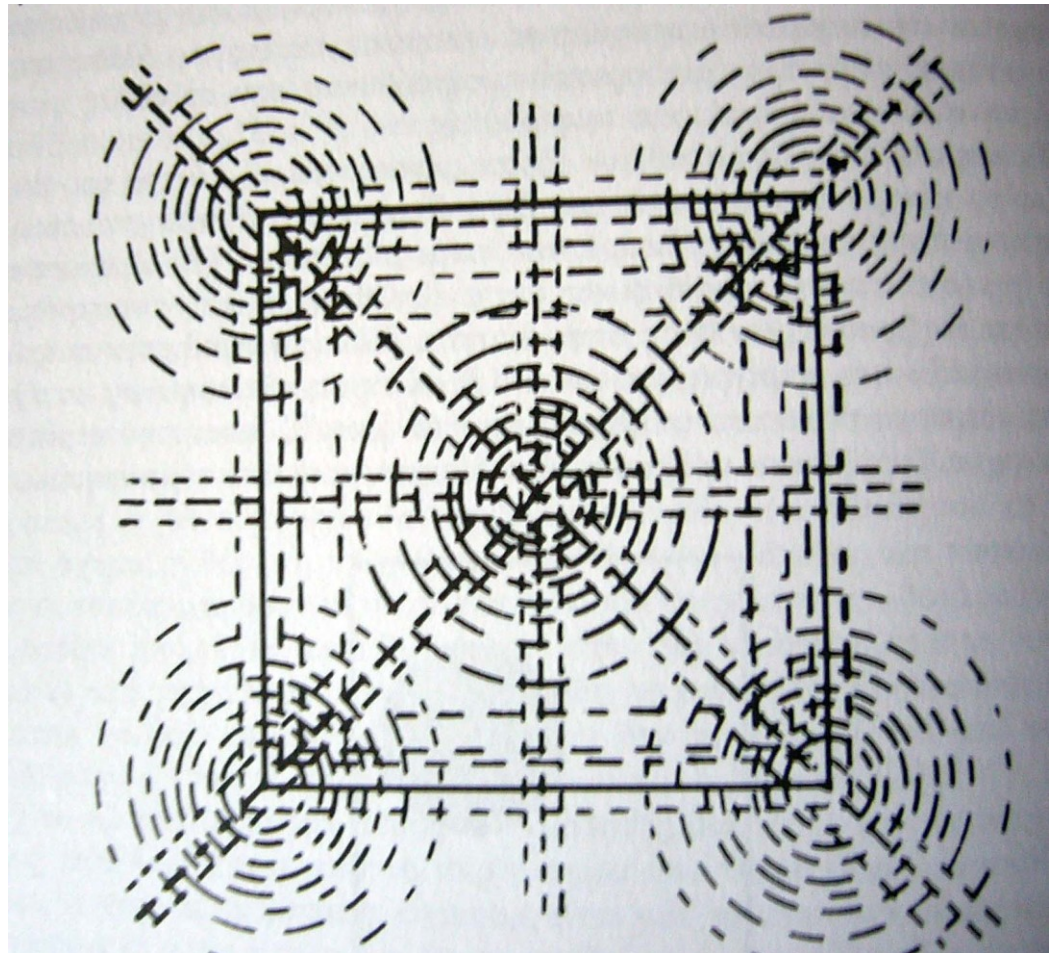
Πώς η θέση ενός νέου αντικειμένου
επηρεάζεται από την σχέση με το
περισσότερο ισχυρό μέρος του
σκελετού;

Πού δημιουργείται αίσθηση
ισορροπίας ή ζυγίσματος;

Εικαστική - μια άλλη γλώσσα.

Κοινά γνωρίσματα

Διαφορές με την γλώσσα των
λέξεων.

Gunnar Goude, Inga Hjortzberg

Γκούναρ Γκούντε (Gunnar Goude) Ίνγκα
Χιόρτσμπεργκ (Inga Hjortzberg)

Εργαστήριο Ψυχολογίας Στοκχόλμης,
Σουηδία

8 κυριότερες κατευθύνσεις

Δίσκος 4 εκ. Τοποθετείται μαγνητικά σε
λευκό τετράγωνο.

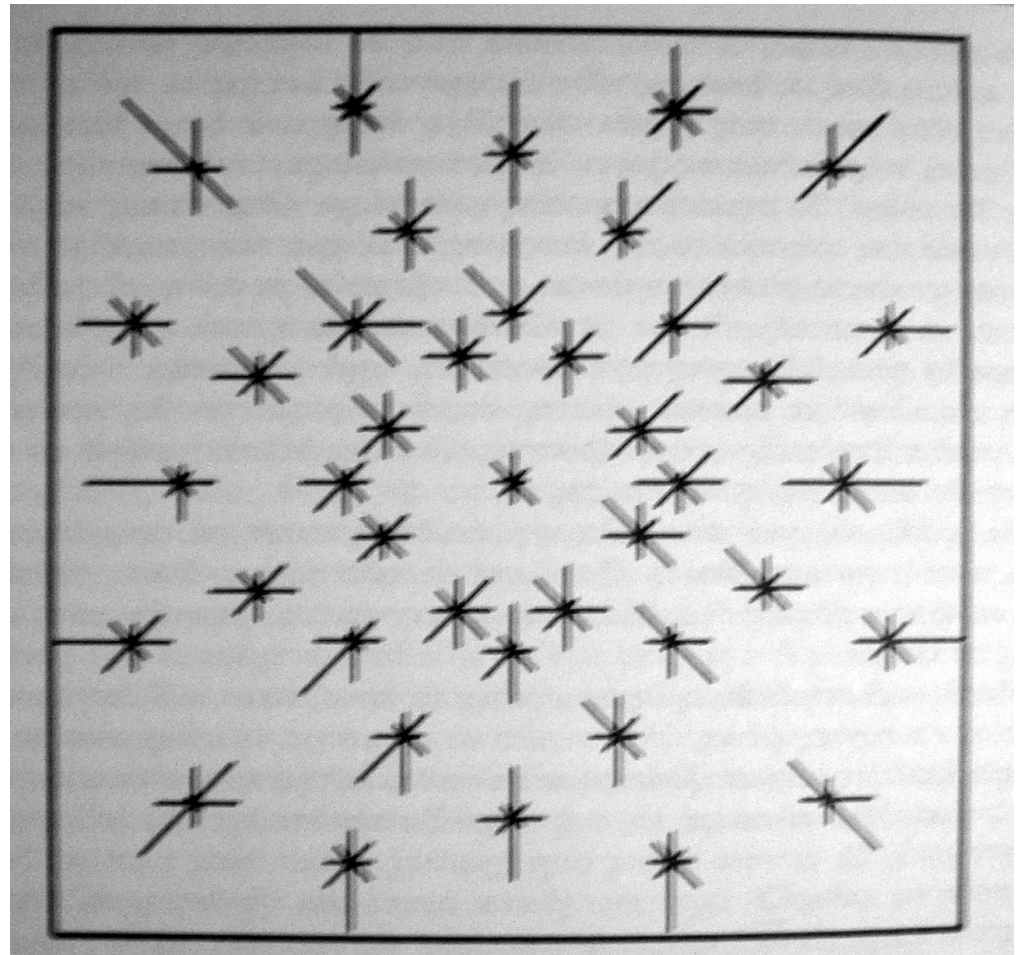
Πότε δημιουργούνται οπτικές ασάφειες ή
αβεβαιότητες;

Είναι ζήτημα θολότητας ή δυναμικής;

Πότε ενισχύονται οι τάσεις έλξης και
άπωσης;

Αν η εικόνα παρουσιαστεί για ένα κλάσμα
του δευτερολέπτου τι γίνεται;

Δείχνει να παρεμβαίνει μια εσωτερική
ώθηση που ονομάζεται τάση προ μείωση της
έντασης.

Max Wertheimer

Max Wertheimer

Γωνία 93 μοιρών = ανακριβής ορθή

Ταχιστοσκοπικά = ορθή με κάποια ακαθόριστη ατέλεια.

Οπτική διάταξη = καταγραφή στον αμφιβληστροειδή χιτώνα; ή κάτι περισσότερο;

Αντιληπτική εμπειρία

Ο ρόλος κάθε στοιχείου προσδιορίζεται από το πλαίσιο.

Συνεχές πεδίο δυνάμεων

Διελκυστίδα

Κάθε γραμμή ή σχήμα πέφτει σαν μια πέτρα σε μια λιμνούλα.

Ταράσσει την γαλήνη κινητοποιεί τον χώρο.

Βλέπω = αναλαμβάνω δράση.

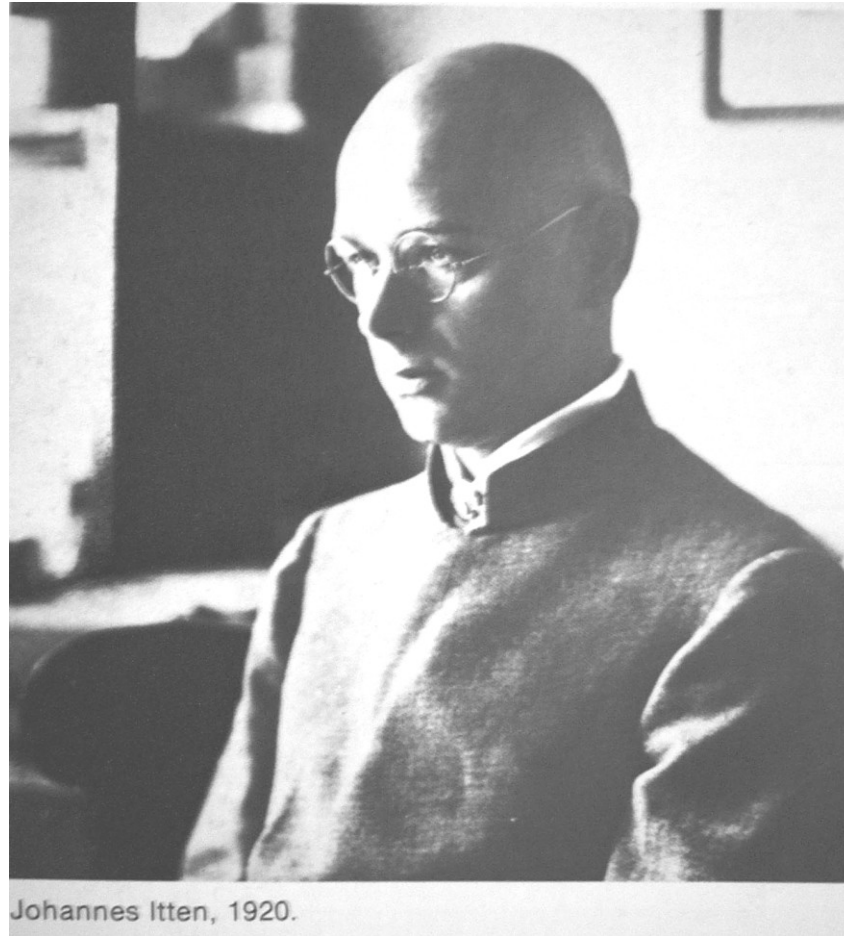
Οι δυνάμεις αυτές είναι διανύσματα. Με σημείο εφαρμογής κατεύθυνση και ένταση. = ψυχολογικές δυνάμεις.

Οι δυνάμεις αυτές δημιουργούν το αισθητό.

Ο καλλιτέχνης δημιουργεί με φυσικά υλικά. Αυτό που δημιουργεί είναι αισθητά δηλαδή εμπειρίες.

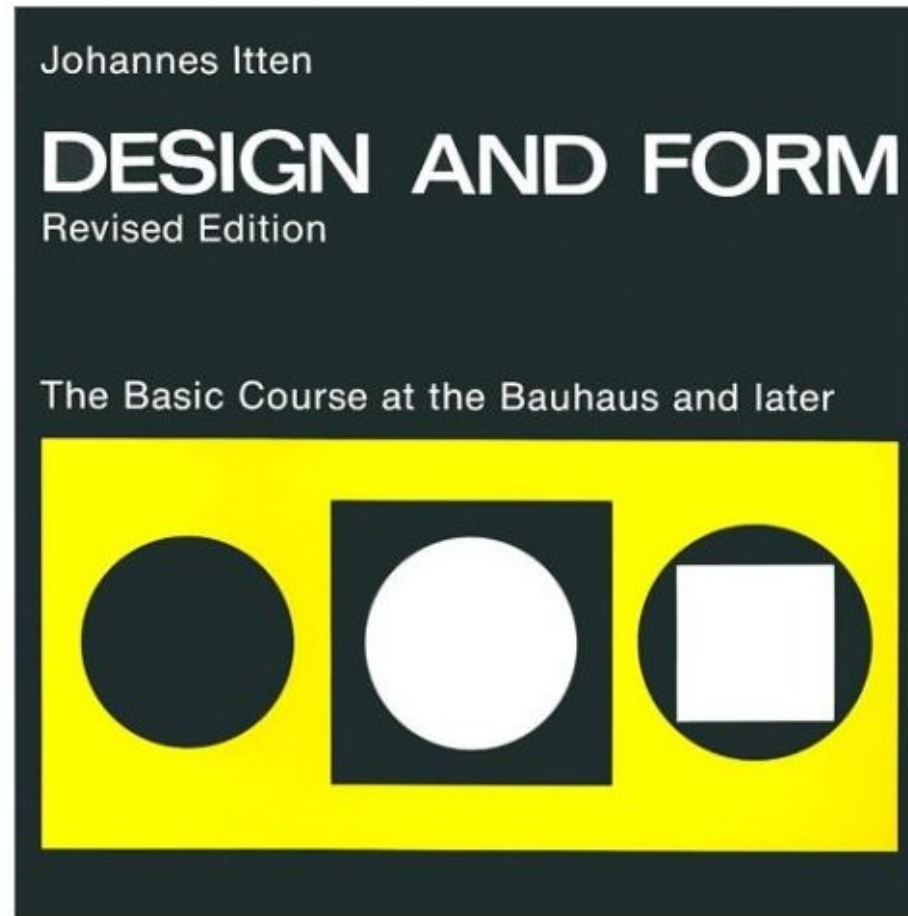

Johannes Itten

Johannes Itten, 1920.

Johannes Itten, Design and Form

- Johannes Itten – Γιοχάννες Ίπτεν

- Design and Form (Σύνθεση και Μορφή)

- Οπτική Σύνθεση

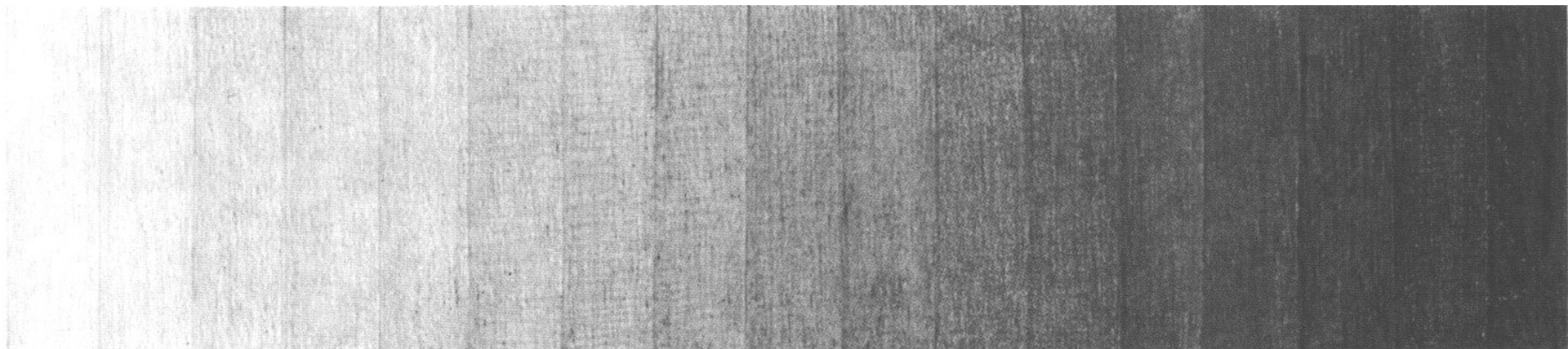
- Θεωρία αντίθεσης
- Η Ανάλυση των Μεγάλων Ζωγράφων (Γκόγια, Τζόττο)
- Θεωρία Μορφής

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Η ανάλυση των μεγάλων ζωγράφων

Giotto di Bondone,
Ευαγγελισμός της Αγίας Άννης,
Παρεκκλήσιο Scrovegni, Padova, 14ος αι.

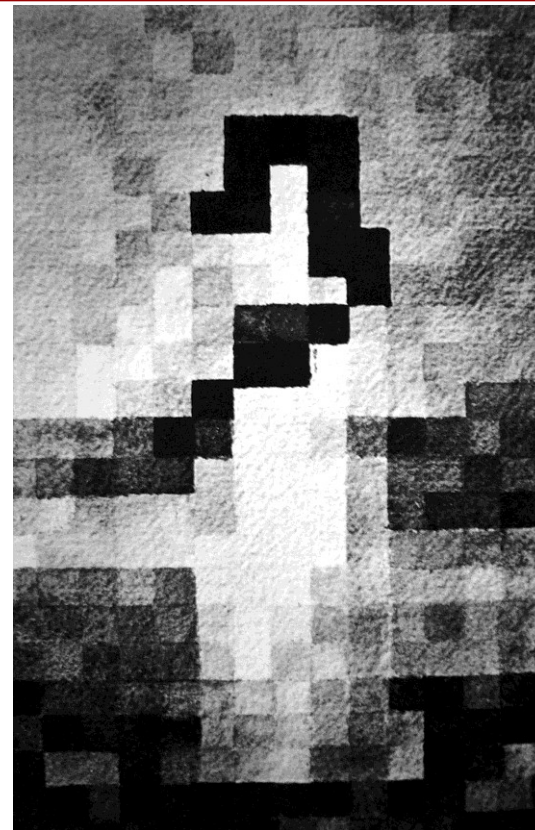

M.Téry-Adler,
Εικαστική ανάλυση, Collage,
Βιέννη, 1918

Francisco de Goya, Η Δούκισσα του Alba.
130 X194, 1795.

Ανάλυση φωτοσκίασης σε τόνους του μαύρου,
άσπρου και γκριζου. Εστίαση σε επιφάνειες και
τονικές αξίες. Μοσζναι, Βερολίνο, 1930.

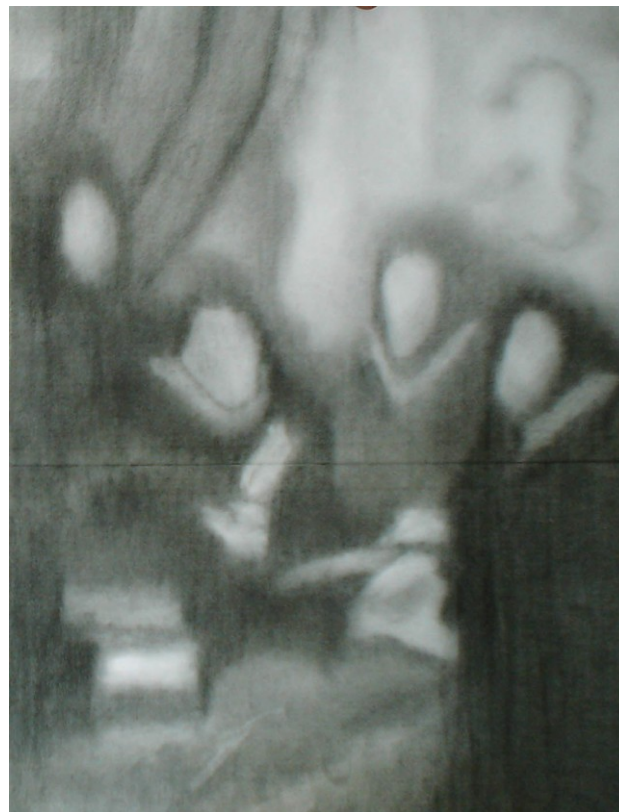

Peter Paul Rubens.

Τέσσερις Φιλόσοφοι

1611-12. Ελαιογραφία 167-143 εκ.

Palazzo Pitti, Φλωρεντία

Ελισάβετ Βόγδου, 2006-2007.

Εργαστήριο Τέχνης Δημοτική Πολιτιστική Επιχείρηση
Αγίας Παρασκευής. (ΔΗΠΕΑΠ)

Ισπανός Κιθαρωδός

Edouard Manet, Ισπανός Κιθαρωδός, 1860-1

Edgar Degas, Γαλάζιες Χορεύτριες, 1898

Γιάννα Σταουρούλακη, 2006-2007
Εργαστήριο Τέχνης, ΔΗΠΕΑΠ

Ψυχολογία Gestalt

Rudolf Arnheim – Ρούντολφ Αρνχάϊμ

Τέχνη και Οπτική Αντίληψη, Εκδόσεις Θεμέλιο

Ισορροπία

Η κρυφή δομή ενός τετραγώνου

θέση και μέτρηση

σύλληψη-ορατή σχέση

κλίμακα μεγεθών, φωτεινότητας, θέση ως προς κάτι, όχι μεμονωμένα

βλέπω = παραχωρώ θέση σε ένα σύνολο

ιδιότητες των εικόνων μη στατικές

η οπτική εμπειρία είναι δυναμική

- δεν αντιλαμβάνομαι παράταξη αντικειμένων αλλά αλληλενέργεια κατευθυντικών τάσεων.
- τάσεις εγγενείς σε κάθε τι αισθητό -όχι επιπρόσθετες.
- Έχουν μέγεθος και κατεύθυνση = γι' αυτό λέγονται ψυχολογικές «δυνάμεις»
- έλξη του δίσκου από κάτι μη φυσικώς παρόν «δι' επαγωγής» σαν να πρόκειται για ηλεκτρική τάση
- περισσότερα απ' όσα καταγράφονται στον αμφιβληστροειδή
- κατάσταση ηρεμίας σε ορισμένες θέσεις – καθορίζει την «ορθή» θέση «δομικός σκελετός»
- Γκούναρ Γκούντε (Gunnar Goude) και Ίνγκα Χιόρτσμπεργκ (Inga Hjortzberg)

Ψυχολογία Gestalt

Εργαστήριο Ψυχολογίας Στοκχόλμης – 8 κυριότερες κατευθύνσεις
Μείωση της έντασης (Max Wertheimer, γωνία 93) - πλαίσιο αναφοράς -
κλίμακα ορίζει τον ρόλο κάθε τόνου.

Το αισθητό είναι ένα συνεχές πεδίο δυνάμεων-Βλέπω = αντιλαμβάνομαι δράση
- Γραμμές ως κορυφογραμμές με κατωφέρεις - εστίες έλξης και απώθησης

Κάθε γραμμή ή η απλούστερη μορφή σαν πέτρα σε λιμνούλα.

5^α, Μη ισορροπημένη, ισορροπημένη
5^β, ισορροπημένη, μη-ισορροπημένη

Αν πολύ κοντά μεταξύ τους;
Αν πολύ μακριά;

Γειτνίαση,
Ομοιότητα μεγέθους
Ομοιότητα σχήματος

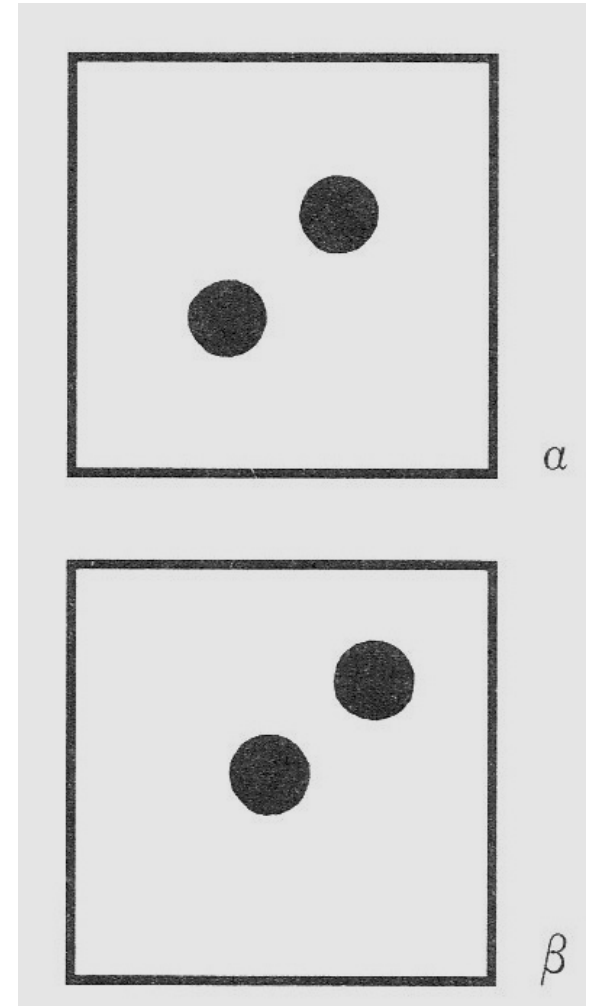
Ζεύγος=συμμετρικό

Μεταπτώσεις

Αμφιβολία όταν
Σχήμα Και Χωρική θέση σε αντίφαση

Διελκυστίνδα δυνάμεων

Πού συμβαίνει η **μείωση της έντασης;**

Ισορροπία -ψυχολογική και φυσική

Πώς; Με ποιο τρόπο επιτυγχάνεται;

Γιατί; Είναι προτίμηση; Στυλιστική; Ψυχολογική; Κοινωνική; Προσωπική;

Ιδιότητα αναγκαία των οπτικών διατάξεων;

•Φυσική – δυνάμεις που δρουν επί ενός σώματος αντισταθμίζουν η μια την άλλη.

Απλή περίπτωση: Δυο δυνάμεις ίσης ισχύος που δρουν προς αντίθετες κατευθύνσεις.

•Οπτική – ισχύει το ίδιο

Πεπερασμένη οπτική διάταξη έχει υπομόχλιο ή κέντρο βάρους.

Ισορρόπηση στην άκρη ενός δακτύλου

Denmann Ross (A Theory of Pure Design, New York, 1933) Ισορρόπηση με μετακίνηση πλαισίου γύρω από διάταξη. Κέντρο πλαισίου συμπίπτει με το κέντρο βάρους της διάταξης.

Διαφορές μεταξύ φυσικού και αισθητού ζυγίσματος.

Πάπια κοιμάται ενώ στέκεται σε ένα πόδι,

Κλόουν, κόκκινο-μπλε, ασυμμετρία αλλά ίσα σε φυσικό βάρος.

Γλυπτό χρειάζεται οπλισμό για να το κρατήσει ενώ οπτικά ισορροπεί,

Μοντέλο ίσως δεν μπορεί να διατηρήσει πόζα- αντιστοιχεί σε ζυγισμένο σχέδιο,

φωτογραφία χορευτή σε ανάπαυση ίσως μη ισορροπημένη,

κουρτίνα στο φόντο-ίσως αντίβαρο σε ασύμμετρη τοποθέτηση ανθρώπινης μορφής

Ο Άγ. Μιχαήλ ζυγίζει ψυχές

Ο Άγ. Μιχαήλ ζυγίζει ψυχές,
Αυστριακής προέλευσης,
15^{ος} αι., Μουσείο στην μνήμη Allen,
Κολέγιο Oberlin, Η.Π.Α.

Γιατί;

Ισορροπημένη σύνθεση

Κατάσταση κατανομής – όπου όλη η δράση σε ακινησία. (Η δυναμική ενέργεια στο σύστημα ελαχιστοποιείται)

Σχήμα, κατεύθυνση, θέση προσδιορίζονται αμοιβαία – έτσι ώστε καμία αλλαγή δεν φαίνεται δυνατή

Χαρακτήρας αναγκαιότητας

Μη ισορροπημένη σύνθεση

Τυχαία

Παροδική

Μη έγκυρη

Στοιχεία τείνουν να αλλάξουν

μέρος

Σχήμα

Να φτάσουν σε ισορροπία

καλλιτεχνική δήλωση μη κατανοητή

αμφίβολη διάταξη – δυσχέρεια επιλογής μεταξύ δυνατών διαμορφώσεων.

διαμόρφωση επιζητεί αλλαγή – ακινησία του έργου γίνεται μειονέκτημα -ι σαν να πάγωσε

στην πορεία

αντί αίσθησης ατέρμονου - αγχωτική αίσθηση αναχαιτισμένου χρόνου.

Ενδέχεται να αποτελεί το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα (σπάνια)

Ευαγγελισμός της Θεοτόκου

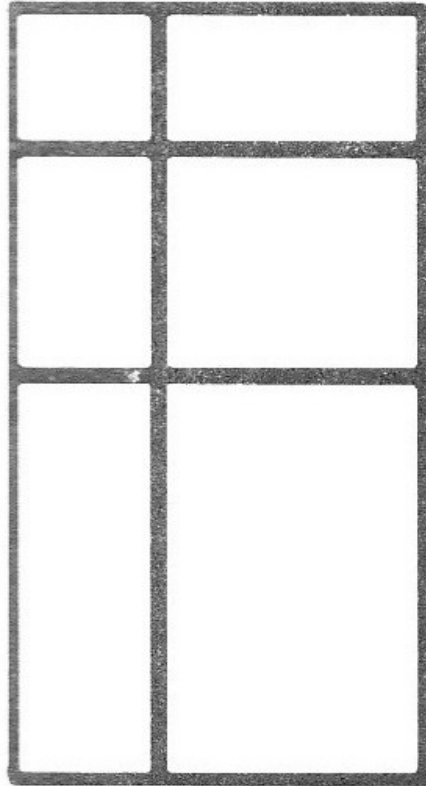
El Greco,
Ευαγγελισμός της Θεοτόκου,
1595-1600,
Ελαιογραφία, 91 X 66,5 εκ. Μουσείο Καλών
Τεχνών, Βουδαπέστη.

Άγγελος πιο μεγαλόσωμος

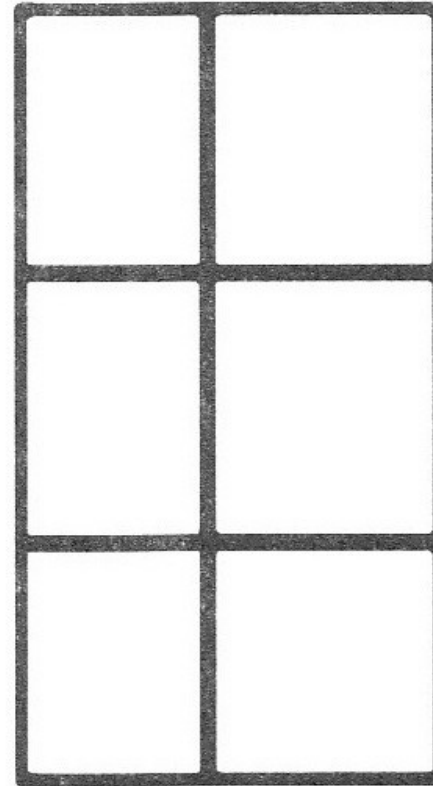
Αλληλοαντισταθμιζόμενοι εικαστικοί
παράγοντες για επίτευξη ισορροπίας.

Τεστ Maitland Graves

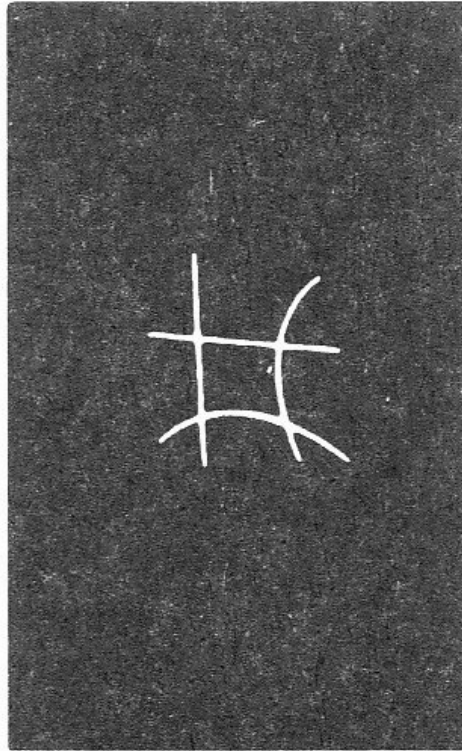

C

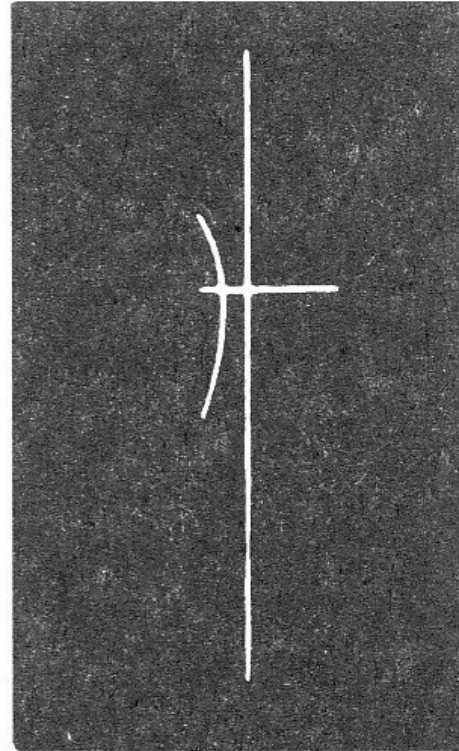

D

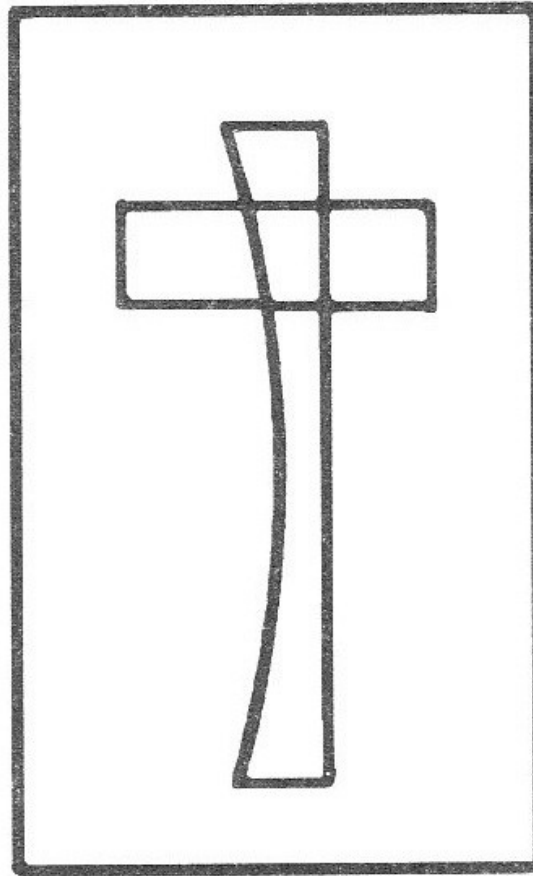
~

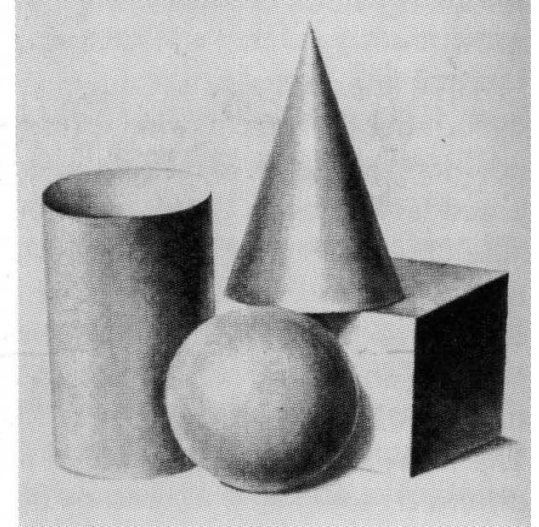
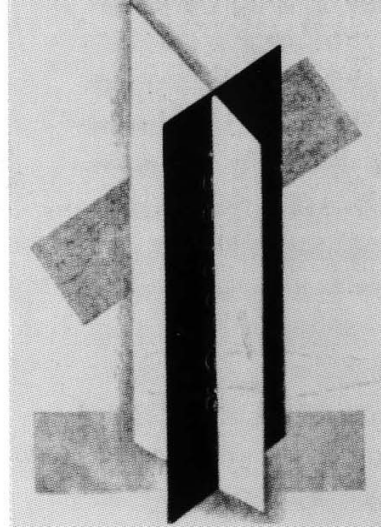
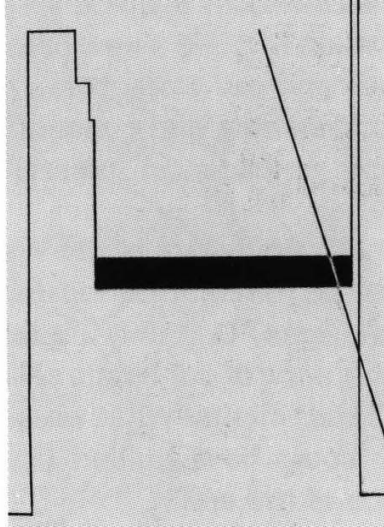
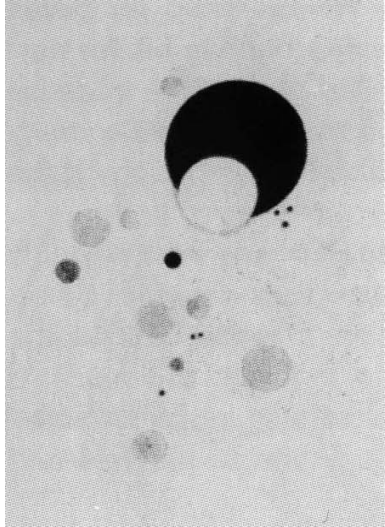
R

Λατινικός σταυρός

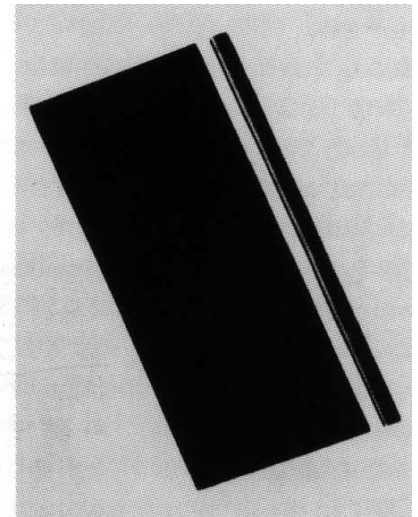
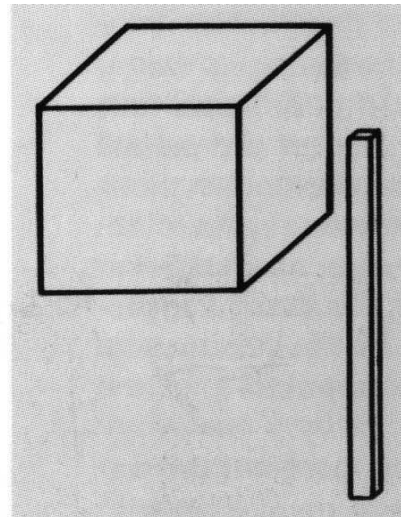
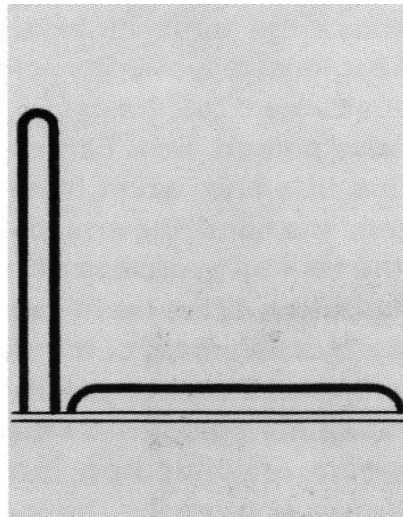
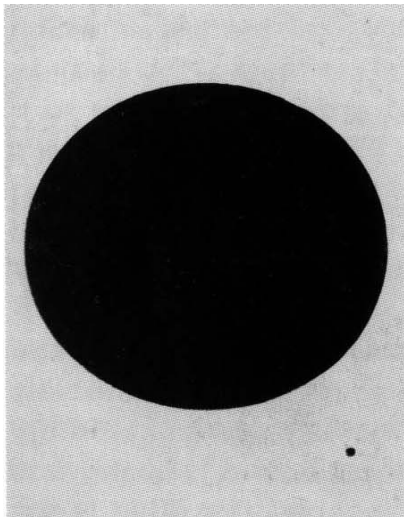
Λατινικός σταυρός
Διάταξη σταθερή.
Απόκλιση - παρείσακτος

Σημείο, γραμμή, επίπεδο, όγκος

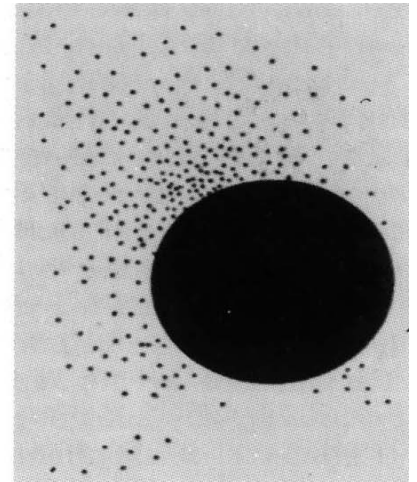
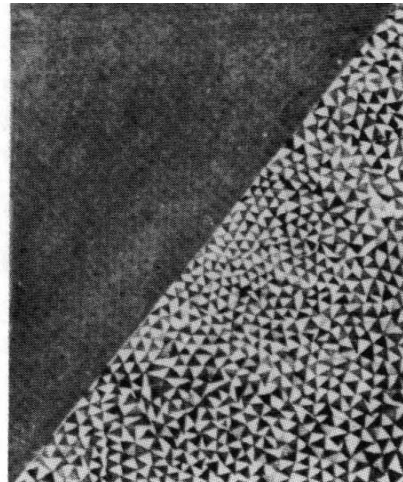
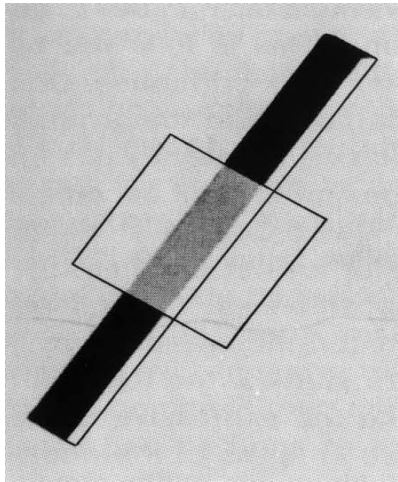

Αντιπαράβολή

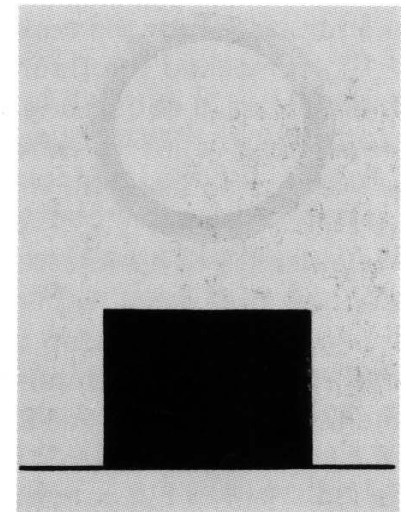
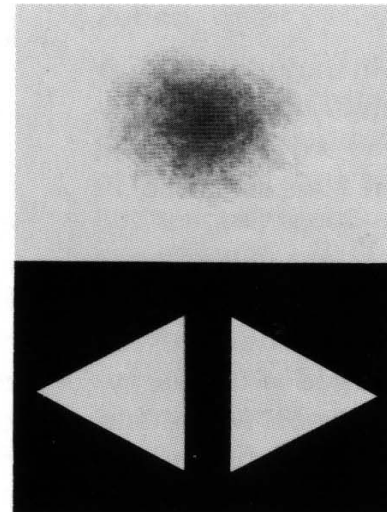
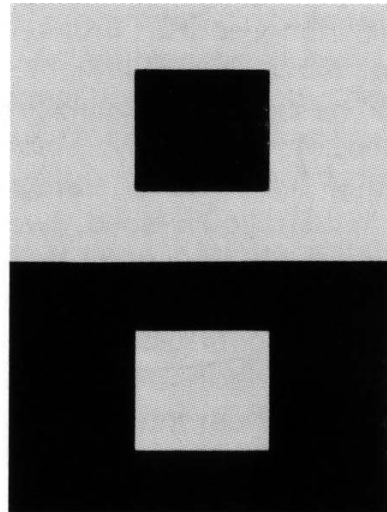
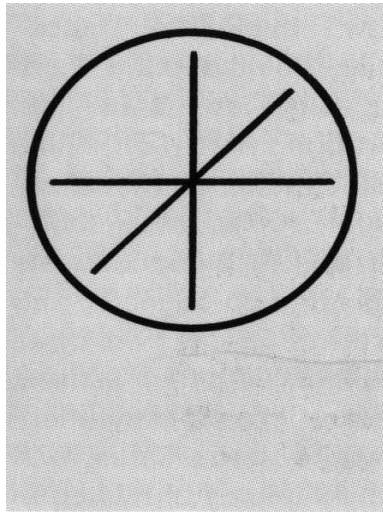
Μεγάλο-μικρό, Ψηλό-χαμηλό, Παχύ-λεπτό, Φαρδύ-Στενό

Διαφανές-αδιαφανές, Λείο-Τραχύ, Ηρεμία-κίνηση, Πολύ-λίγο

Αντιπαράβολή κατευθύνσεων

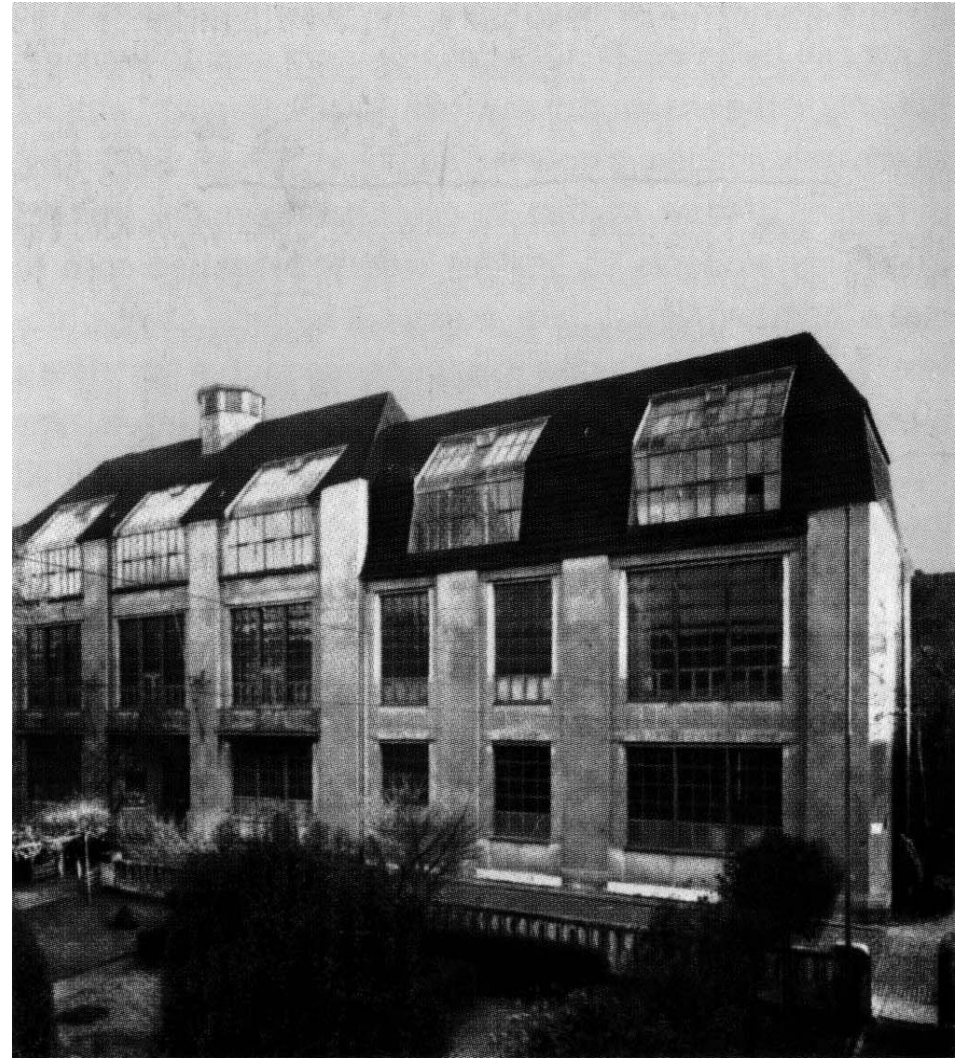

Φωτεινό-σκούρο, Μαλακό-σκληρό, Ελαφρύ-βαρύ

Bauhaus

Κτίριο Σχολής Bauhaus στην Βαϊμάρη

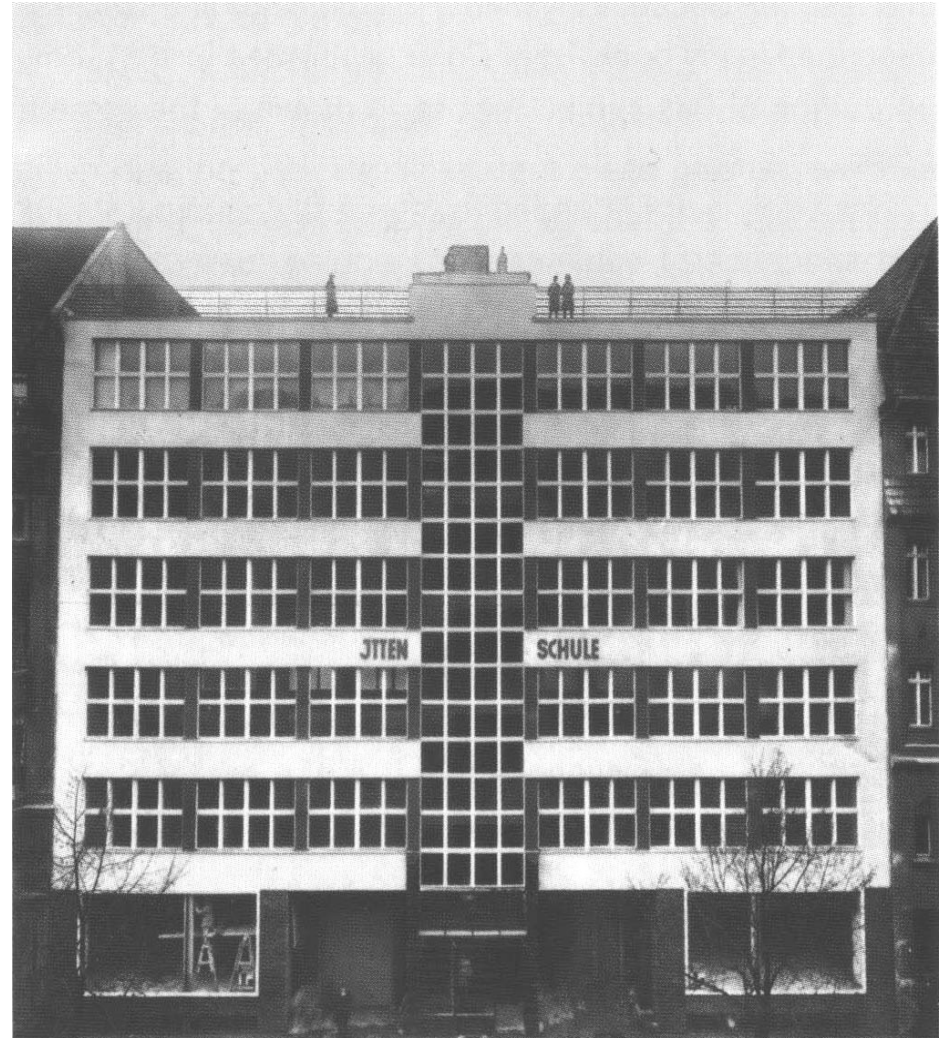

Ψυχολογία της αντίληψης στην τέχνη

Τμήμα Θεάτρου

Κολλέγιο Ίπτεν

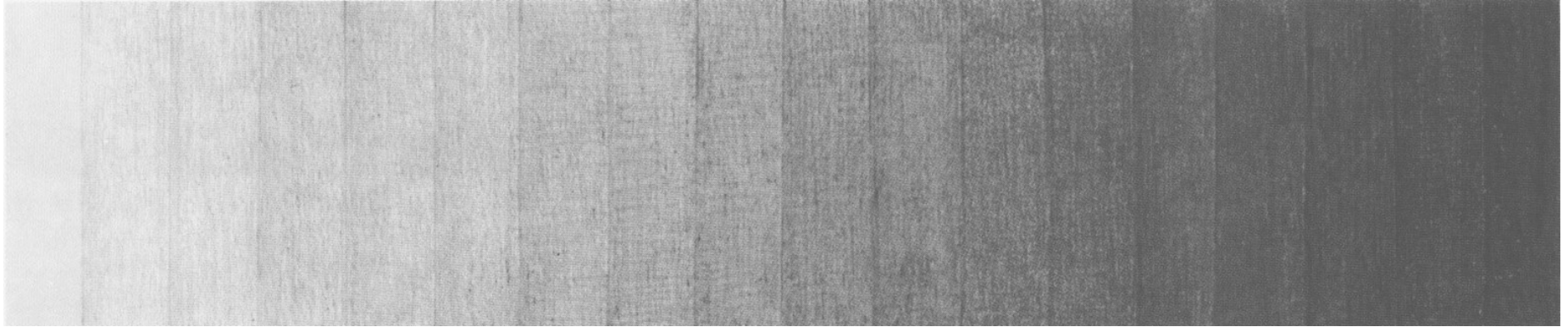
Κολλέγιο Ίπτεν. Βερολίνο-Βίλμερσντορφ,
1929.

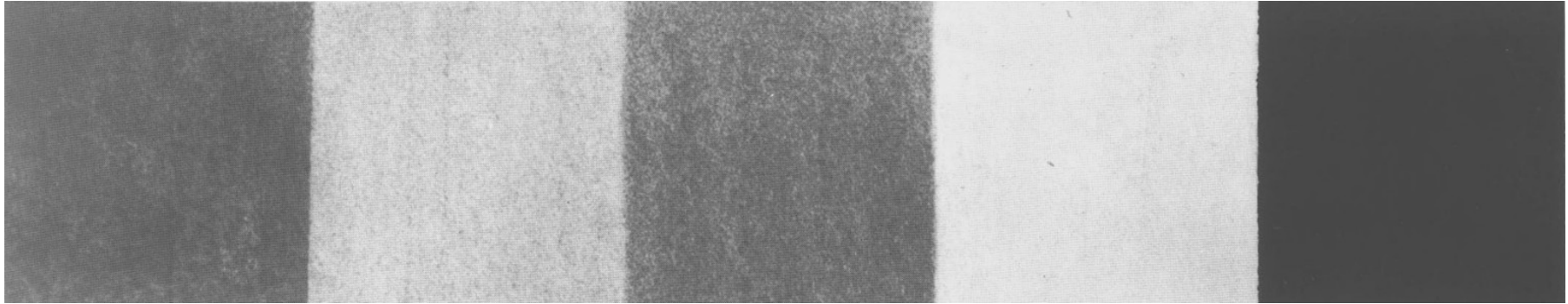
Κολλέγιο Ίπτεν

Πρωϊνές ασκήσεις στο δώμα. Κολλέγιο Ίπτεν, 1931. Ασκήσεις κίνησης και αναπνοής

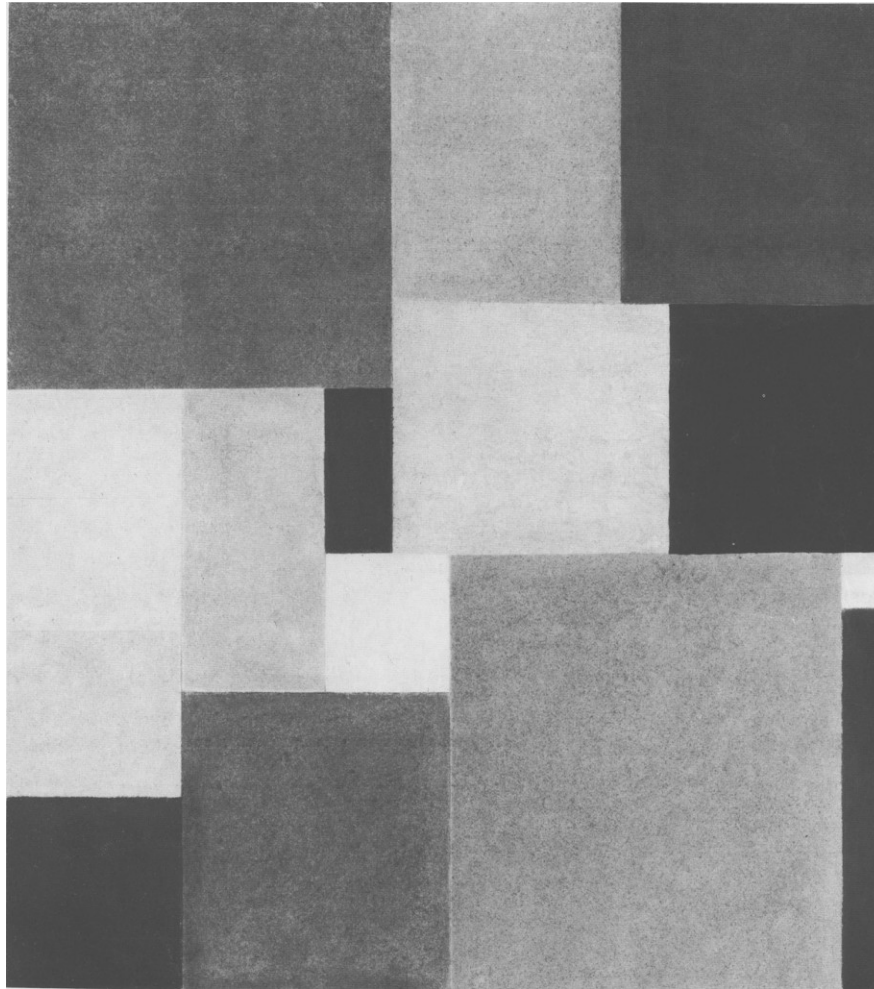

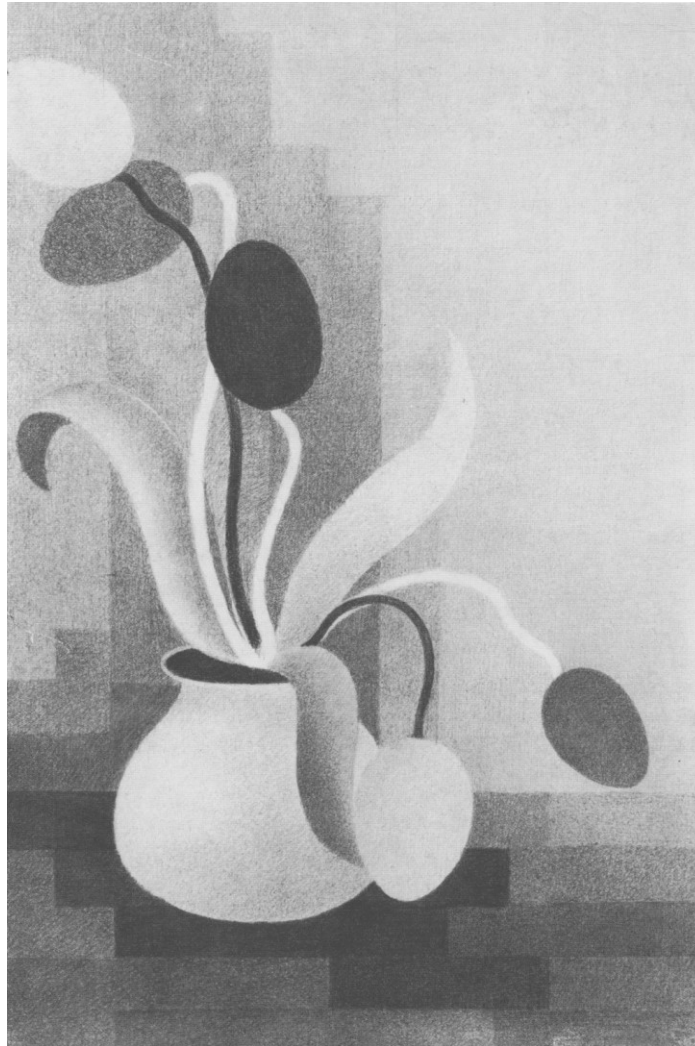

Άσκηση ισορροπίας chiaroscuro σε γραμμή

Άσκηση ισορροπίας chiaroscuro στο επίπεδο

Ψυχολογία της αντίληψης στην τέχνη
Τμήμα Θεάτρου

Πρώτη έκθεση σπουδαστών του Ίττεν το 1918

Προλογίζει με τα λόγια του Λάο Τσε (Lao Tse):

«Τριάντα ακτίνες συναντώνται στην πλήμνη,
αλλά ο κενός χώρος μεταξύ τους είναι η ουσία του τροχού.

Το δοχείο μορφοποιείται από πηλό,
Αλλά ο κενός χώρος μέσα του είναι η ουσία του δοχείου.

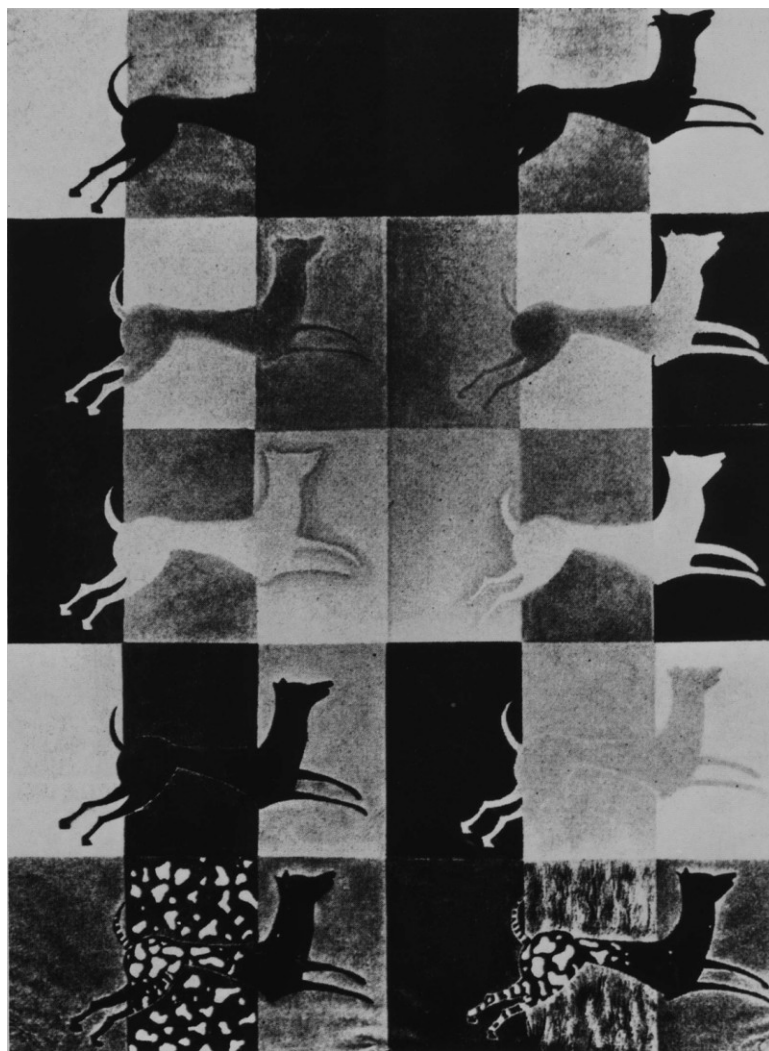
Τοίχοι με παράθυρα και πόρτες δίνουν μορφή στο σπίτι,
Αλλά ο κενός χώρος μέσα του είναι η ουσία του σπιτιού».

Η αρχή:

Η ύλη αντιπροσωπεύει την χρησιμότητα

Η μη-ύλη την ουσία των πραγμάτων.

Ψυχολογία της αντίληψης στην τέχνη
Τμήμα Θεάτρου

Γιατί;

Ισορροπημένη

Κατανομή – όλη η δράση σε ακινησία.

Σχήμα, κατεύθυνση, θέση προσδιορίζονται αμοιβαία –

καμία αλλαγή δυνατή –

ελαχιστοποίηση δυναμικής ενέργειας (φυσική)

Χαρακτήρας αναγκαιότητας

Μη ισορροπημένη σύνθεση

Τυχαία

Παροδική

Μη έγκυρη

Στοιχεία τείνουν να αλλάξουν

μέρος

Σχήμα

Να φτάσουν σε ισορροπία

καλλιτεχνική δήλωση μη κατανοητή

αμφίβολη διάταξη – δυσχέρεια επιλογής μεταξύ δυνατών διαμορφώσεων.

διαμόρφωση επιζητεί αλλαγή – ακινησία του έργου = μειονέκτημα

αγχωτική αίσθηση αναχαιτισμένου χρόνου.

Ενδέχεται να αποτελεί το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα (σπάνια)

Βάρος- Κατεύθυνση

Βάρος

τοποθεσία-ισχυρή θέση στο δομικό πλαίσιο
βάρος – ευθέως ανάλογο με απόσταση από κεντρο
χωρικό βάθος Ethel Puffer - vista - μεγάλη αντισταθμιστική δύναμη βάθος ευθέως
ανάλογο βάρους συσχετισμός μεγάλους απόστασης. «Πρόγευμα στη Χλόη» του Manet
μέγεθος
χρωματικό βάρος μπλε-κόκκινο, σκοτεινά-λαμπερά
εγγενές ενδιαφέρον
απομόνωση ήλιος σε κενό ουρανό θέατρο – απόσταση –σημαντικές σκηνές
σχήμα – συνεπτυγμένο – κατακόρυφες έναντι πλαγίων

Κατεύθυνση

ισχύς, κατεύθυνση.

Pieta)

ζύγισμα – αλληλοεξουδετέρωση- τριών στοιχείων δύναμης -θέση σημείου εφαρμογής ,

έλξη βάρους γειτονικών στοιχείων (Toulouse Lautrec)

σχήμα – δομικός σκελετός (κατευθυντική τάση κατά μήκος αξόνων δομικού σκελετο

ασύμμετρη κατανομή βάρους (Ingres)

περιεχόμενο (Χωρικές κατευθύνσεις-ματιά - «οπτικές γραμμές» στο θέατρο)

κίνηση

ομιλία

Βάρος λόγω χρώματος μπορεί να αντισταθμιστεί από βάρος λόγω θέσης

Κατεύθυνση σχήματος μπορεί να ισορροπηθεί από κίνηση προς ένα κέντρο έλξης.

Πραγματική κίνηση υποδεικνύει κατεύθυνση εξισορρόπηση από άλλη κίνηση ή σε διαδοχή

Ευθεία γραμμή υπό κλίση κάνει οριζόντια να φανεί υπό κλίση προς την αντίθετη κατεύθυνση. (αντισταθμιστική δράση)

Οπτικό βάρος

Βαρύτητα -έλξη προς τα κάτω στον φυσικό κόσμο.
Αναλογία με οπτικό κόσμο - έλξη προς τα κάτω.
Αλλά και προς άλλες κατευθύνσεις. Άξονας σύνδεσης με παρατηρητή.

Το βάρος επηρεάζεται από τα εξής:

τοποθεσία-ισχυρή θέση στο δομικό πλαίσιο στηρίζει περισσότερο βάρος. Αντικείμενο στο κέντρο αντισταθμίζεται από μικρότερα έκκεντρα.

απόσταση από κέντρο - Βάρος στοιχείου αυξάνεται ευθέως ανάλογα με την απόσταση από το κέντρο.

χωρικό βάθος - Ethel Puffer - μια θέα που οδηγεί βαθιά στο χώρο έχει αντισταθμιστική δύναμη. ;Όσο μεγαλύτερο βάθος τόσο μεγαλύτερο βάρος. Μακρινό αντικείμενο ορατό ως μεγαλύτερο.. Πρόγευμα στη χλόη του Manet. Όγκος του κενού. Και στην αρχιτεκτονική.

μέγεθος μεγαλύτερο είναι και βαρύτερο

χρωματικό βάρος κόκκινο βαρύτερο από μπλε, λαμπερά βαρύτερα από σκοτεινά

εγγενές ενδιαφέρον Puffer Ολυμπία του Manet. Περιπλοκότητα μικροσκοπικού αντικειμένου. Επιθυμίες και φόβοι. Μεταβάλλουν την εικαστική ισορροπία.

απομόνωση

ήλιος σε κενό ουρανό διαφορετικό απ' ότι περιτριγυρισμένο από άλλα πράγματα
θέατρο – απόσταση –σημαντικές σκηνές - απομόνωση για έμφαση.

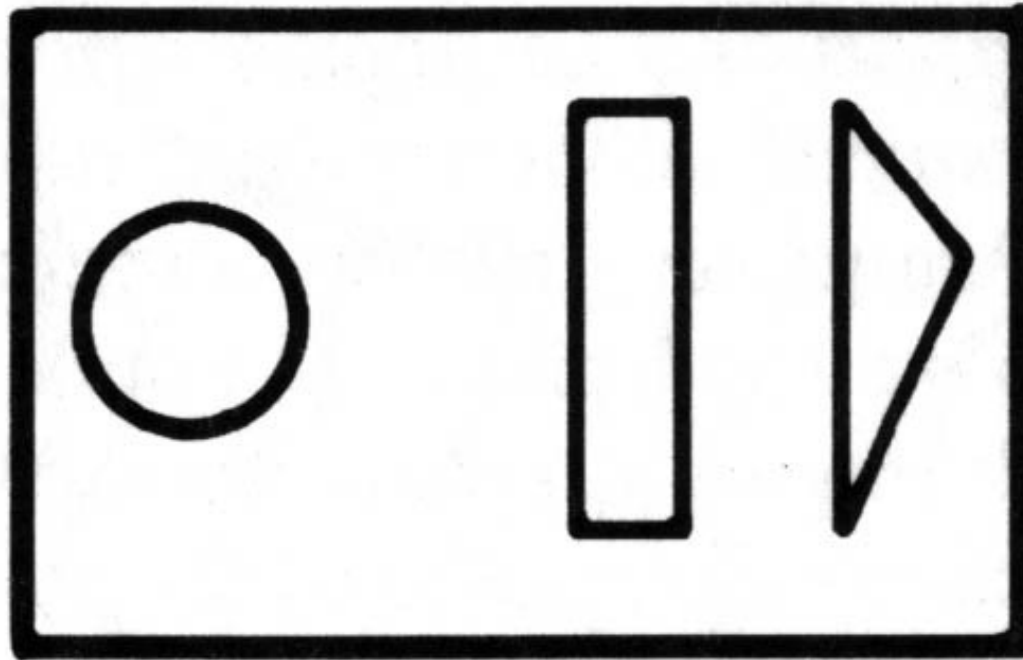
σχήμα – κανονικό σχήμα βαρύτερο Kandinsky

συμπτυγμένο – συσπείρωση μάζας γύρω από κέντρο

κατακόρυφες έναντι πλαγίων

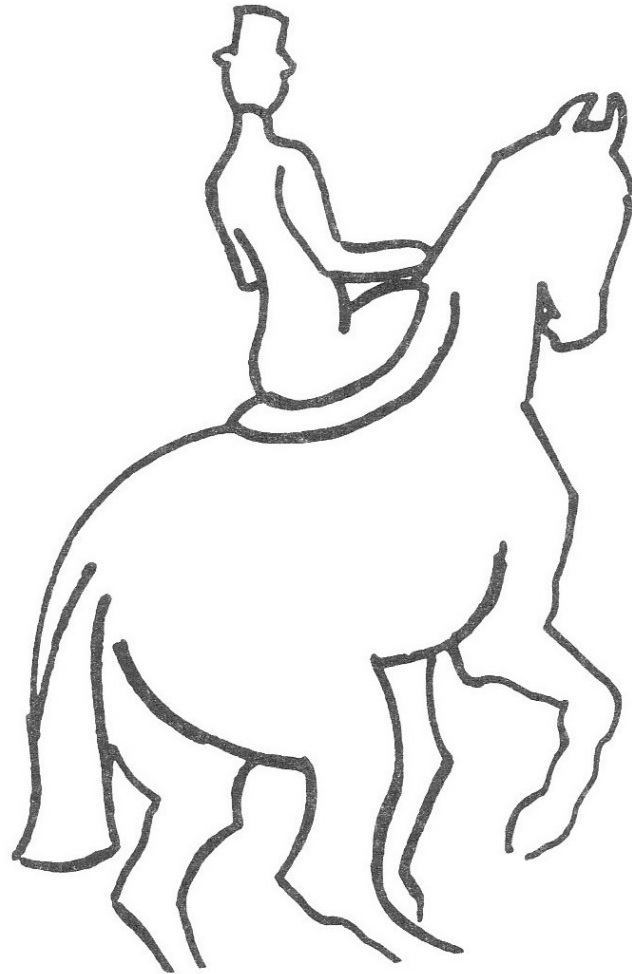

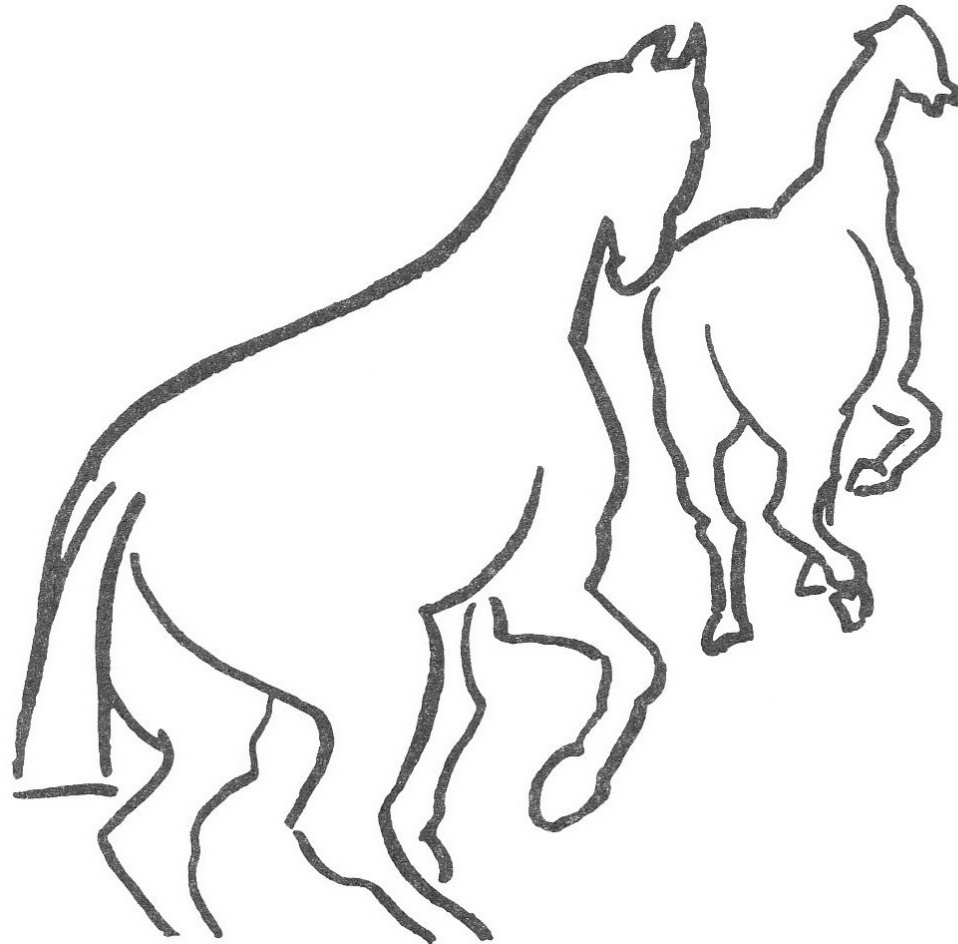
Τεστ Graves -Κύκλος έναντι παραλληλογράμμου και τριγώνου

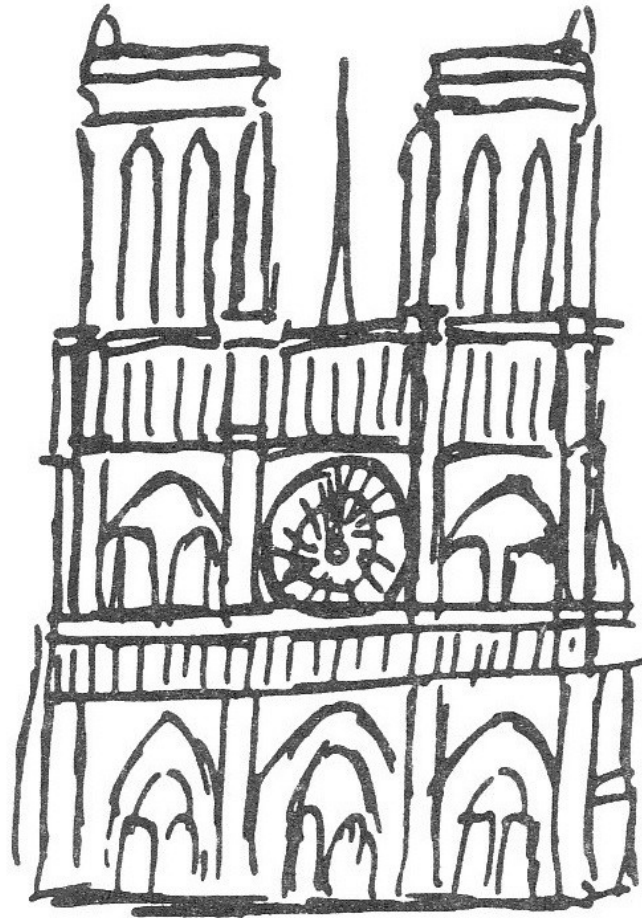
Εικόνα 10

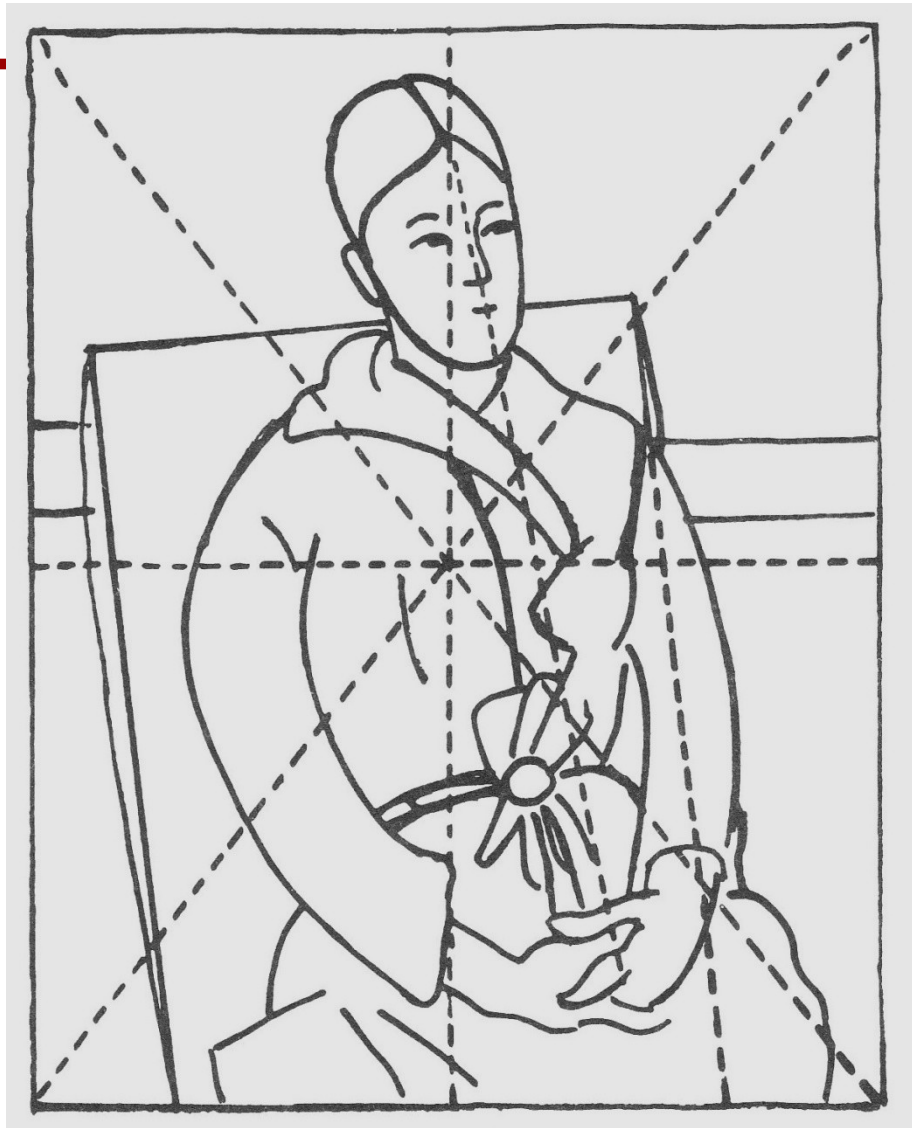

Ψυχολογία της αντίληψης στην τέχνη
Τμήμα Θεάτρου

Ψυχολογία της αντίληψης στην τέχνη
Τμήμα Θεάτρου

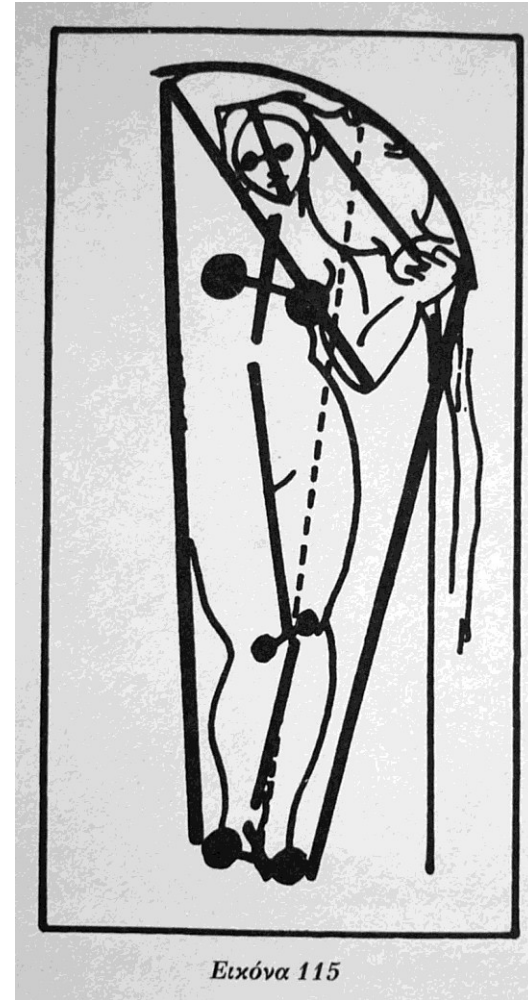
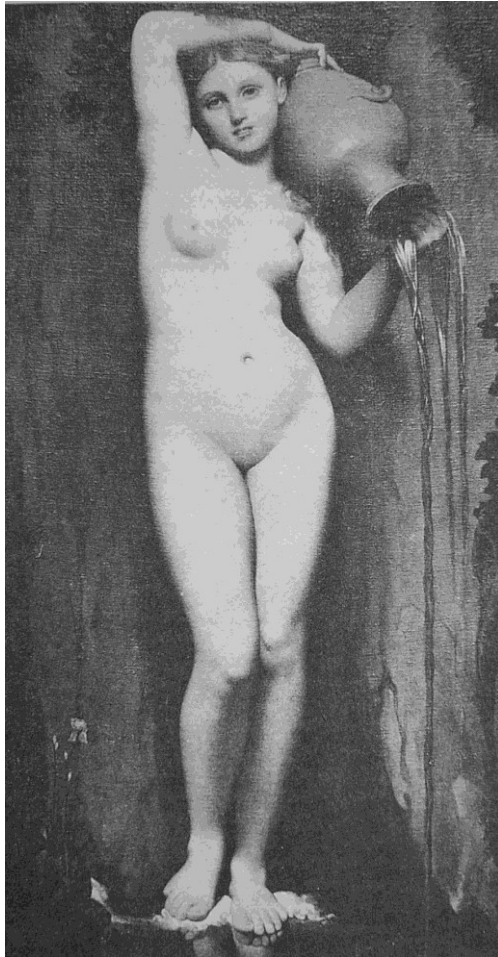

Ψυχολογία της αντίληψης στην τέχνη

Τμήμα Θεάτρου

Jean Ingres, Η Πηγή, 1856, Λούβρο, Παρίσι

Εικόνα 115

Σχήμα

Μέσον πρακτικού προσανατολισμού

Προσδιορισμός παρουσίας

Προσδιορισμός θέσης

Προσδιορισμός δραστηριότητας

(π.χ. άνδρας, μαξιλάρι γυναίκα = ελάχιστες νύξεις), “οπτική αγνωσία” ανικανότητα αναγνώρισης βασικών σχημάτων - πεζοδρόμιο, λεπτά πράγματα=άνθρωποι, μέσον δρόμου, θορυβώδεις, ογκώδεις, ψηλό=αυτοκίνητο, περισσότεροι άνθρωποι - όραση για στοιχειώδεις σκοπούς)

Όραση - Ενεργητική Εξερεύνηση

φυσική - φως εκπέμπεται ή ανακλάται από αντικείμενα, φακός προβάλλει στον αμφιβληστροειδή, μήνυμα μεταδίδεται στον εγκέφαλο

ψυχολογική εμπειρία - εικόνα στον αμφιβληστροειδή 130 εκ. δέκτες, μήκος κύματος & ένταση φωτός, ομάδες δεκτών - συλλογική αντίδραση σε κινήσεις, ακμές, είδη αντικειμένων - ανάγκη οργανωτικών αρχών. Διαδικασίες παθητικές; γραμμικά από τα πιο μικρά προς τα πιο μεγάλα; όραση=όχι αποτύπωση. Σαν χέρι που αγγίζει=ενεργητική διαδικασία

Πλάτων Τίμαιος απαλή φωτιά του σώματος ρέει από τα μάτια απαλό, πυκνό ρεύμα φωτός = γέφυρα - παλμοί φωτός αντικειμένου ταξιδεύουν προς τα μάτια & την ψυχή.

T.S. Elliot “και η αόρατη ακτίνα του ματιού τα άγγιξε γιατί τα τριαντάφυλλα είχαν την όψη λουλουδιών που κάποιος τα κοιτάζει”

Αδράχνοντας τα ουσιώδη

Πιάνω όλη την πληροφορία; Σε επίμονη εξέταση βλέπω λεπτομέρεια. Αλλά όλες τις κουκίδες χρώματος κάθε μέρους κάθε αντικειμένου;

Πιάνω ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα. Μπλε ουρανού, καμπύλη λαιμού κύκνου, ορθογώνιο σχήμα βιβλίου, στιλπνή μεταλλική επιφάνεια. Απλές στιγμές και γραμμές=πρόσωπο - “γλώσσα σημείων”; - Kohler πειράματα με χιμπαντζήδες - “πάνινες κούκλες” - γελοιογράφος εκφραστικό πορτραίτο με λίγες γραμμές - αναγνωρίζουμε άτομο από μακριά - χαρακτηριστικές αναλογίες ή κινήσεις.

Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά προσδιορίζουν ταυτότητα, εμφάνιση ολοκληρωμένης διάταξης

Κάτι αδράχνεται ως μια διάταξη ουσιωδών στοιχείων-λεπτομέρειες οικοδομούνται σ' αυτήν.

Μάτι= διάταξη- στρογγυλή ίρις με σκούρα κόρη σε καμπυλόσχημο πλαίσιο βλεφάρων.

Παρατηρεί κανείς ελάχιστες αλλαγές- μυϊκή ένταση, χρώμα δέρματος αλλά όχι όταν χάνεται η αίσθηση του ενιαίου ή αναγνωρίσιμου.

Αισθητές ιδέες

Η αντίληψη αρχίζει με την σύλληψη ουσιαστών δομικών γνωρισμάτων - τρίγωνο σε ένα από δυο κουτιά=νόστιμο φαγητό Lashley έντομα-θηλαστικά - “γενίκευση” (καταγραφή μεμονωμένων περιπτώσεων- κοινές ιδιότητες γίνονται αντιληπτές=μορφοποίηση ιδεών) όχι από μερικό προς γενικό - τριγωνικότητα όχι προϊόν μετέπειτα αφαίρεσης αλλά αμεσότερη εμπειρία από την καταγραφή λεπτομερειών. “ιδιότητα του σκύλου πριν από την δυνατότητα να ξεχωρίζει σκύλους

Το πλησιέστερο που φτάνει ένα αισθητό στο ερέθισμα μήλο είναι μέσω αισθητηριακών κατηγοριών “στρογγυλότητα, αίσθηση βάρους, φρουτώδης γεύση . . .” = μορφοποίηση αισθητών ιδεών.

Τι είναι σχήμα;

Φυσικό σχήμα-προσδιορίζεται από τα όριά του.(φύλλο χαρτί - ακμές, κώνος-2επιφάνειες)

Άλλες απόψεις δεν θεωρούνται μέρη του σχήματος

Όμως το αισθητό σχήμα αλλάζει σημαντικά όταν ο χωρικός του προσανατολισμός ή το περιβάλλον του αλλάξει.

Το σχήμα δεν προσδιορίζεται μόνο από τα όριά του - Ο σκελετός των οπτικών δυνάμεων που εξαρτάται από τα όρια επηρεάζεται και από τον τρόπο που βλέπουμε τα όρια (Εικ. 72, 73)

Αισθητό σχήμα=προϊόν αλληλεπίδρασης φυσικού αντικειμένου - μέσου φωτός - συνθηκών στο νευρικό σύστημα.

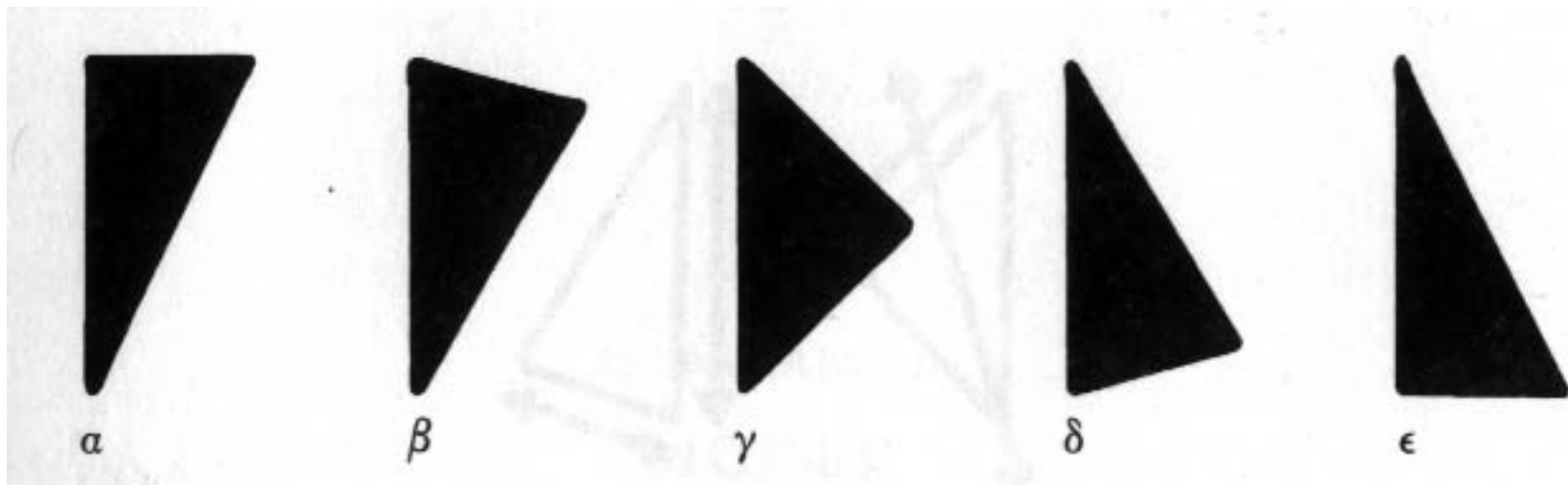
Φως δεν διαπερνά αντικείμενα - πληροφορίες από εξωτερικά σχήματα.

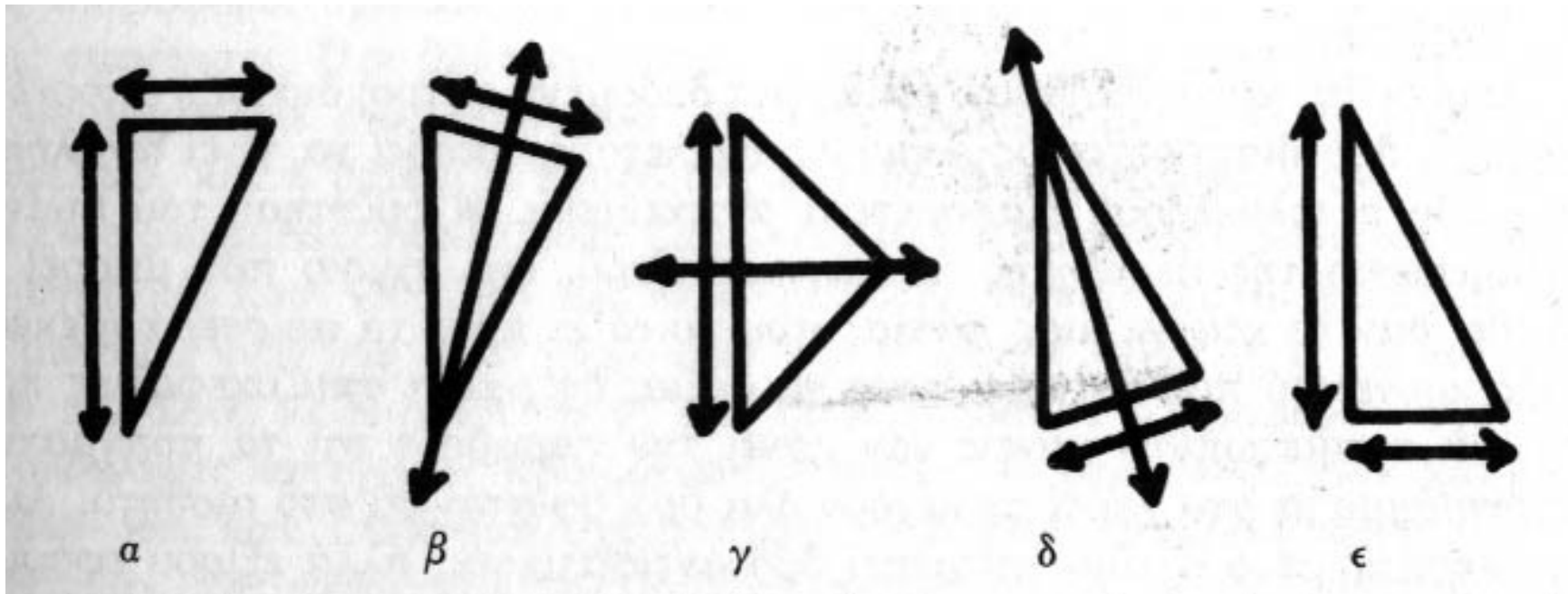
Φως σε ευθεία - μέρη εξωτερικής επιφάνειας που συνδέονται με τα μάτια. (πλοίο διαφορετικό από μπροστά ή από πλάγια)

Σχήμα δεν εξαρτάται από προβολή σε μια δεδομένη στιγμή. - Σύνολο οπτικών εμπειριών απ’ το είδος του αντικειμένου στην ζωή. (Πεπόνι-φλούδα, αυτοκίνητο χωρίς κινητήρα.)

Ζωγραφίζω αντικείμενο εμπειρίας - επιλέγω ουσιαστικά στοιχεία για να συμπεριλάβω.

Στυλ αναγέννησης - περιορίζεται σε προβολή από ένα σημείο παρατήρησης

Αιγύπτιοι - Ινδιάνοι Αμερικής και Κυβιστές όχι.

Παιδιά - σχεδιάζουν το μωρό στην κοιλιά.

Βουσμάνοι Ν. Αφρικής - σχεδιάζουν εσωτερικά όργανα στο καγκουρώ

Τυφλός γλύπτης - κοιλώνει τις κόγχες και μετά προσθέτει μάτια.

Μπορεί κανείς να παραλείψει τα όρια κι όμως να φτιάξει αναγνωρίσιμη
εικόνα (Εικ. 19)

Με τι μοιάζει μια ελικοειδής σκάλα;

Σχήμα=Χωρικά γνωρίσματα - ουσιώδη

Η επήρεια του παρελθόντος

Οπτική εμπειρία ενσωματωμένη σε περιβάλλον χώρου και χρόνου

Η εμφάνιση επηρεάζεται από γειτονικά αντικείμενα

Η εμφάνιση επηρεάζεται από απόψεις του που προηγήθηκαν χρονικά

Δεν σημαίνει ότι το σχήμα είναι μόνο προϊόν επιδράσεων χωρικών ή χρονικών

Ότι βλέπω είναι απλώς αποτέλεσμα των όσων έχω δει στο παρελθόν;

Εικ. 20 (επειδή έχω δει τετράγωνα στο παρελθόν;)

Μετάθεση στο παρελθόν.- Αρχή;

Gaetano Kanisza -

1. Ικανοί να εξοικειωθούμε με πράγματα γιατί αποτελούνται από δυνάμεις αντιληπτικής οργάνωσης που δρουν πριν και ανεξάρτητα από την εμπειρία επιτρέποντάς μας την εμπειρία.

2. Η αλληλεπίδραση σχήματος παρόντος-παρελθόντος μη-αυτόματη εξαρτάται από πιθανή αντιληπτή σχέση. (Εικ. 21 Είδος οπτικής ανάμνησης Εικ. 22 Αντίληψη επηρεάζεται από ασαφή σχήματα - προφορικές οδηγίες διαφορετικό αν η δομή επιτρέπει. 23 αόρατη προηγ. Εμπειρία Εικ. 24 Ευνοούμενες δομές)

Gombrich Βιολογική σχέση - ετοιμότητα αναγνώρισης άνδρας περιμένει γυναίκα. Ψυχαναλυτής - γεννητικά όργανα σε τέχνη -Τεστ Rorschach

Βλέποντας το σχήμα

Απλότητα

α

β

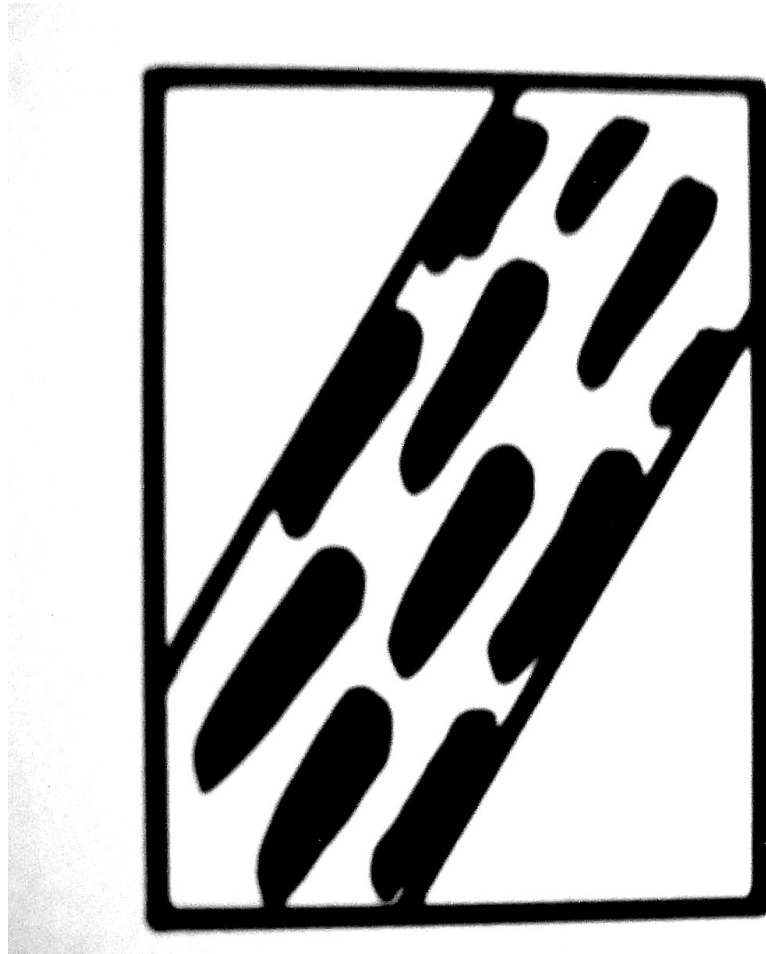

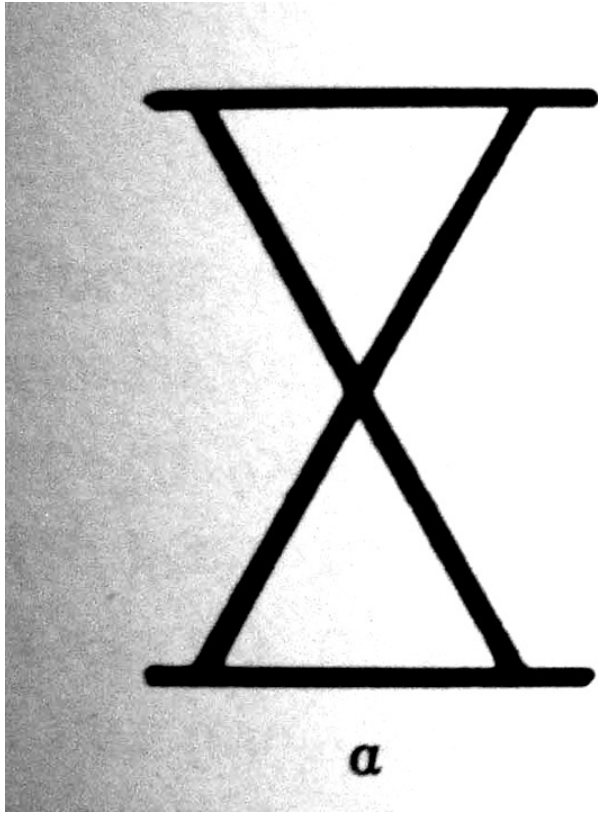
γ

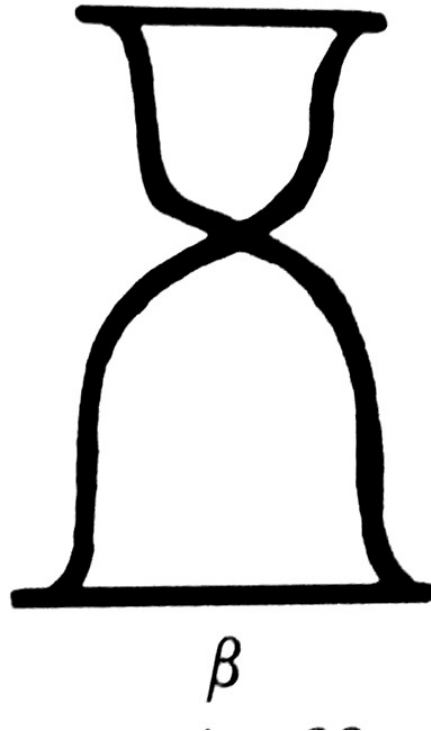
δ

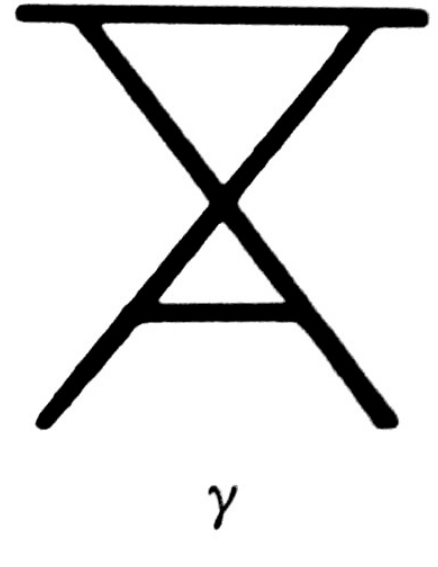

a

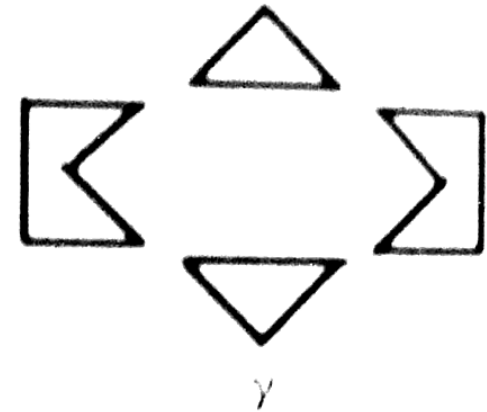
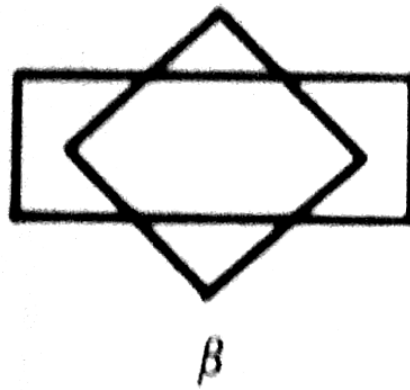
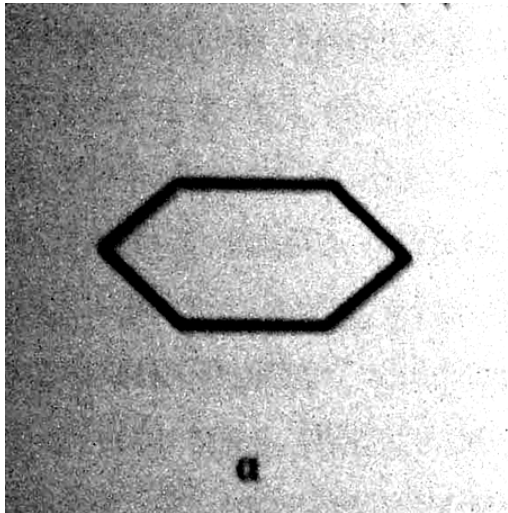

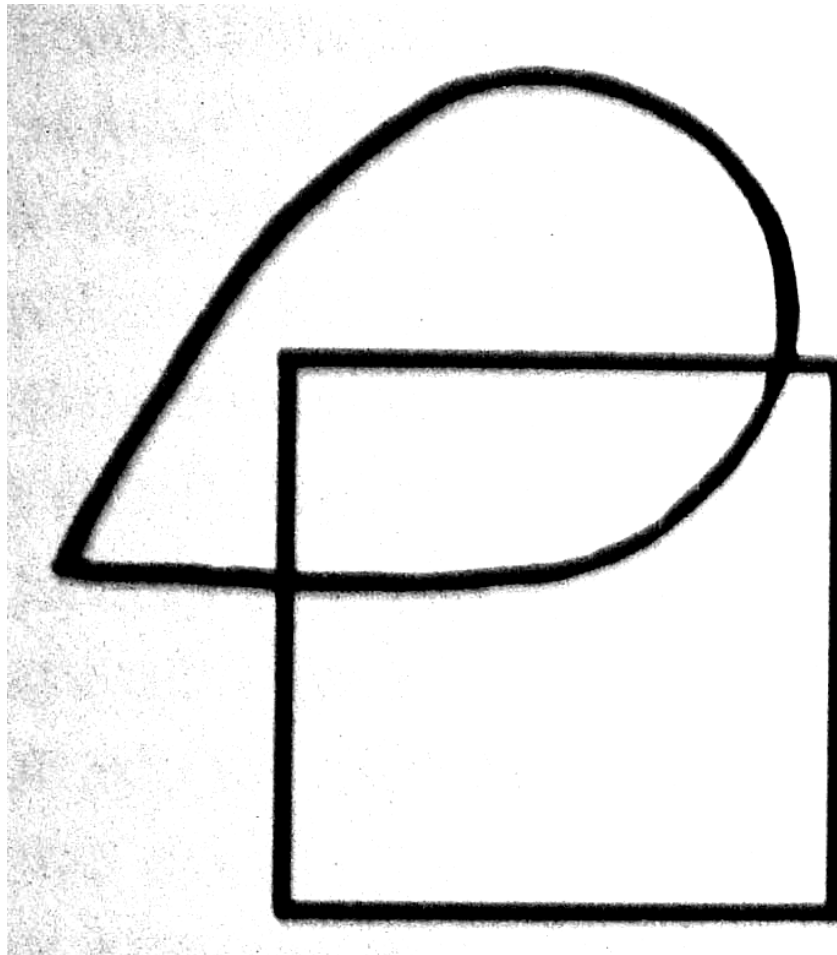
β

γ

Βλέποντας το σχήμα

Χωρικά στοιχεία που δημιουργούν σχήμα

Θέσεις σημείων που αποτελούν τα στοιχεία

Leon Battista Alberti “Περί γλυπτικής” (Della Statua) σύσταση διαδικασίας Εικ. 25. Κανόνας, μοιρογνωμόνιο, νήμα της στάθμης. Σημείο περιγράφεται ως συνδυασμός γωνιών και αποστάσεων. Ακριβές αντίγραφο. Μισή μορφή στην Πάρο, μισή μορφή στα όρη Carrara. Αναπαραγωγή αλλά αντικείμενο έκπληξη. Φύση του σχήματος ξένη προς μετρήσεις. Καρτεσιανές συντεταγμένες.

Γεωμέτρης - μαθηματικό τύπο - θέση σημείου - γενικό νόμο κατασκευής - εξίσωση για κύκλο - $(x-a)^2 + (y-b)^2 = r^2$ (κέντρο σε α από ψ και σε β από χ) - σύνοψη θέσεων απείρου αριθμού σημείων που συμβαίνει να καταλήγουν στον σχηματισμό κύκλου.

Η αίσθηση όρασης πιάνει το σχήμα - όχι με συγκόλληση

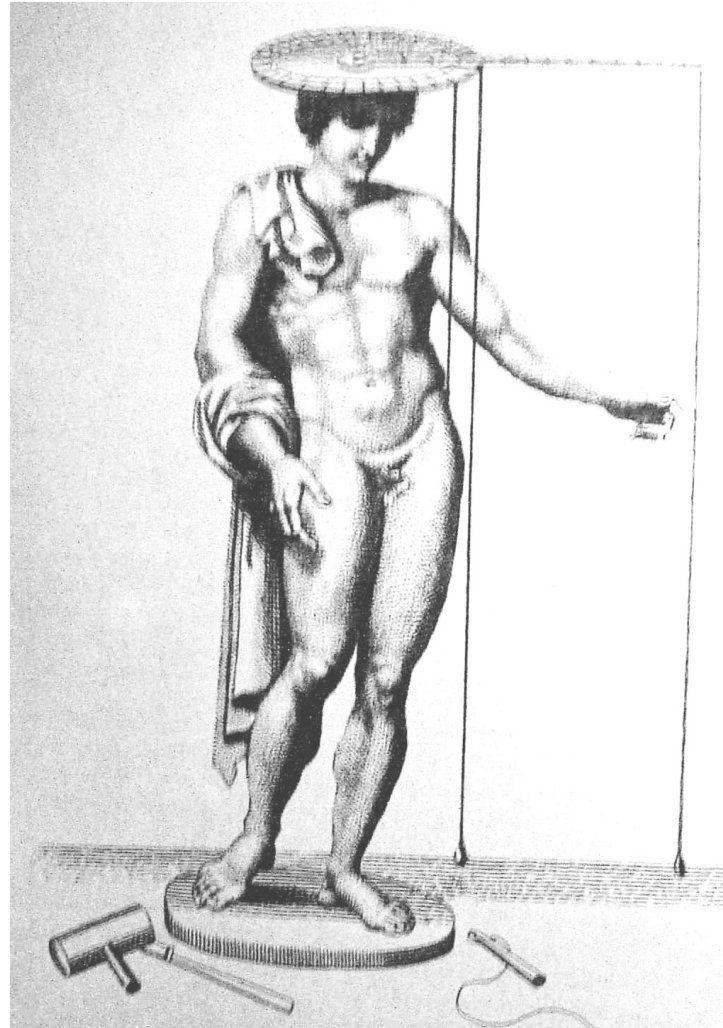
Οπτική αγνωσία παθολογική ανικανότητα να πιάσει διάταξη ως όλον. Ακολουθεί περίγραμμα με κινήσεις και καταλήγει σε συμπέρασμα. Δεν βλέπει σχήμα. Τουρίστας - οφιοειδής πορεία - συμπέρασμα = είδος κύκλου.

Αίσθηση όρασης πιάνει σχήμα αμέσως. - γενική διάταξη - ερέθισμα - προβολή - επεξεργασία - νευρικό σύστημα - εμφάνιση σχήματος στη συνείδηση.

Απλό περίγραμμα εικ. 26.

Γιατί όχι 27β ή γ;

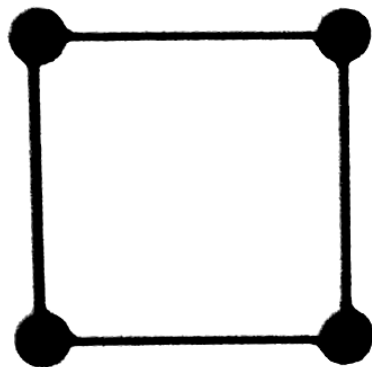

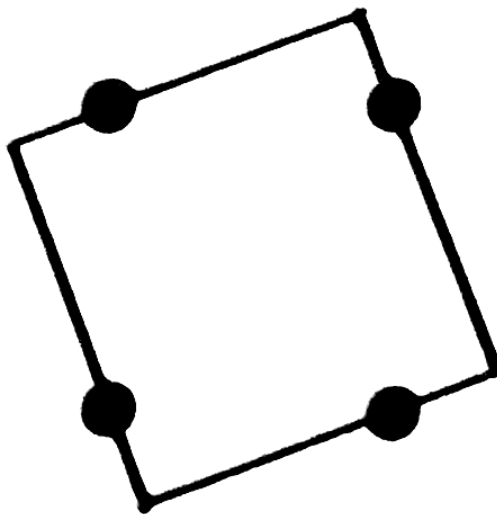
Ψυχολογία της αντίληψης στην τέχνη
Τμήμα Θεάτρου

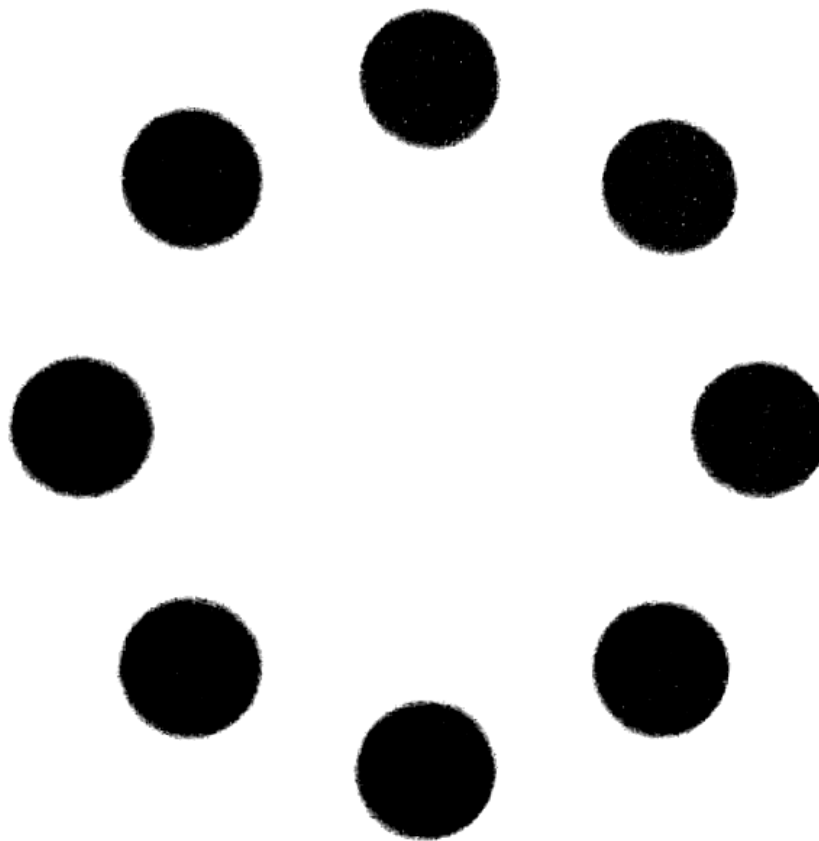
α

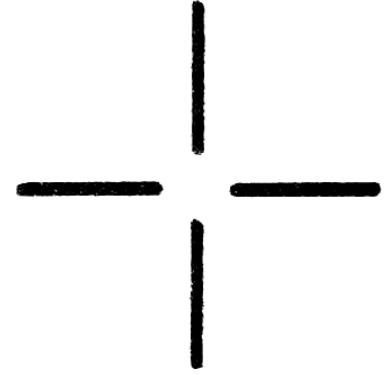
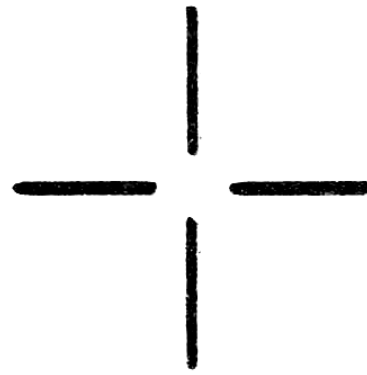
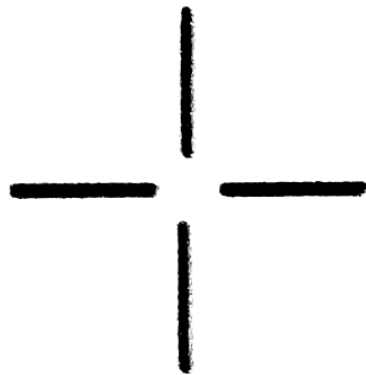

β

γ

Κανένα ίχνος περιγράμματος.

Βασικός νόμος:

Κάθε διάταξη ερεθισμάτων τείνει να γίνει αντιληπτή με τέτοιο τρόπο ώστε η προκύπτουσα δομή να είναι η απλούστερη που επιτρέπεται από τις δεδομένες συνθήκες.

Απλότητα

Υποκειμενική εμπειρία και κρίση παρατηρητή χωρίς δυσκολία κατανόησης.

Sprinoza “Ηθική”

“Πιστεύουμε πως υπάρχει τάξη στα πράγματα καθεαυτά αν και δεν γνωρίζουμε τίποτα για αυτά ή την φύση τους”

“Τα πράγματα που είναι διατεταγμένα έτσι ώστε να μπορούμε εύκολα να τα φανταστούμε και να τα θυμόμαστε λέμε ότι είναι σε καλή τάξη, ενώ αντιθέτως ότι είναι σε αταξία ή σε σύγχυση”

C. Alexander + Susan Carey - ερωτηματολογία - συλλογή διατάξεων- ποιά διάταξη μπορεί να αναγνωρισθεί γρηγορότερα; Κατάταξη διατάξεων βάσει φαινομενικής απλότητας; Πιο πιθανές να μπερδευτούν με άλλες; Ευκολότερο να περιγραφούν με λέξεις; Υποκειμενικές αντιδράσεις.

Προσδιορισμός αντικειμενικής απλότητας- ανάλυση μορφολογικών ιδιοτήτων.

Αντικειμενική και υποκειμενική απλότητα μη παράλληλες.

Θεατής - γλυπτό απλό = μη επίγνωση πολυπλοκότητας.

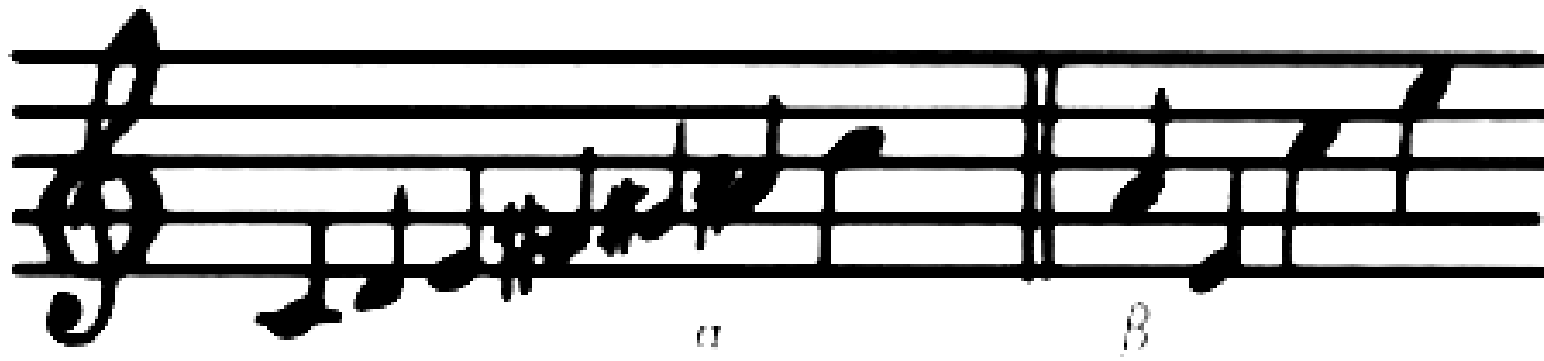
Πολύπλοκο - περιορισμένη εξοικείωση - περίτεχνες δομές.

Σάστισμα - έλλειψη συνήθειας μπροστά σε ένα νέο, “μοντέρνο” στυλ.

Προσδιορισμός απλότητας.

Αυστηρή προσέγγιση - αριθμός στοιχείων - πόσες γραμμές ή χρώματα -εικ. 30 α. Αμετάβλητη κατεύθυνση σε ίσα βήματα - τέσσερις τόνοι - δύο κατευθύνσεις - τρία διαφορετικά διαστήματα. Πιο πολύπλοκη δομή.

Οπτικό παράδειγμα - Alexander/Carey - οριζόντια σειρά 3 μαύρων κ' 4 λευκών τετραγώνων - ελάχιστος αριθμός μερών 2 - εικ. 31. - ταξινόμηση 2η απλούστερη μαύρη αριστερά - 4η απλούστερη λευκή αριστερά - Σε 35 δυνατούς συνδυασμούς. 1η απλούστερη μεγαλύτερη εναλλαγή μονάδων - απλούστερη δομή.

Εικ. 32. 2 διαστάσεις Τετράγωνο έναντι τριγώνου. Τετράγωνο 4 ακμές ισομήκεις- ίδια απόσταση από κέντρο - 2 κατευθύνσεις - γωνίες ίσες - συμμετρική ως προς 4 άξονες. Τρίγωνο - λιγότερα στοιχεία - ποκίλλουν σε μέγεθος-θέση - μη συμμετρία.

Ευθεία γραμμή=απλή= αμετάβλητη κατεύθυνση

Παράλληλες απλούστερες (σταθερή απόσταση) από τεμνόμενες υπό γωνία. Ορθή γωνία απλούστερη από μη ορθή (επαναλαμβανόμενη υποδιαίρεση χώρου.) Εικ. 33.

Εικ. 34 β απλούστερη κοινό κέντρο.- Υπαγωγή σε σύστημα κατακόρυφου-οριζόντιου προσανατολισμού.

Ορισμός απλότητας - βάσει δομικών χαρακτηριστικών.

Κύκλος - ισαπέχουσες ακτίνες - αύξηση αριθμού - δομικά χαρακτηριστικά αναλλοίωτα

Ένα μέρος απλούστερο - ένα όλον πολυπλοκότερο.

Εικ. 35 α-β ευθεία απλούστερη - καμπύλη = απλούστερη διάταξη όλου.

Julian Hochberg “καλύτερη μορφή” - θεωρία πληροφοριών “Όσο μικρότερο το ποσό της πληροφορίας που απαιτείται- πιο πιθανό να γίνει αντιληπτή ως απλούστερη”

3 ποσοτικά χαρακτηριστικά

1. Αριθμός γωνιών στην εικόνα
2. διαφορετικές γωνίες δαιρεμένες δια συνολικού αριθμού γωνιών,
3. αριθμός συνεχόμενων γραμμών.

Όχι τα σχεδιασμένα αλλά τα αντιληπτά.

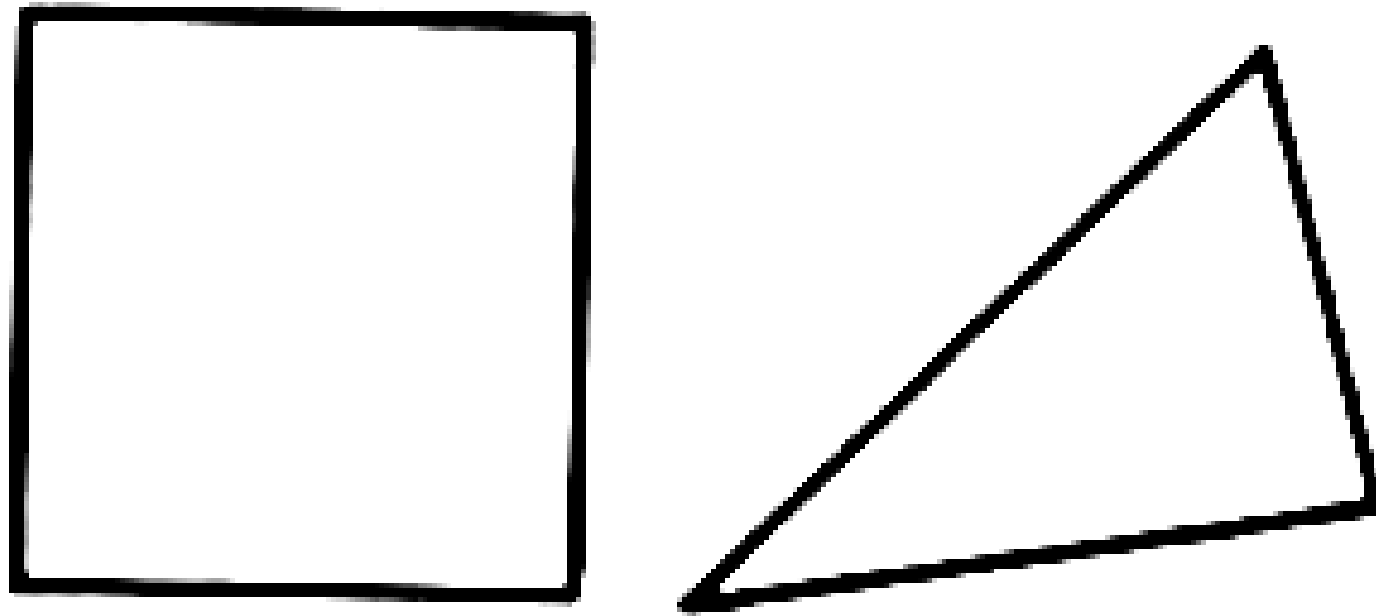
Συρματινος κύβος. Μια γωνία, μια ακμή - αλλά εννέα γωνίες-δέκα ακμές στο σχέδιο.

Κύβος απλούστερος από δισδιάστατη προβολή του.

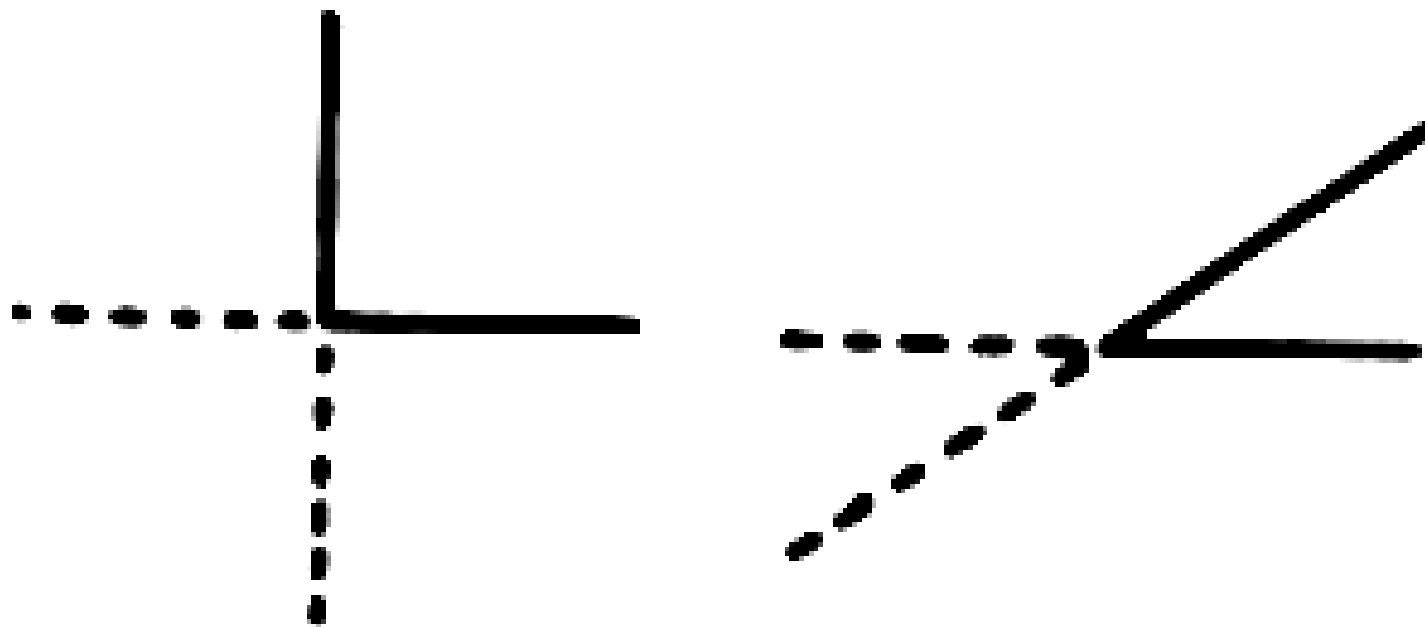
Χαρακτήρας σφαίρας = ομόκεντρη συμμετρία, σταθερή στρογγυλότητα

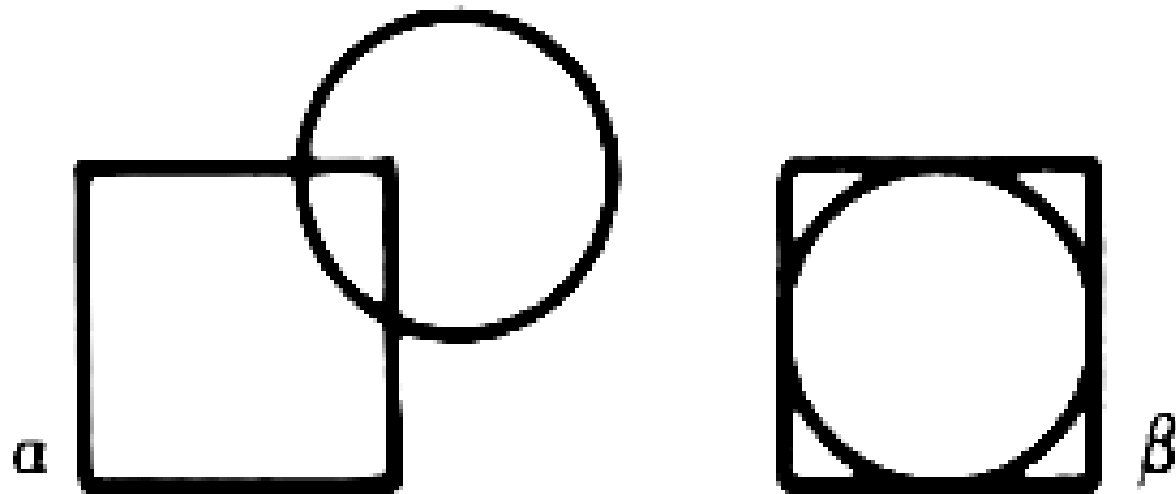

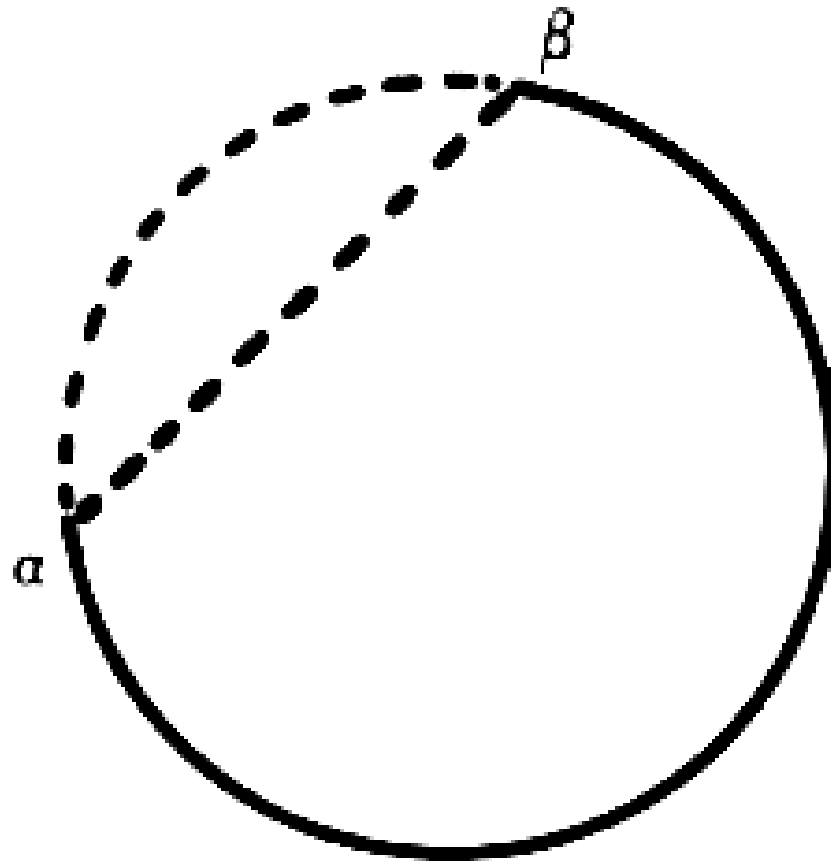

Εικόνα 32

Εικόνα 33

Απόλυτη απλότητα -

ένα λαϊκό τραγούδι απλούστερο από ένα συμφωνικό έργο. -

ένα παιδικό σχέδιο απλούστερο από ένα πίνακα του Tιερολο.

Σχετική απλότητα

Ισχύει για κάθε επίπεδο πλοκότητας.

Όταν κάποιος προσπαθεί να κάνει ή να πει κάτι οφείλει να ανακαλύψει την

1. Απλούστερη δομή για εξυπηρέτηση αντικειμενικού σκοπού (**φειδωλία**)

2. Απλούστερος τρόπος οργάνωσης της δομής (**απλούστερη τάξη**)

Τα έργα τέχνης είναι συνήθως περίπλοκα ακόμη κι όταν φαίνονται απλά.

Ένα minimum πολυπλοκότητας είναι αναγκαίο.

Αρχιτέκτονας Peter Blake - σε λίγο θα υπάρχει ένας μόνο τύπος βιομηχανικού προϊόντος στις ΗΠΑ, ένα γυαλιστερό, λείο ρομβοειδές. (κάψουλες, τηλεοράσεις, αυτοκίνητα αεροπλάνα τραίνα)-ζενίθ καλλιτεχνικής κουλτούρας;

Βασικός νόμος:

Κάθε διάταξη ερεθισμάτων τείνει να γίνει αντιληπτή με τέτοιον τρόπο ώστε η προκύπτουσα δομή να είναι η απλούστερη που επιτρέπεται από τις δεδομένες συνθήκες.

Συρμάτινος κύβος

Μια γωνία - μια ακμή

εννέα γωνίες-δέκα ακμές στο σχέδιο, στην δισδιάστατη προβολή του.

Κύβος απλούστερος από δισδιάστατη προβολή του.

Η μορφή δεν είναι άθροισμα αντιληπτών της στοιχείων

Χαρακτήρας σφαίρας = έδραση μορφής στην ομόκεντρη συμμετρία, σταθερή στρογγυλότητα

Απόλυτη απλότητα

Λαϊκό τραγούδι - συμφωνικό έργο

Παιδικό σχέδιο - Tierolo

Απλούστερη δομή για εξυπηρέτηση αντικειμενικού σκοπού; (**αρχή φειδωλίας**)

Απλούστερος τρόπος οργάνωσης; (**αρχή απλούστερης τάξης**)

Σε κάθε τι που κάνουμε.

Συνθέσεις ανηλίκων - παιδιών (διαφορά) αντάξια δομή - νοητικός πλούτος

Απλά αντικείμενα ευχάριστα - περιορισμένη λειτουργία

Έργα τέχνης περίπλοκα - αν και “απλά”

Επιφάνειες αιγυπτιακού αγάλματος
Σχήματα αρχαιοελληνικού ναού
μορφολογικές σχέσεις αφρικανικού γλυπτού

μη στοιχειώδη
βίσωνες προϊστορικών σπηλαίων
βυζαντινοί άγιοι
πίνακες Henri Rousseau, Mondrian

τέχνη - minimum πολυπλοκότητας

αρχιτέκτονας Peter Blake
“ένας μόνο τύπος βιομηχανικού προϊόντος Η.Π.Α.
Γυαλιστερό, λείο ρομβοειδές
μικρά - βιταμίνες
μεγάλα - αυτοκίνητα -αεροπλάνα - τράινα
Καλλιτεχνική κουλτούρα;

σχετική απλότητα
φειδωλία
απλούστερη οργανωτική τάξη
για επίπεδο πολυπλοκότητας

Charlie Chaplin στον Jean Cocteau

Αλοκλήρωση ταινίας - ταρακούνημα δέντρου - ότι μένει

Αρχή φειδωλίας

Επιστήμη

περισσότερες υποθέσεις ταιριάζουν στα γεγονότα

Αρχή της φειδωλίας - Αποδεκτή η απλούστερη

Cohen - Nagel

Μια υπόθεση είναι απλούστερη όταν

1. ο αριθμός ανεξάρτητων τύπων στοιχείων είναι μικρότερος.
2. Εξηγεί όλες τις πλευρές του φαινομένου
3. Ελάχιστος αριθμός παραδοχών
4. Όχι μόνο συγκεκριμένες καταστάσεις
5. Όλο το φάσμα φαινομένων της ίδιας κατηγορίας

Αρχή φειδωλίας στην τέχνη

Όχι πέραν όσων είναι αναγκαία για τον αντικειμενικό σκοπό

Παράδειγμα φύσης (Isaac Newton)

Δεν κάνει τίποτα άσκοπα. Το περισσότερο είναι άσκοπο όταν μπορεί να γίνει με λιγότερο

Η φύση αρέσκεται στην απλότητα -δεν προτιμά το πομπώδες.

Το να λέει κανείς πολλά είναι εξίσου κακό όσο να λέει λίγα

Γραπτά του Martin Heidegger δεν είναι πιο περίπλοκα απ' όσο είναι αναγκαίο.

Απλούστερη Οργανωτική Τάξη

Μεγάλα έργα τέχνης - πολυσύνθετα. Τα εγκωμιάζουμε ως “έχοντα απλότητα” - οργανώνουν ένα πλούτο νοήματος και μορφής σε μια δομή που ορίζει ξεκάθαρα την θέση και την λειτουργία της λεπτομέρειας στο όλον.

Οργάνωση αναγκαίας δομής με τον απλούστερο δυνατό τρόπο = **απλούστερη οργανωτική τάξη**.

Kurt Badt - λέει

Rubens από τους **απλούστερους** καλλιτέχνες -

Η κατανόηση της απλότητας=σύλληψη τάξης που διέπει έναν κόσμο ενεργών δυνάμεων

“σοφότερη ταξινόμηση μέσων - ενόραση ουσιωδών - στην οποία κάθε τι άλλο πρέπει να υποτάσσεται”

Παράδειγμα καλλιτεχνικής απλότητας:

Tiziano - πίνακας - σύμπλεγμα κοφτών πινελιών -

Το διπλό σύστημα (περιγράμματα-επιφάνιες) εγκαταλείπεται -

Επιτυγχάνεται νέο επίπεδο απλότητας - μια μόνο τεχνική -

Μέχρι τότε η γραμμή προσδιορίζονταν από αντικείμενο - χρησιμοποιούνταν για όριο ή σκιά ή τονισμούς κεντρικών σημείων -

Τώρα αναπαριστά φωτεινότητα, χώρο αέρα - απαίτηση για μεγαλύτερη απλότητα - η διαρκής σταθερότητα μορφής συνταυτίζεται με την διαρκώς μεταβαλλόμενη διαδικασία ζωής.

Rembrandt Απαρνείται το κυανό χάριν απλότητας -έναντι καστανόχρυσου, κόκκινο, ώχρα, λαδί

Albrecht Durer

Αναπαράσταση σκιάς και όγκου - με τις ίδιες καμπυλωτές κονδυλιές όπως και στα περιγράμματα - απλότητα δια της ενοποίησης των μέσων.

Ώριμο έργο τέχνης-πράγματα μοιάζουν - ίδια ουσία - ενοποιητική δύναμη. Μεγάλος καλλιτέχνης γεννά νέο σύμπαν - οικεία πράγματα όπως ποτέ πριν. Εκλεπτυσμένη πολυσυνθετότητα εικ. 36

Ben Nicholson

Ισομορφισμός = δομική αντιστοιχία νοήματος και απτής διάταξης

Ψυχολογία της αντίληψης στην τέχνη

Tiziano, “Παρθένος”;

Ψυχολογία της αντίληψης στην τέχνη

Τμήμα Θεάτρου

Albrecht Durer

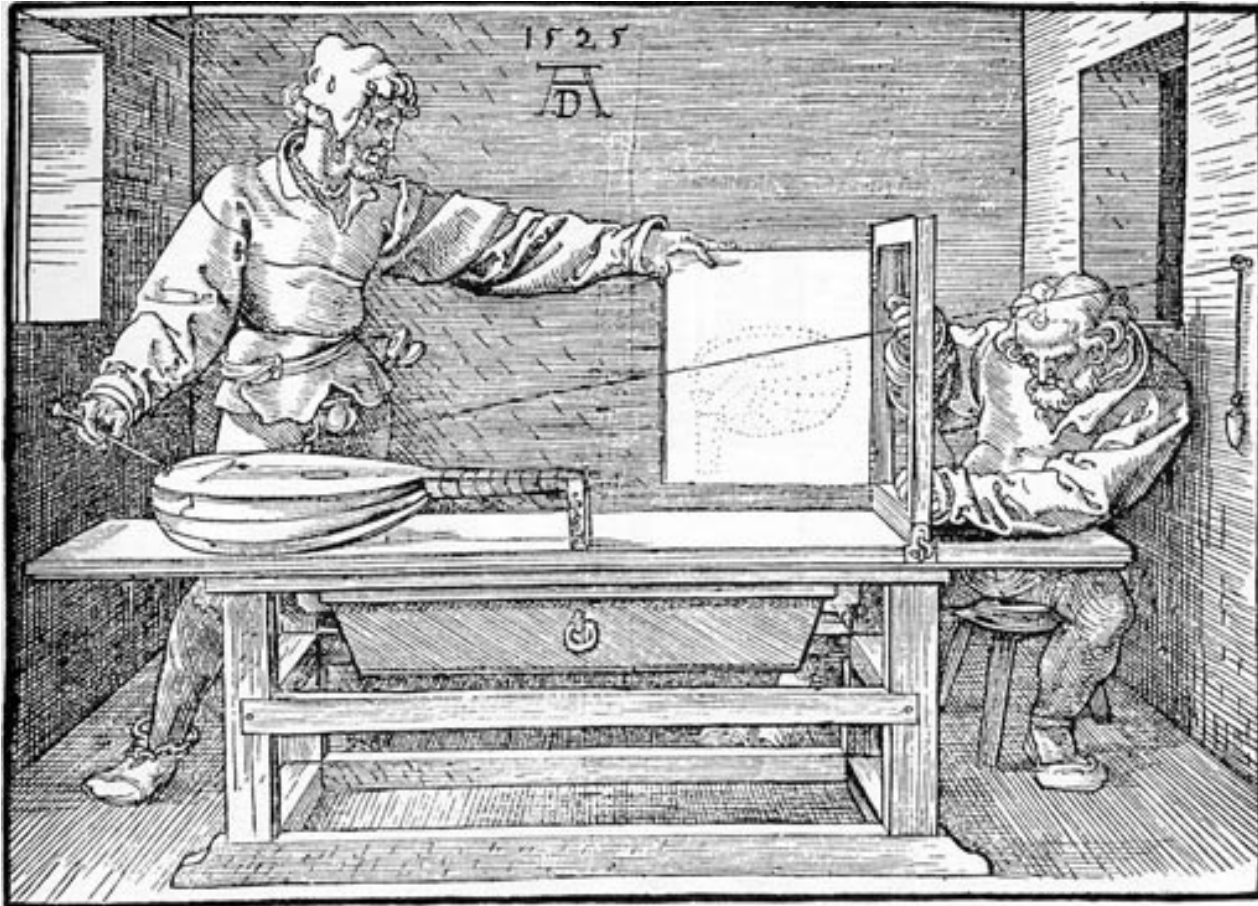

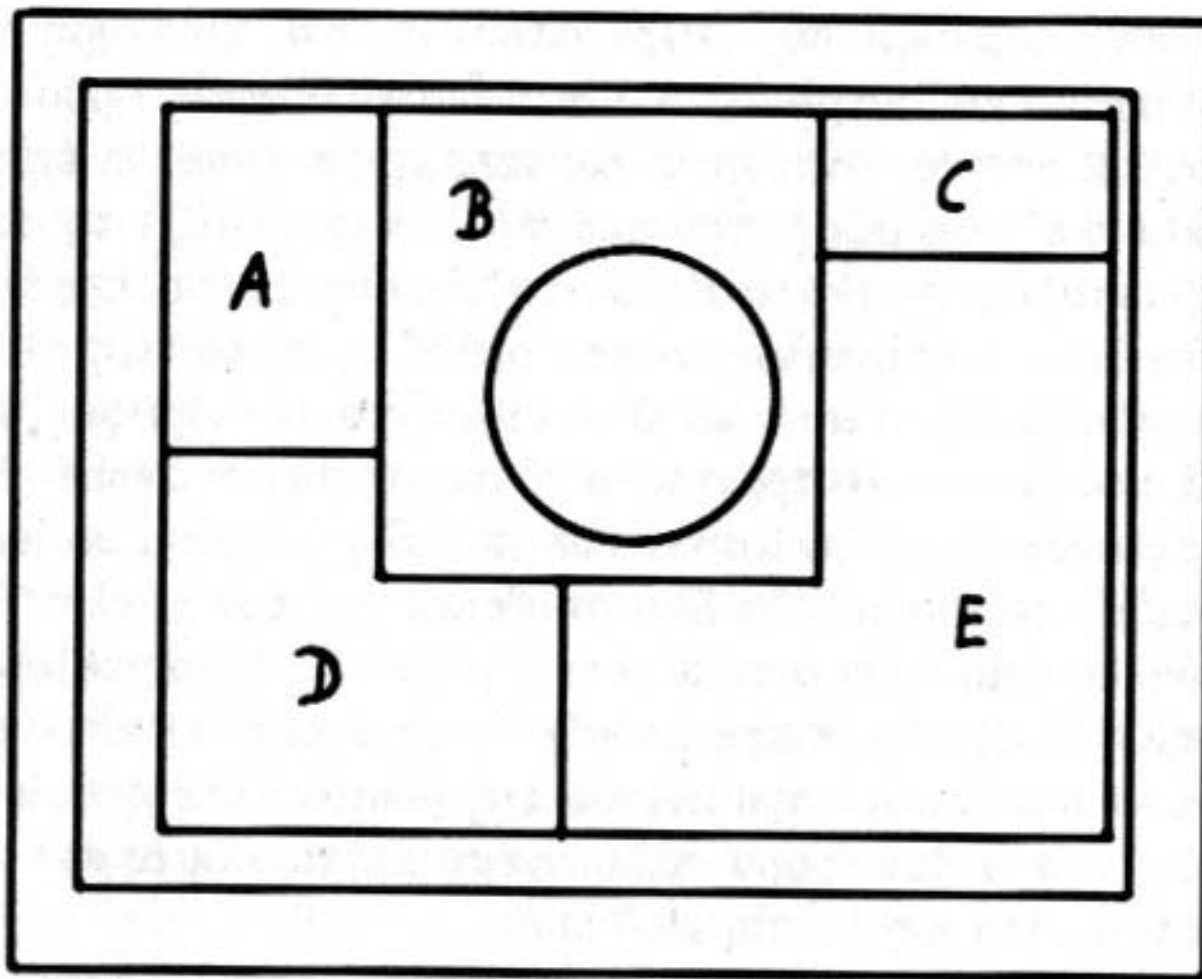
Ψυχολογία της αντίληψης στην τέχνη

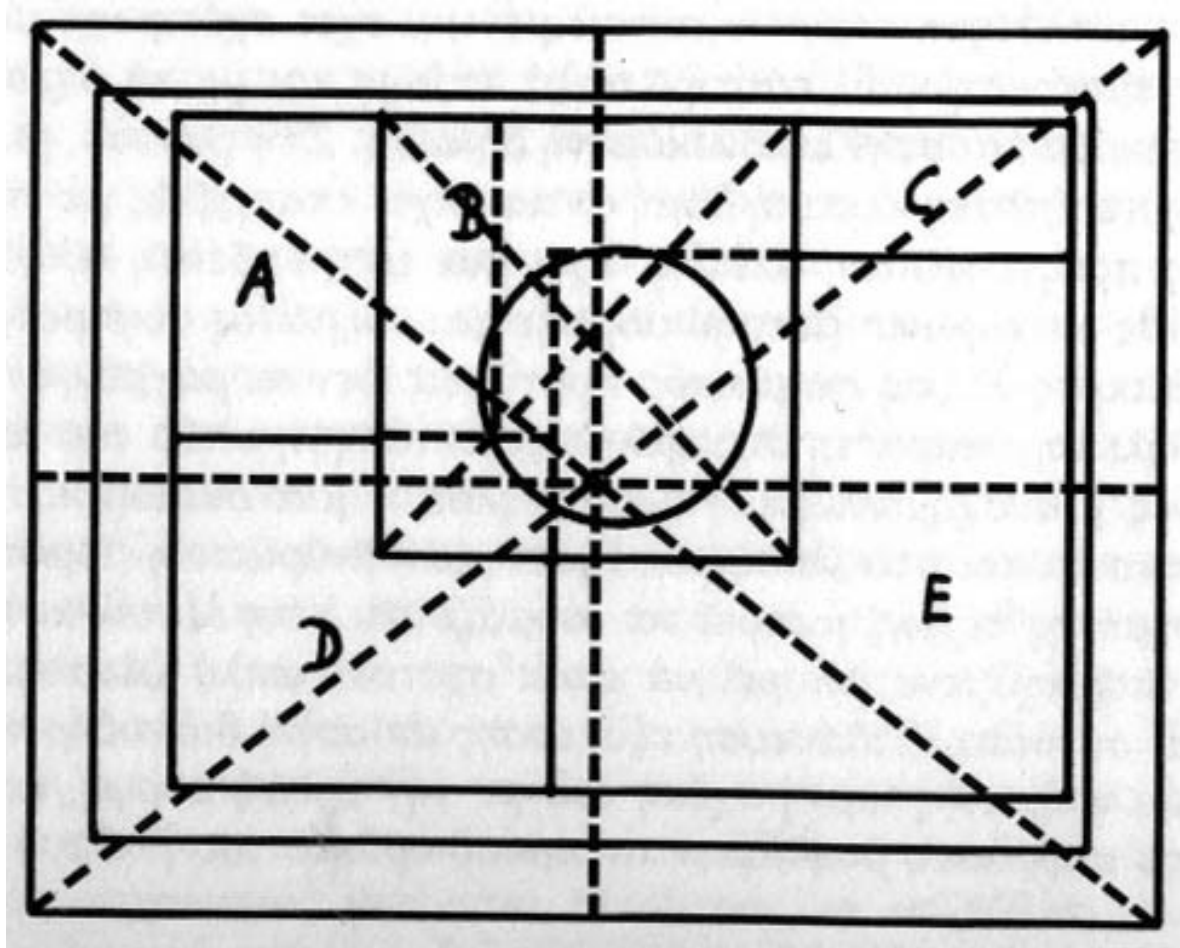
Τμήμα Θεάτρου

Albrecht Durer

Χρήσιμο αντικείμενο προσφέρει έκφραση της λειτουργίας στα μάτια.

Η απλότητα έχει σχέση όχι μόνο με την οπτική εμφάνιση αλλά και με την σχέση μεταξύ ορατής εικόνας και επιδιωκόμενης δήλωσης.

Περίπλοκη λεκτική δομή αντίστοιχη με περίπλοκη δομή σκέψης δίνει μια αίσθηση απλότητας.

Μικρές λέξεις σε μικρές προτάσεις δεν παράγουν απλή δήλωση.

Η ασυμφωνία σύνθετου νοήματος και απλής μορφής δημιουργεί σύγχυση.

Ζωγράφος - Κάϊν και Άβελ = δύο αντικρουστές πανομοιότυπες μορφές. - αποτέλεσμα μη-απλό.

Η απλότητα απαιτεί μια δομική αντιστοιχία μεταξύ νοήματος και απτής διάταξης.

Ψυχολόγοι Gestalt

Ισομορφισμός = δομική αντιστοιχία νοήματος και απτής διάταξης

Αποτελεί αναγκαιότητα για τον σχεδιασμό σε όλες τις τέχνες.

Αν μια τηλεόραση και μια γραφομηχανή έμοιαζαν ίδια

1. Έλλειψη αντιστοιχίας μεταξύ μορφής και λειτουργίας
2. Μείωση επικοινωνίας
3. Ο κόσμος γίνεται φτωχότερος

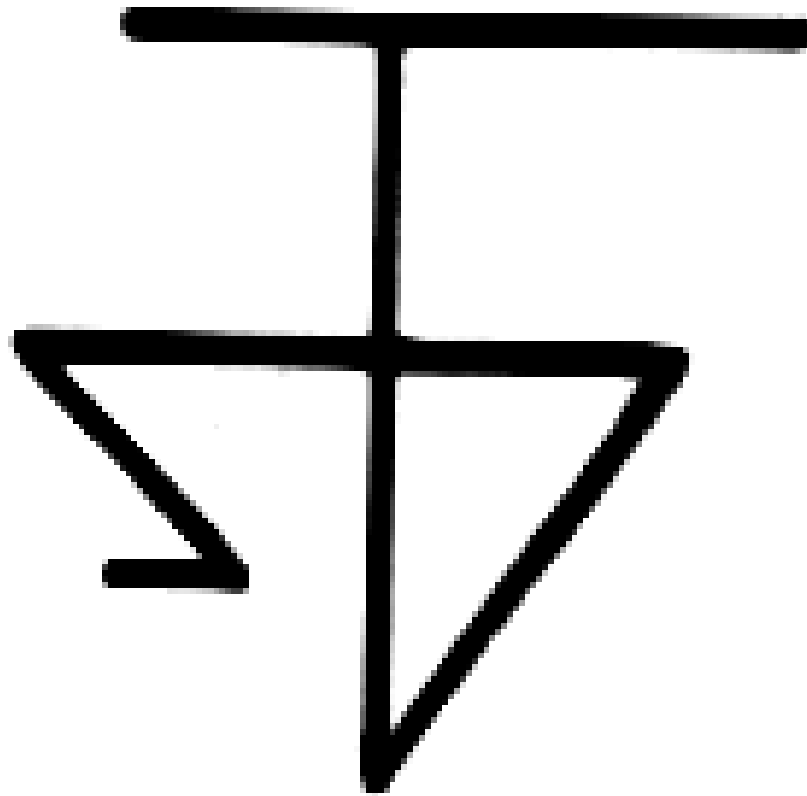
Επίδειξη απλοποίησης

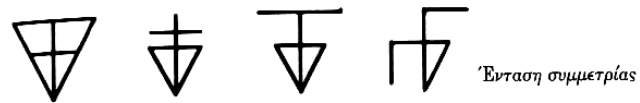
Λουκρήτιος - 4 τετράγωνοι πύργοι πόλης
Leonardo da Vinci-σώμα ανθρώπου - από μακριά

Χρονική απόσταση - απόσταση στο χώρο - παρόμοιο αποτέλεσμα

Μνήμη βαθμιαία απώλεια ευκρινούς δομής
Μήπως συνεπάγεται πιο απτές τροποποιήσεις από μια δομική μορφή σε μια άλλη;
Βλέπω-θυμάμαι - δημιουργία οργανωμένων συνόλων

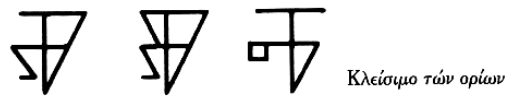
Ένταση συμμετρίας

Απομόνωση αταίριαστης λεπτομέρειας

Απλοποίηση γενικού σχήματος

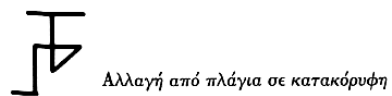
Κλείσιμο τών ορίων

Επανάληψη παρομοίου σχήματος

Ένταση υποδιαίρεσης

Αλλαγή από πλάγια σε κατακόρυφη

Ισοπέδωση και Όξυνση

Άλλες τάσεις

Friedrich Wulf

Ασάφειες

Εξάλειψη

Νόμος συνοπτικότητας (Pragnanz)

Ενοποίηση - έξαρση συμμετρίας- μείωση δομικών γνωρισμάτων-επανάληψη - εξάλειψη αταίραστων
λετομερειών - εξάλειψη πλαγιότητας - μείωση έντασης - κλασικισμός

Όξυνση-ένταση διαφορών-τονισμός πλαγιότητας - αύξηση έντασης-εξπρεσιονισμός

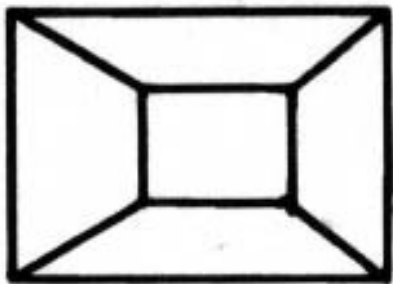
α

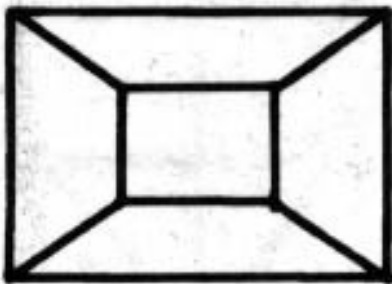
β

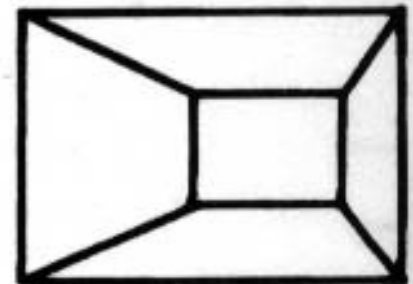
γ

δ

ε

στ

Το Όλον Αυτοσυνηρείται

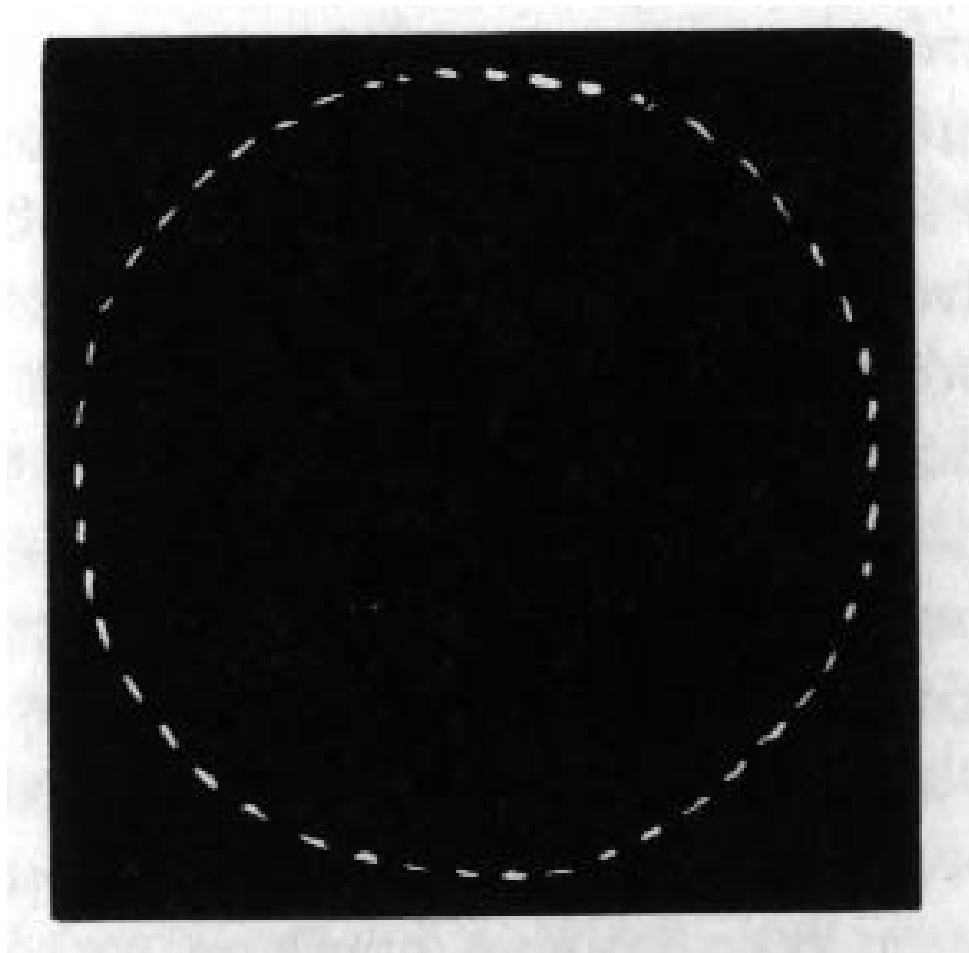
Διαδικασίες πεδίου

Kohler

Ivo Kohler - παραμορφωτικές διόπτρες

Fabio Metelli

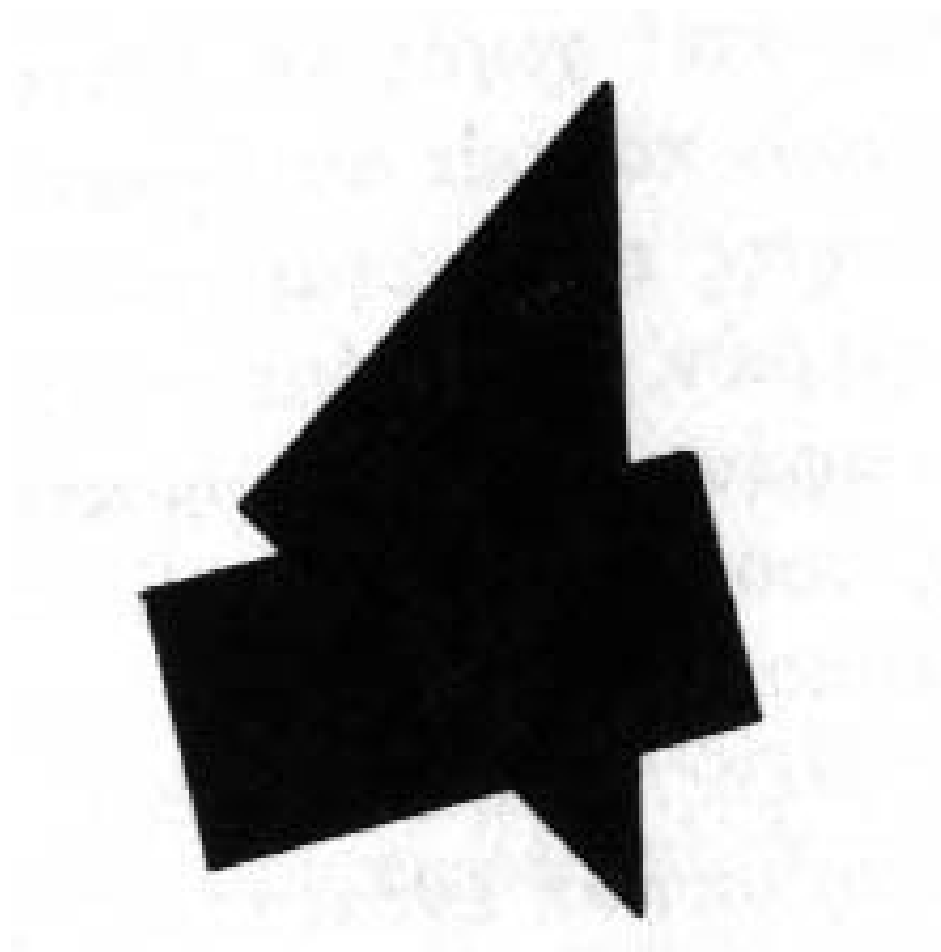

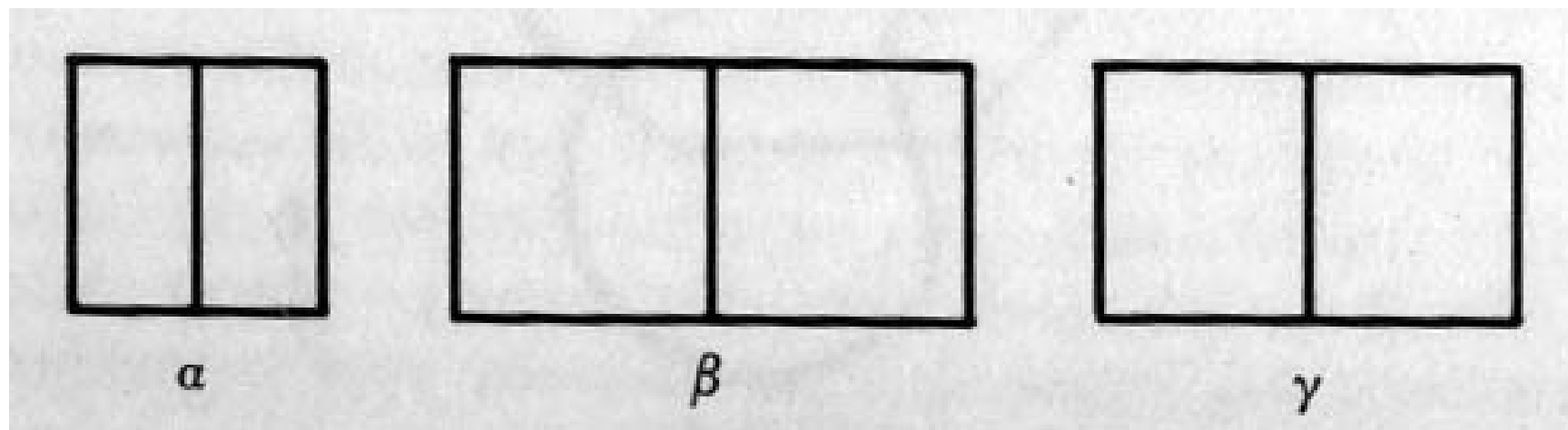

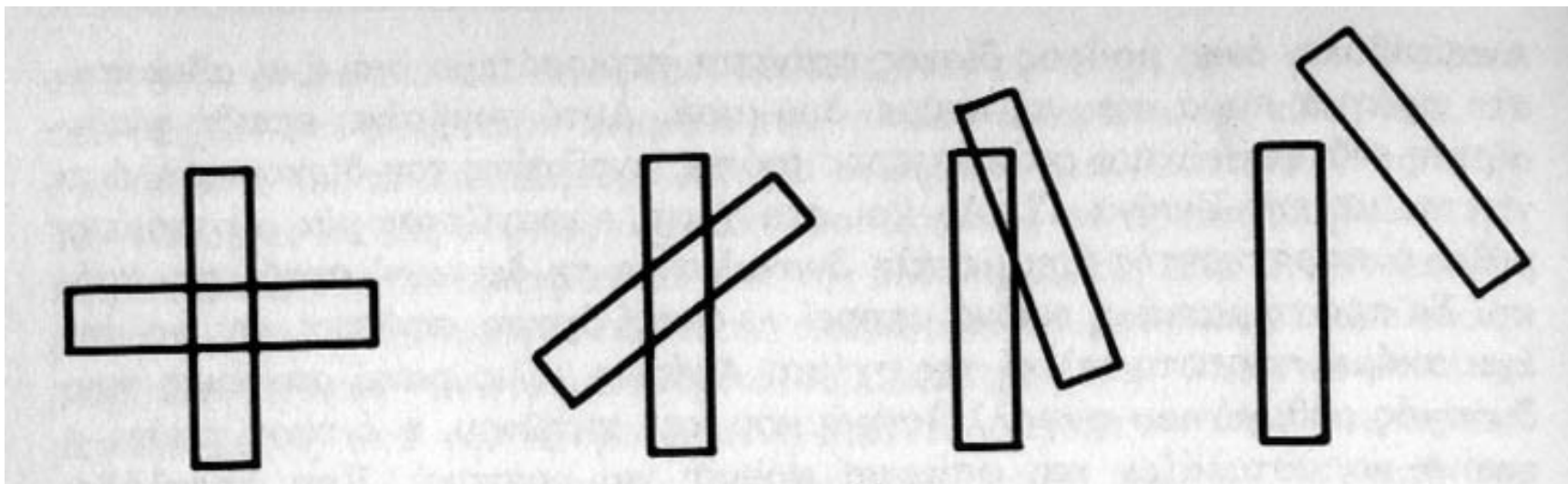

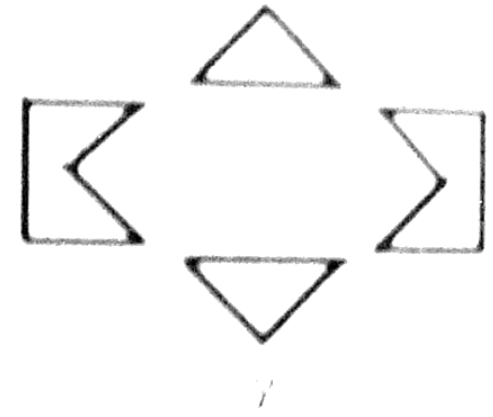
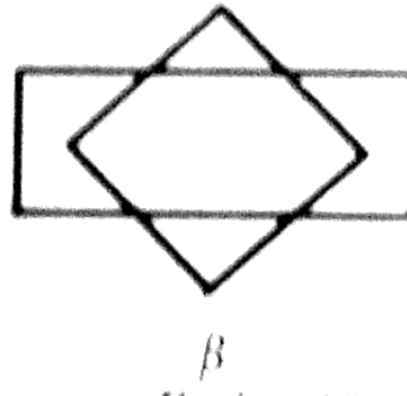
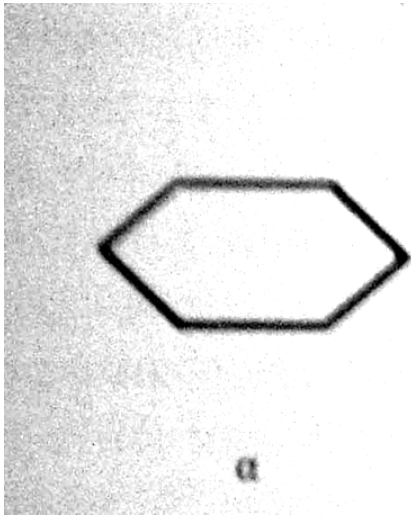
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

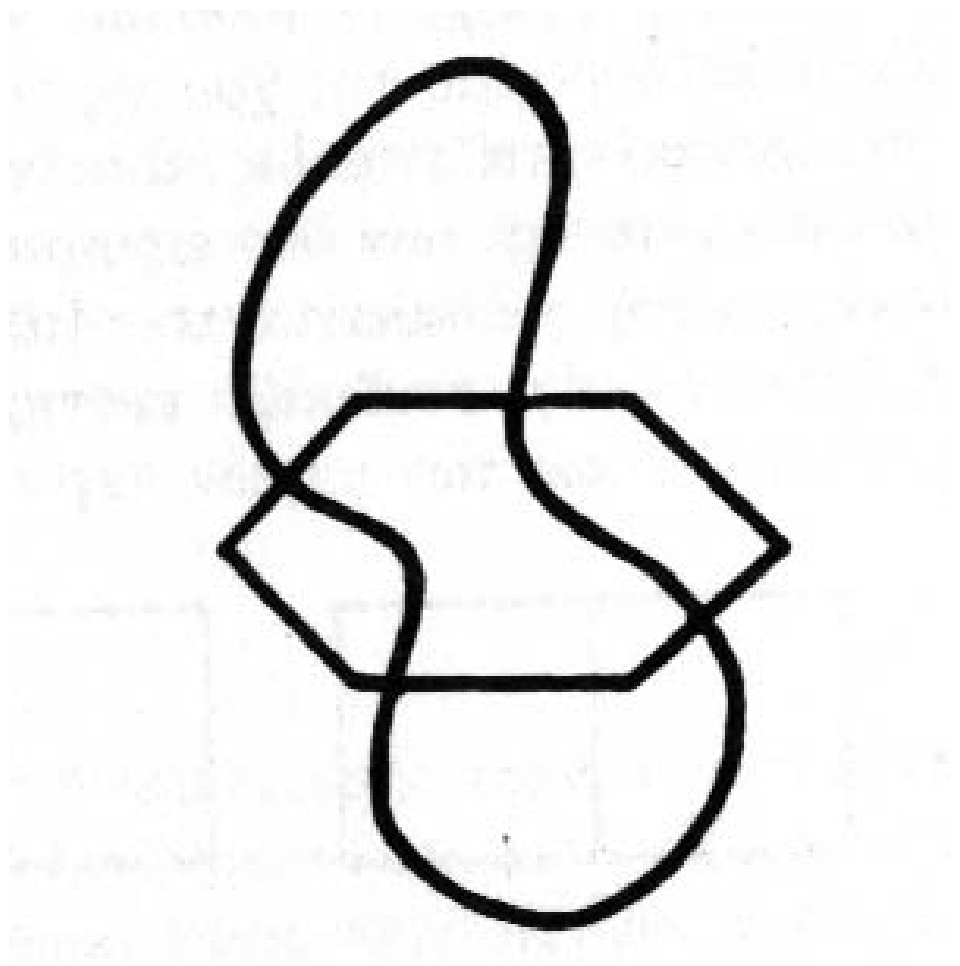
Υποδιαίρεση

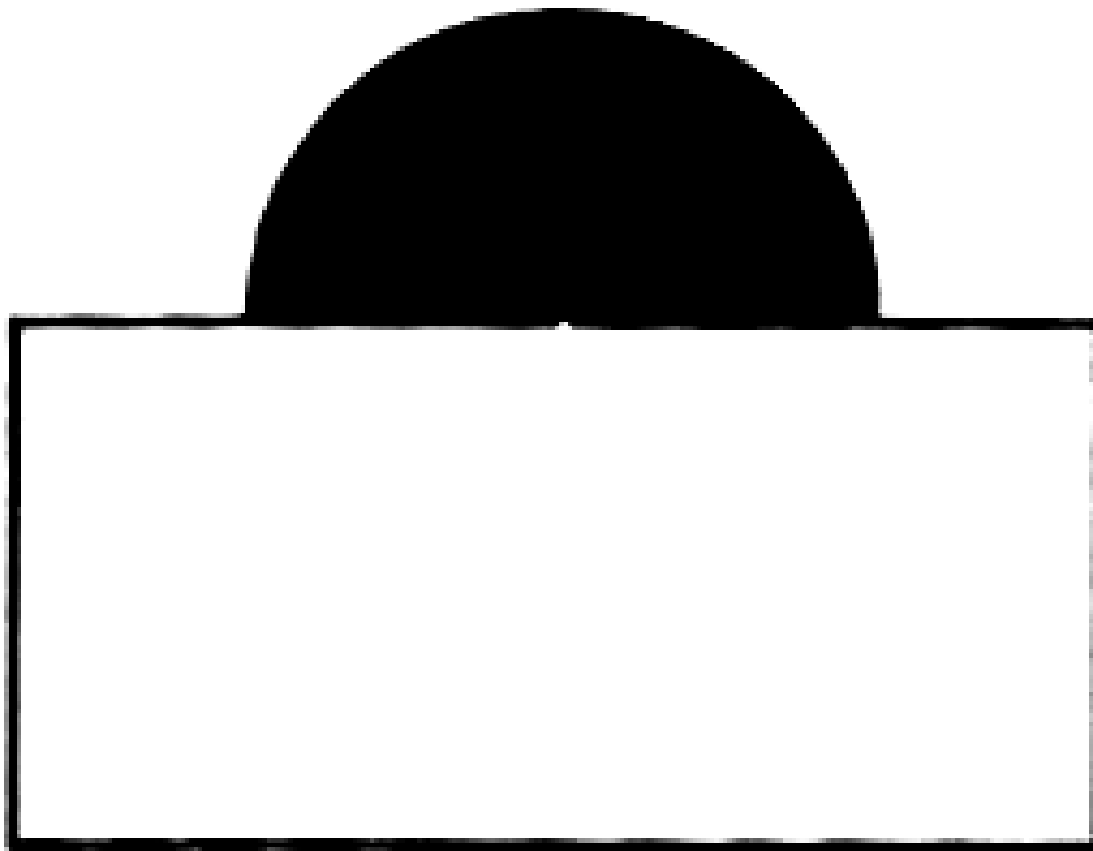

Γιατί τα μάτια λένε συχνά την αλήθεια

Goethe - Erscheinung und Entzweien sind synonym (Η εμφάνιση μορφής και ο διαχωρισμός είναι συνώνυμα)

Οπτικά σχήματα πρέπει να αντιστοιχούν σε αντικείμενα του φυσικού κόσμου.

Γιατί βλέπουμε το αυτοκίνητο σαν ξεχωριστό από οδηγό;

Ενίοτε τα μάτια μας εξαπατούν

Wertheimer - (Εικ. 47) γέφυρα και αντικαθρέφτισμα - ισχυρό όλον

Αστερισμοί στον ουρανό δεν αντιστοιχεί στο πώς είναι

Στρατιωτικό καμουφλάζ- κατακερματισμός ενότητας

Picasso - καμουφλάζ - κυβισμός!

Γιατί τα μάτια μας λένε την αλήθεια

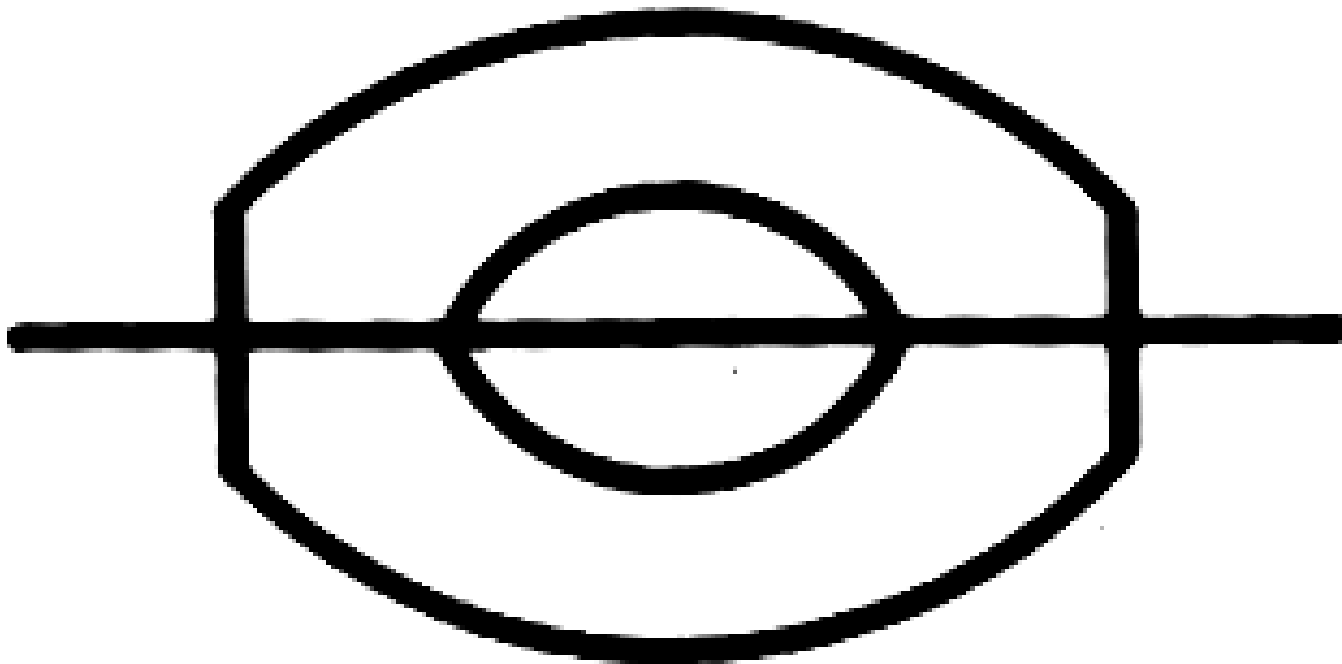
Τεχνητό περιβάλλον προσαρμοσμένο στις ανθρώπινες ανάγκες. (ταχ. Κουτιά κόκκινα)

Νόμος απλότητας - υπακούει και η φύση - σχήμα απλό όσο επιτρέπουν οι συνθήκες - οπτικός διαχωρισμός ευνοείται - κοκκινάδα, στρογγυλάδα μήλων - εσωτερικές διαδικασίες ανάπτυξης και διαφορετικά υλικά δημιουργούν διαφορετική εμφάνιση.

Απλό σχήμα - συμμετρία - συμβάλλει στην φυσική ισορροπία - τοίχοι, δέντρα, μπουκάλια δεν πέφτουν -προτιμάται στην κατασκευή

Η όραση και το μυαλό υπόκεινται στον ίδιο βασικό νόμο οργάνωσης με τα πράγματα της φύσης.

Υποδιαίρεση στις καλές τέχνες

Σε καλλιτεχνικά έργα η υποδιαίρεση απαραίτητη

Αρχιτεκτονική - η υποδιαίρεση διευκολύνει τον πρακτικό προσανατολισμό
Σκοπός υποδιαίρεσης η μετάδοση οπτικών δηλώσεων

Constantin Brancusi, “οι ερωτευμένοι” ή “το φιλί” (Εικ. 48)

Αγκαλιασμένες μορφές, ορθογώνια πλάκα. Τι είναι ο έρωτας; ο καλλιτέχνης δίνει νύξεις μέσω των οπτικών επιλογών. Ένωση αλλά και διάκριση. Ασφυξία. Ο κόσμος είναι μέσα στα μάτια του άλλου. Μυωπική σύλληψη. Ενότητα υπερσχύει της υποδιαίρεσης

Auguste Rodin, ίδιο θέμα, υπερσχύει η υποδιαίρεση

Στις τέχνες η υποδιαίρεση προχωρεί ιεραρχικά από επίπεδο σε επίπεδο που υπάγονται το ένα στο άλλο.
Πρωταρχικός διαχωρισμός καθορίζει κύρια γνωρίσματα.

Μεγάλα μέρη υποδιαιρούνται σε μικρότερα

Ο καλλιτέχνης προσαρμόζει τα διαχωριζόμενα μέρη και δημιουργεί συνδέσεις για να φτάσει στο νόημα που επιδιώκει.

Εικ. 49.

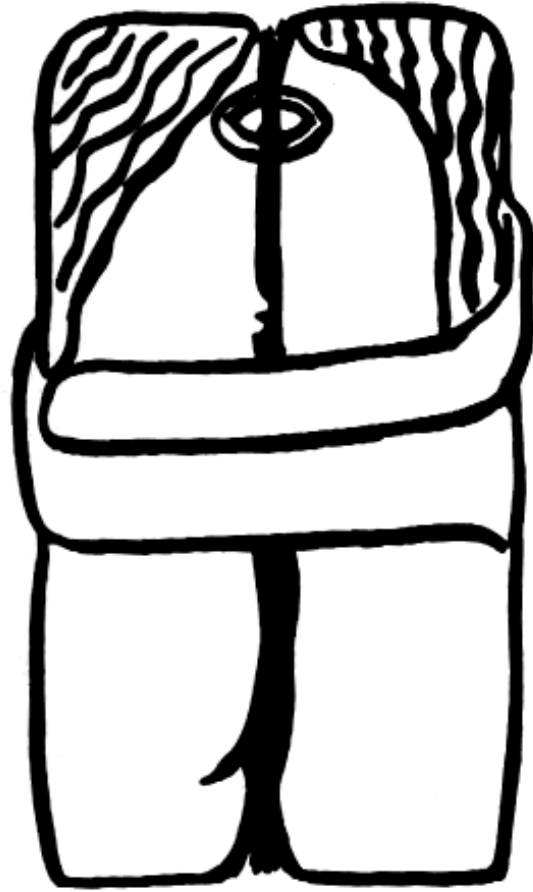
Πρωταρχική υποδιαίρεση - πρώτο πλάνο από ουδέτερο φόντο

Πρώτο πλάνο - υποδιαίρεση σε μουσικό, πάγκο, μικρή νεκρή φύση. Μερική ενοποίηση πάγκου μουσικού με την παρεμφερή απόχρωση πάγκου παντελονιού. Αντιπαράθεση με πάνω μέρος. Ανάδειξη κιθάρας. Περιοχές φωτεινότητας που περιστρέφονται ενοποιούν. Τονισμοί δημιουργούν κατευθύνσεις, νησίδες δραστηριότητας

συνκεντρώνουν προσοχή - υποδεικνύουν νόημα.

Constantin Brancusi, 1907

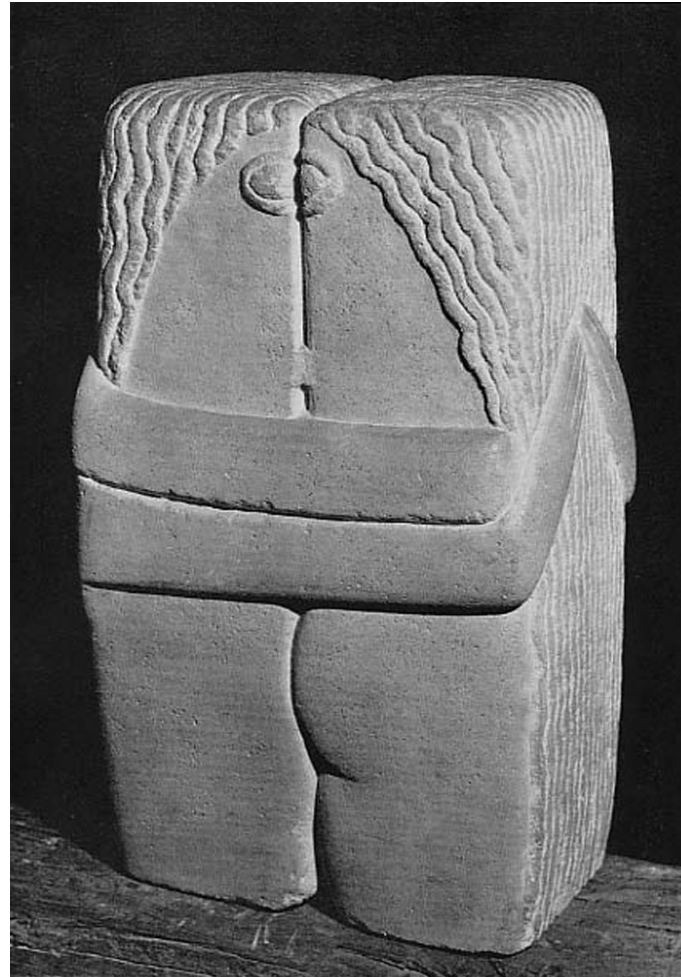
Constantin Brancusi, 1907

Ψυχολογία της αντίληψης στην τέχνη

Τμήμα Θεάτρου

Constantin Brancusi, 1907

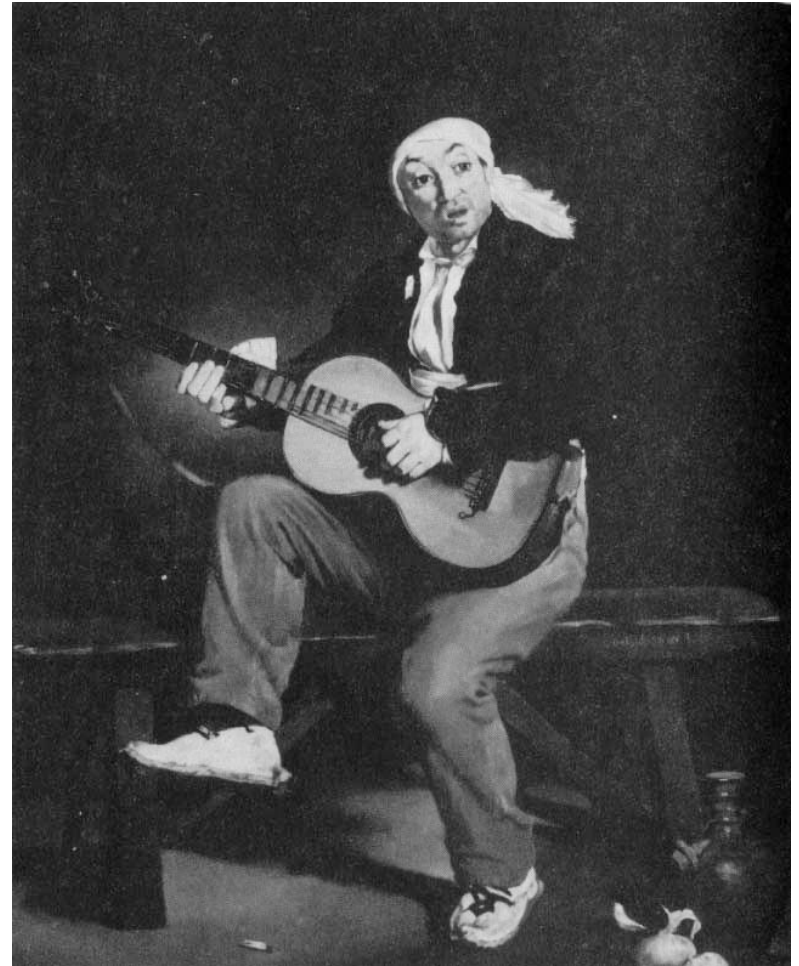
Ψυχολογία της αντίληψης στην τέχνη

Τμήμα Θεάτρου

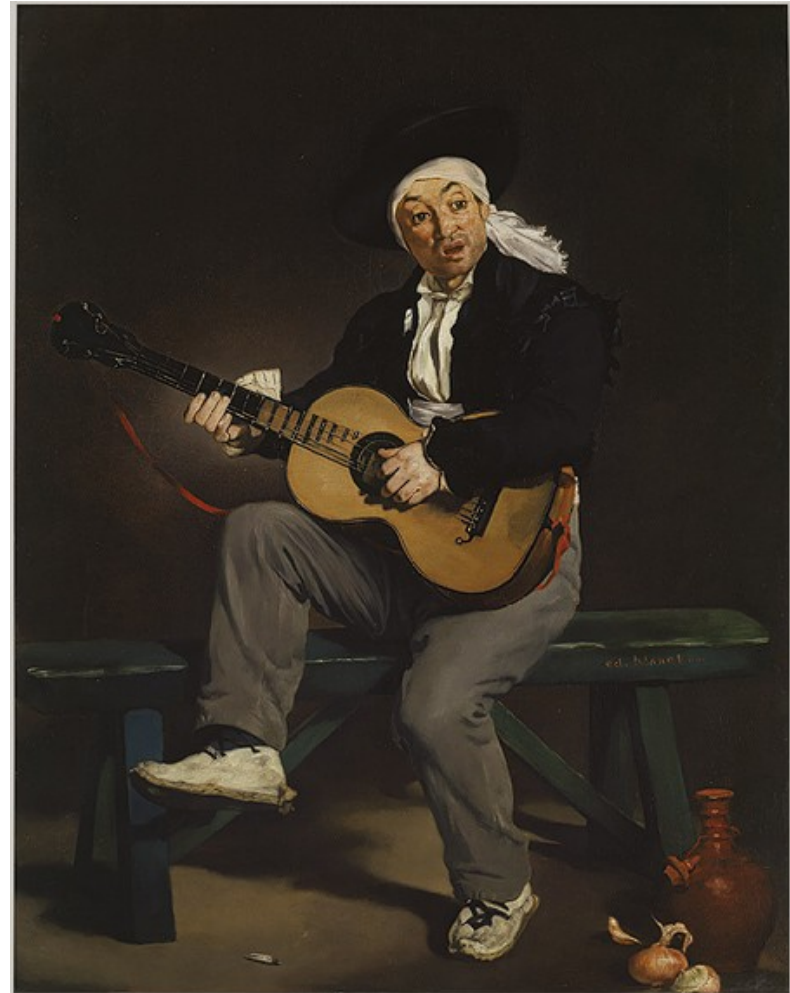
Edouard Manet, Ο Κιθαρωδός, 1861

Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης, Νέα Υόρκη

Edouard Manet, Ο Κιθαρωδός, 1861

Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης, Νέα Υόρκη

Ψυχολογία της αντίληψης στην τέχνη

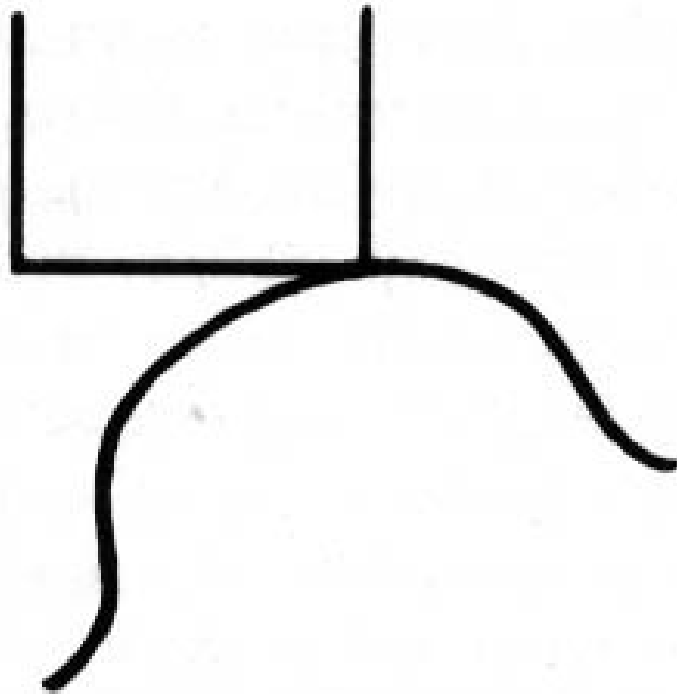
Τμήμα Θεάτρου

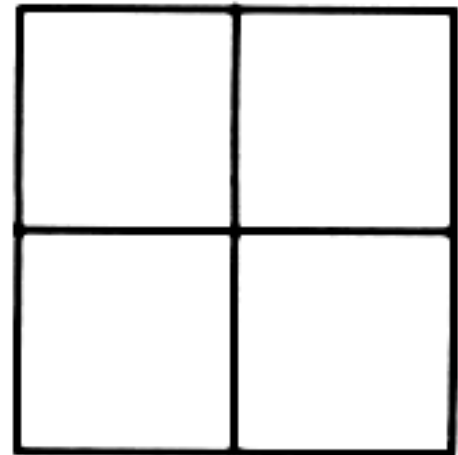
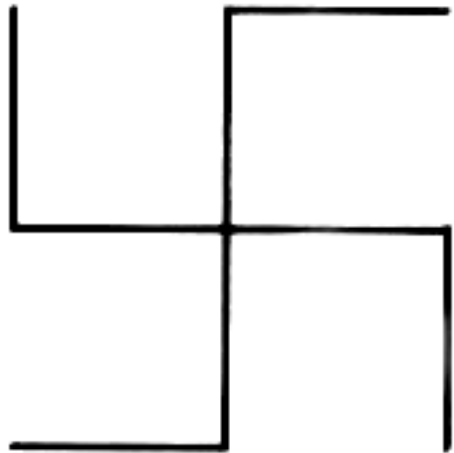

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Τι είναι μέρος

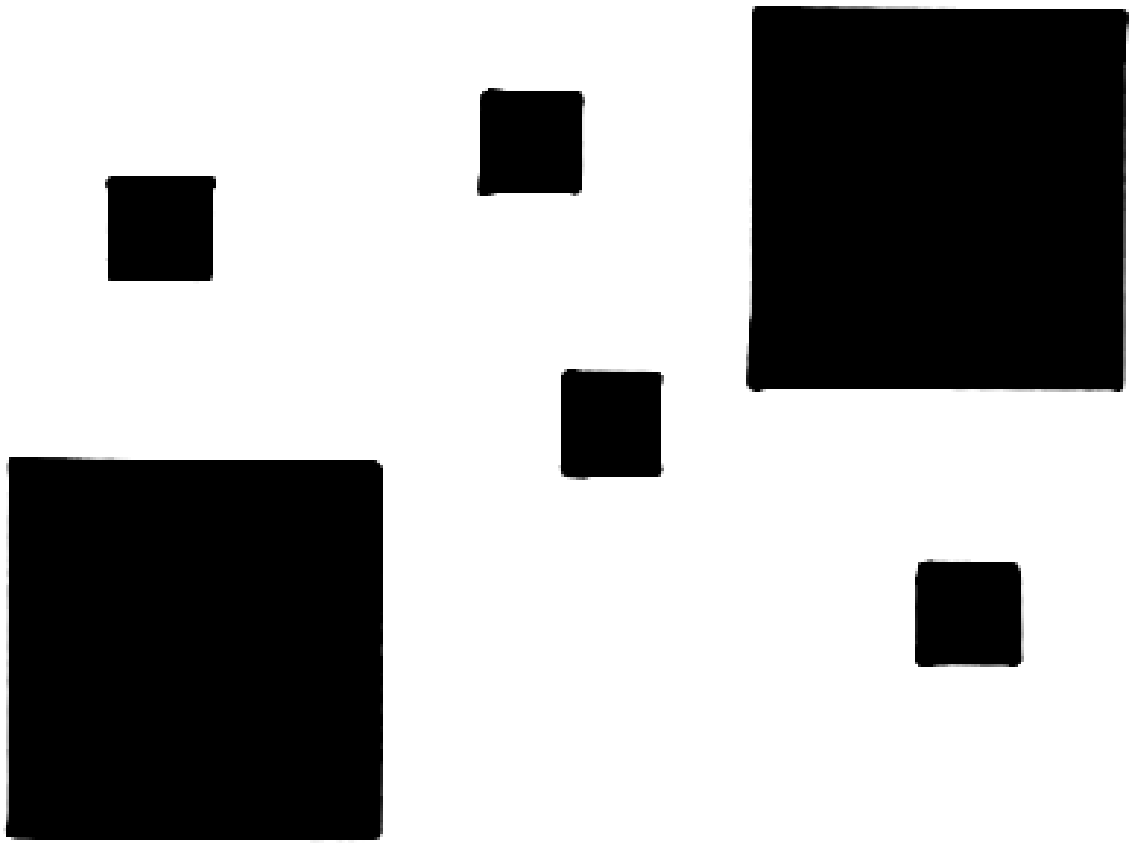
Εικόνα 50

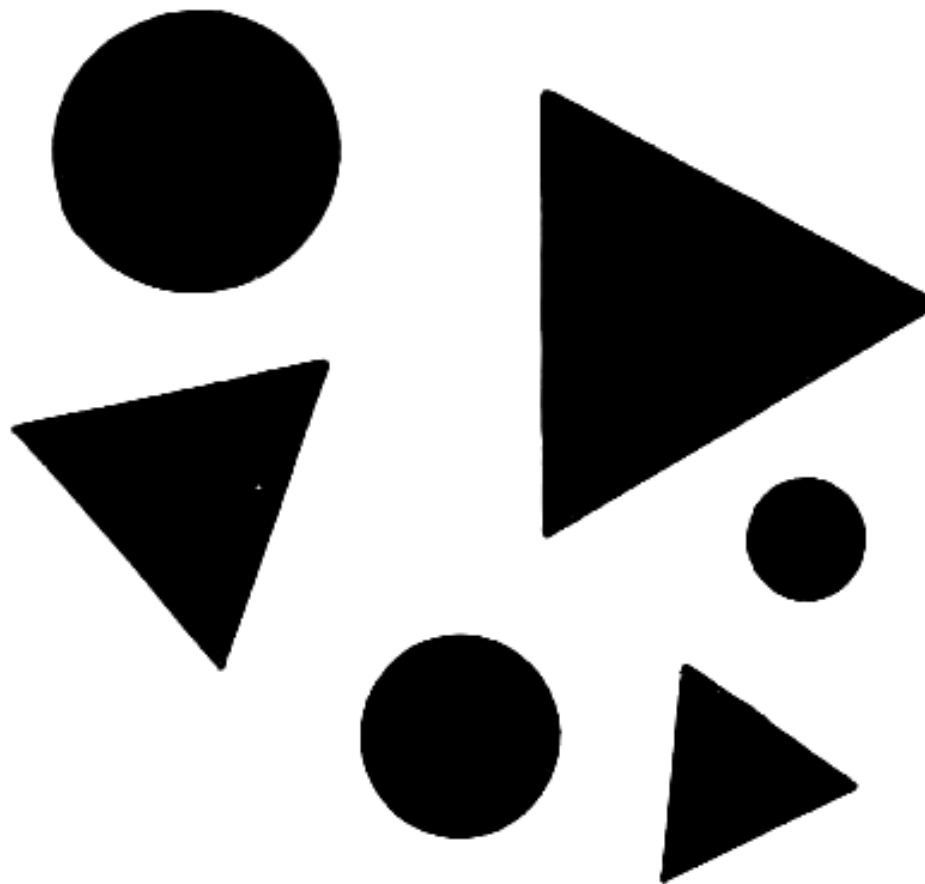

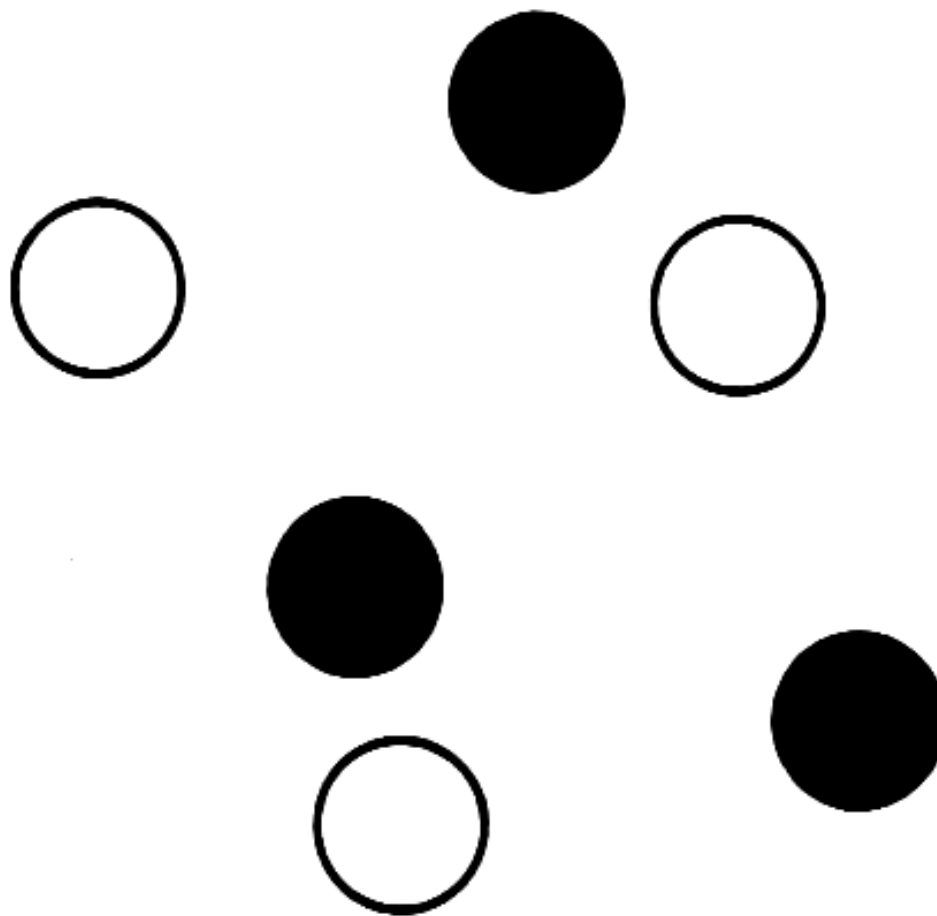

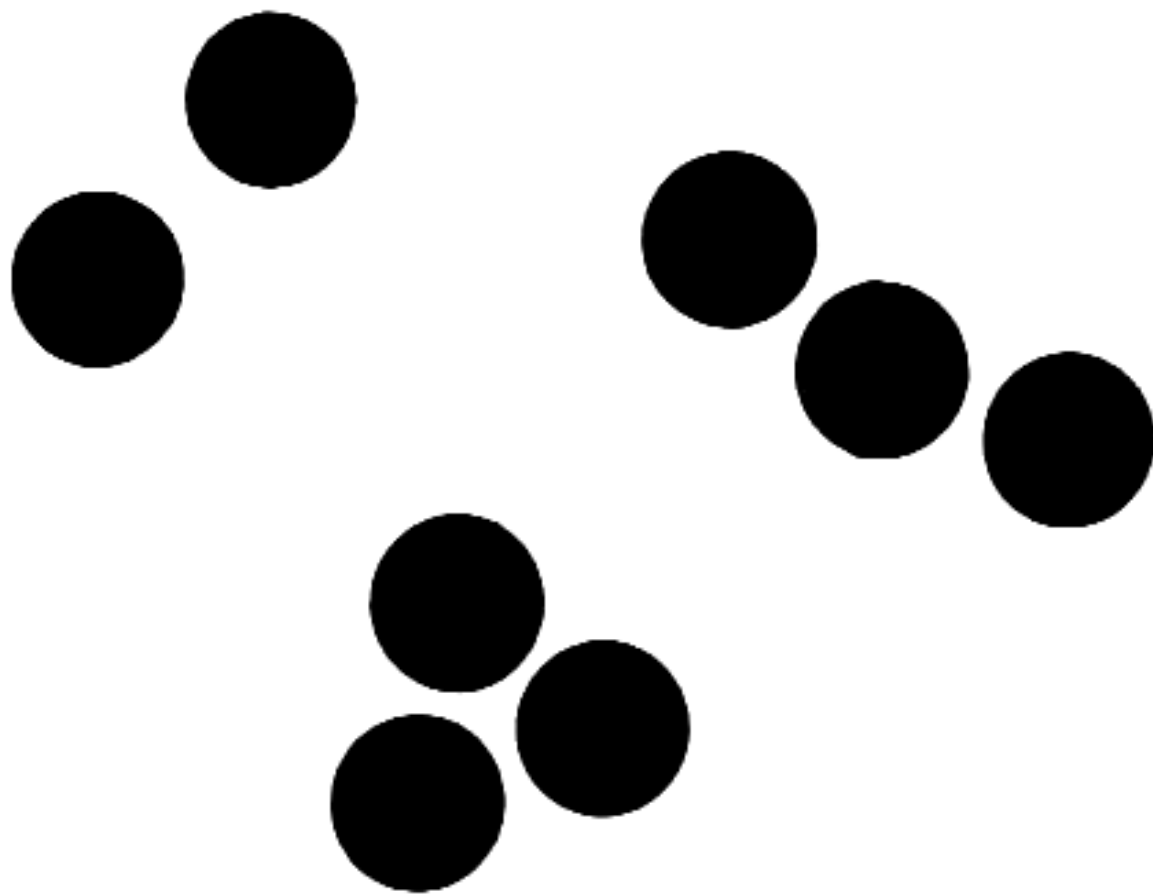
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

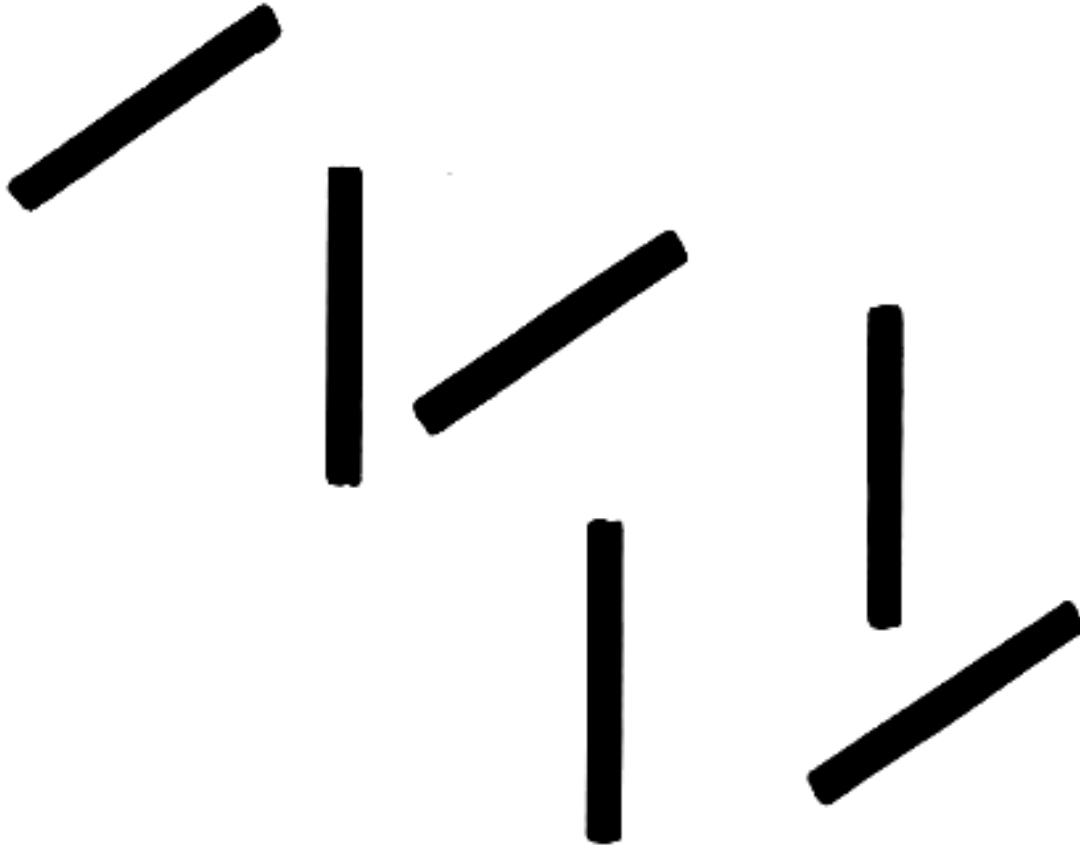
Ομοιότητα και Διαφορά

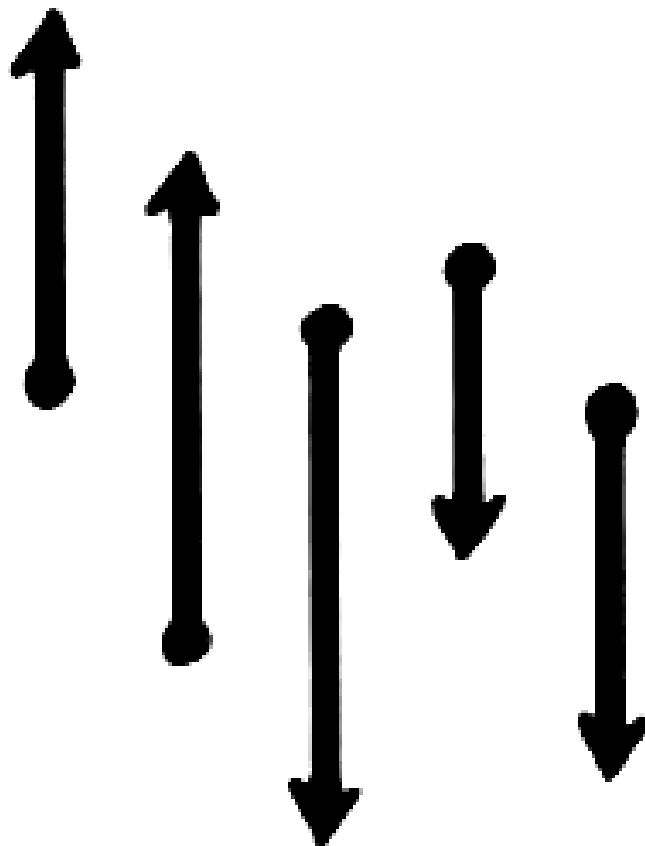

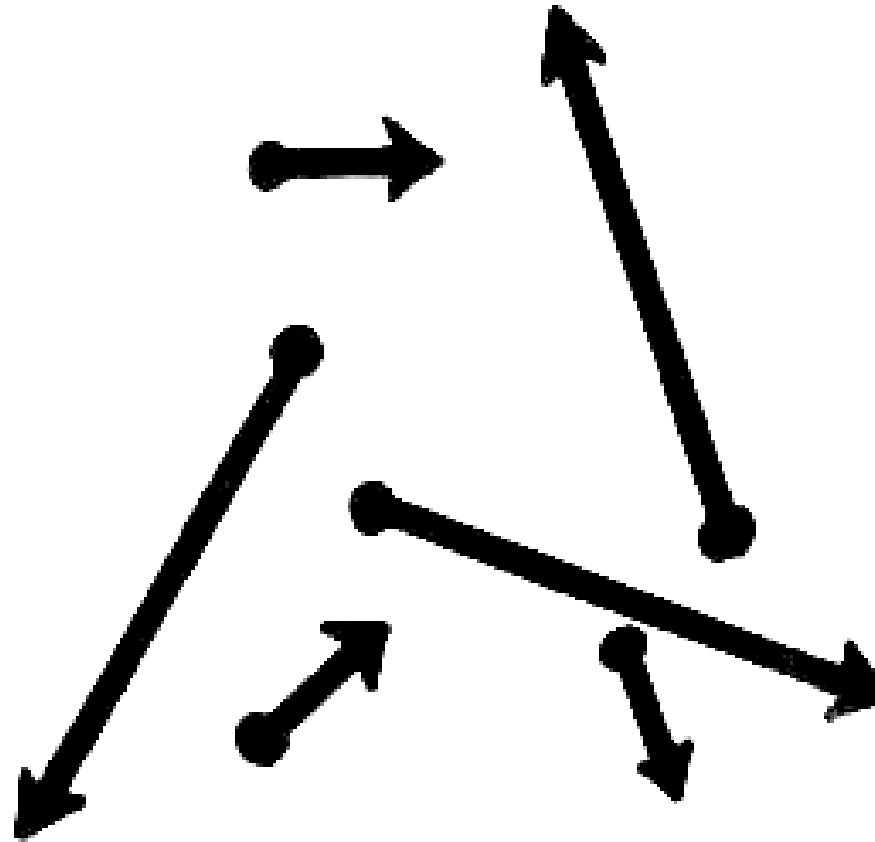

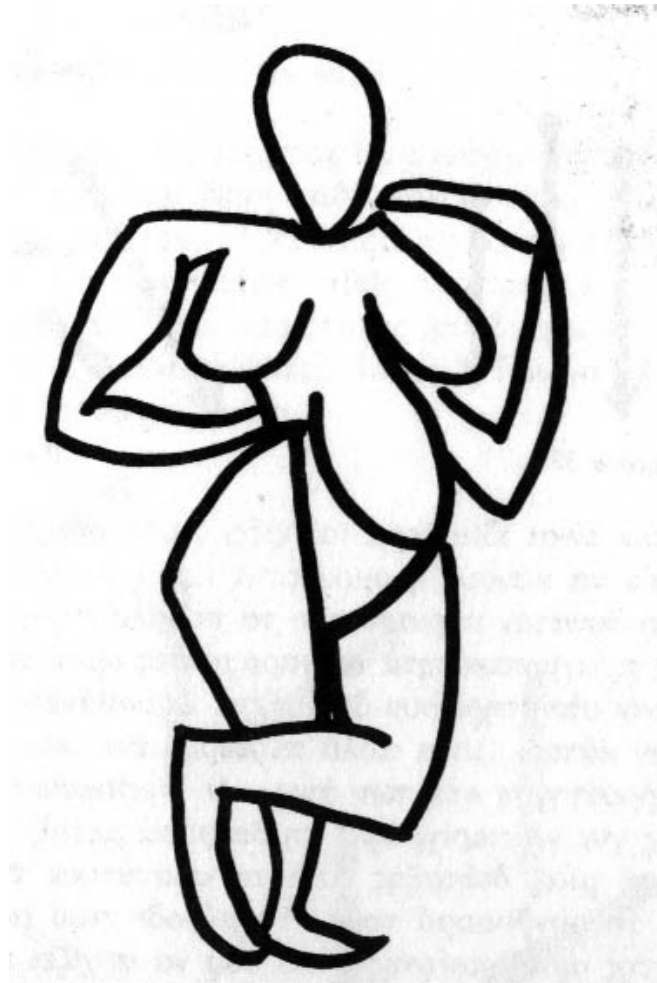

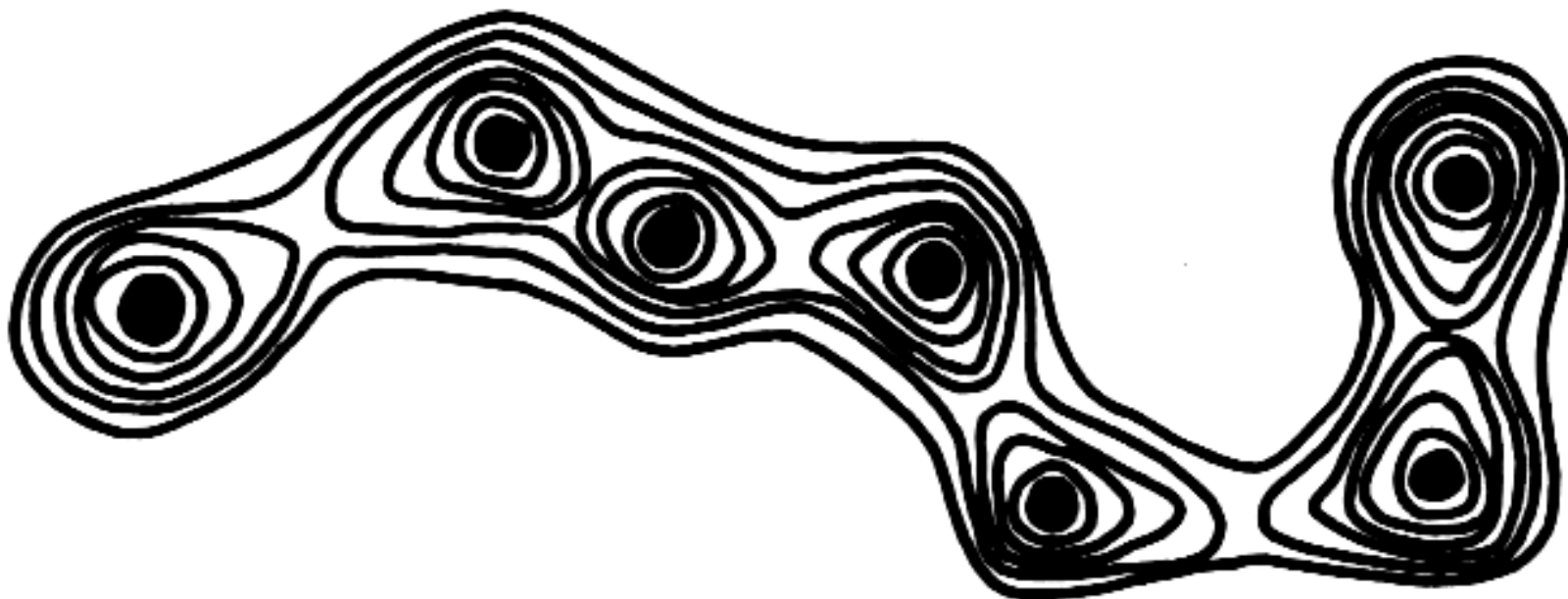

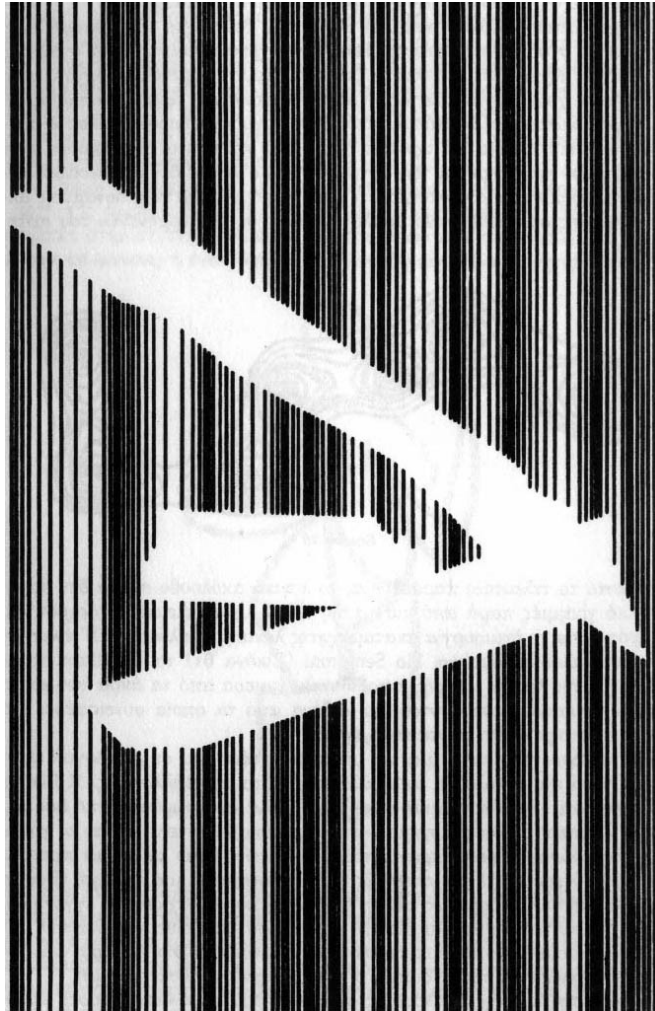

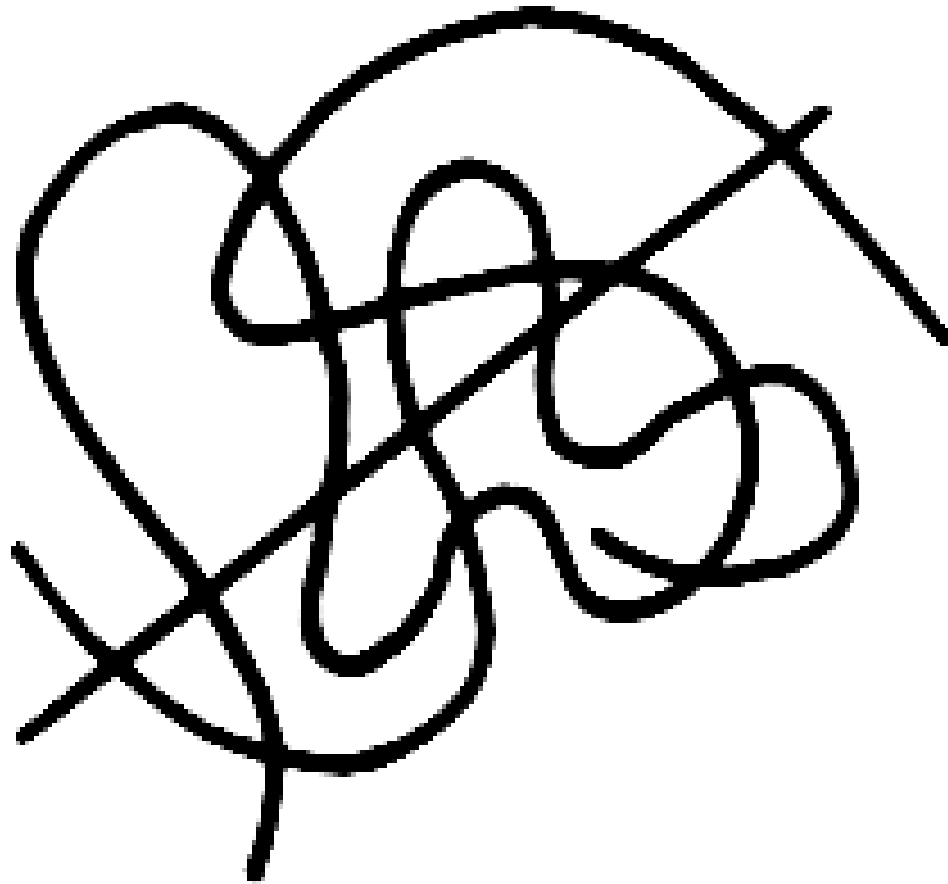
Pio Semproni, Ανάλυση του Χώρου, 1971

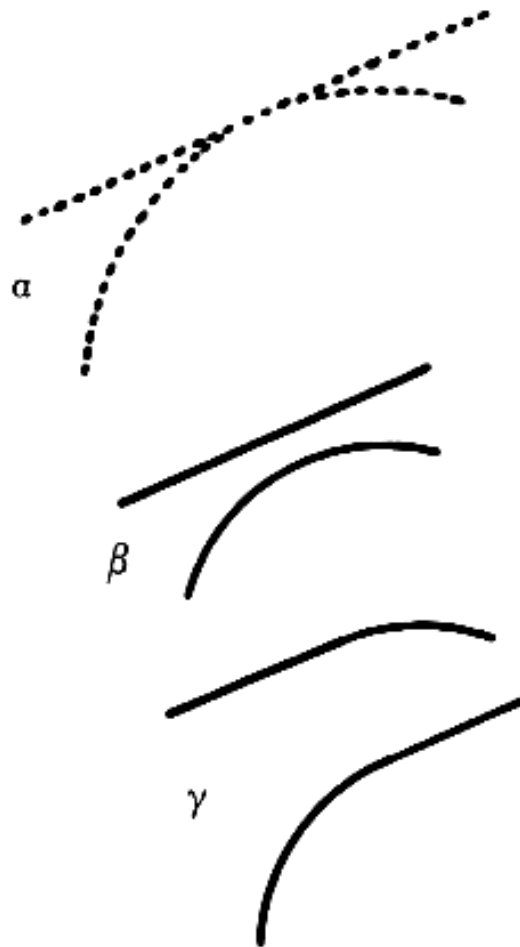

Ψυχολογία της αντίληψης στην τέχνη

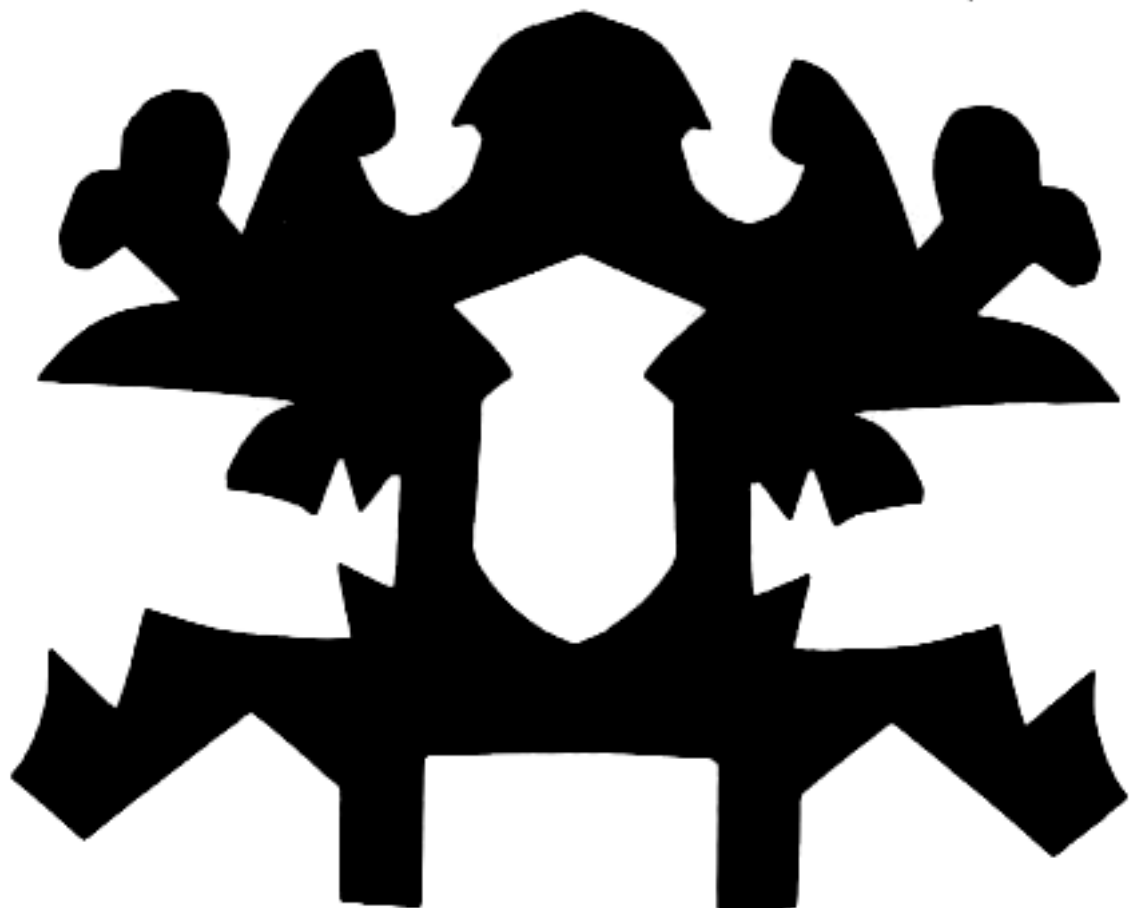
Τμήμα Θεάτρου

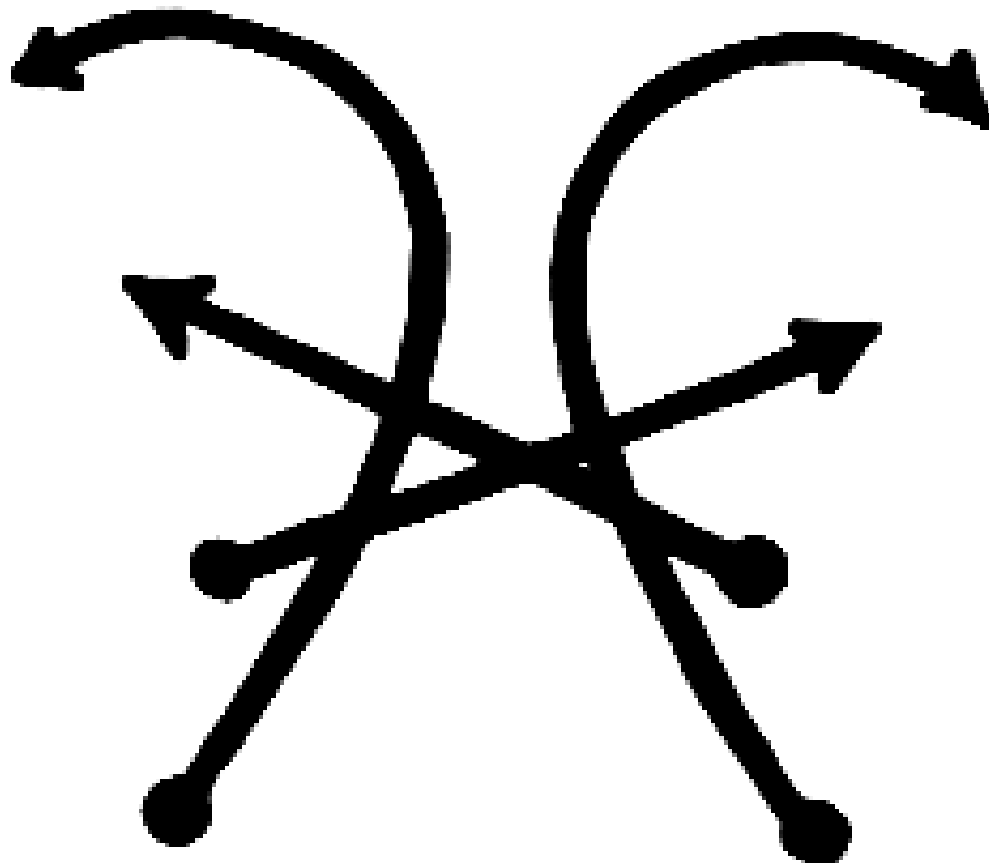

Παραδείγματα από την τέχνη

- Παρατήρηση του έργου τέχνης εκ των άνω.

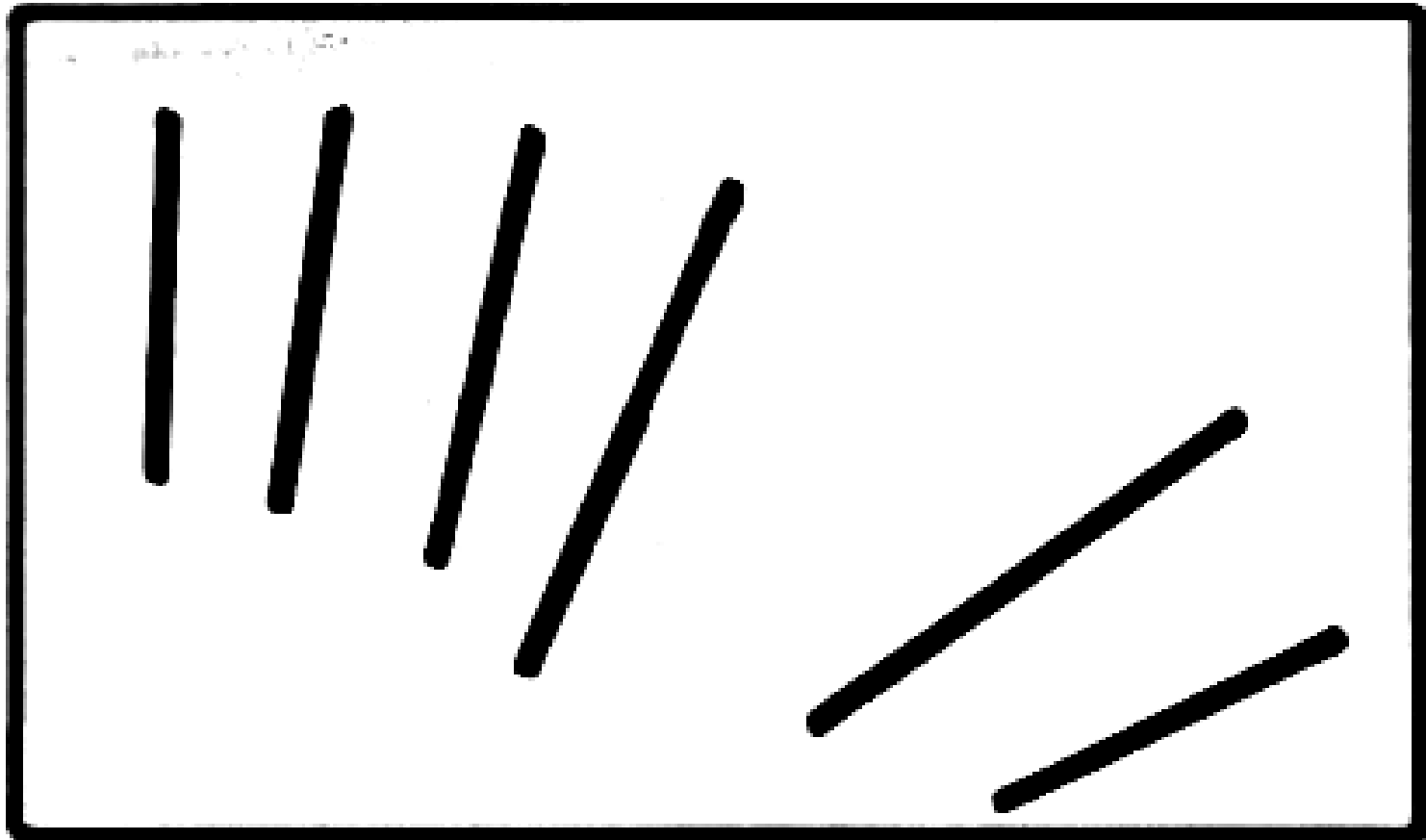

Pieter Bruegel. Παραβολή των Τυφλών

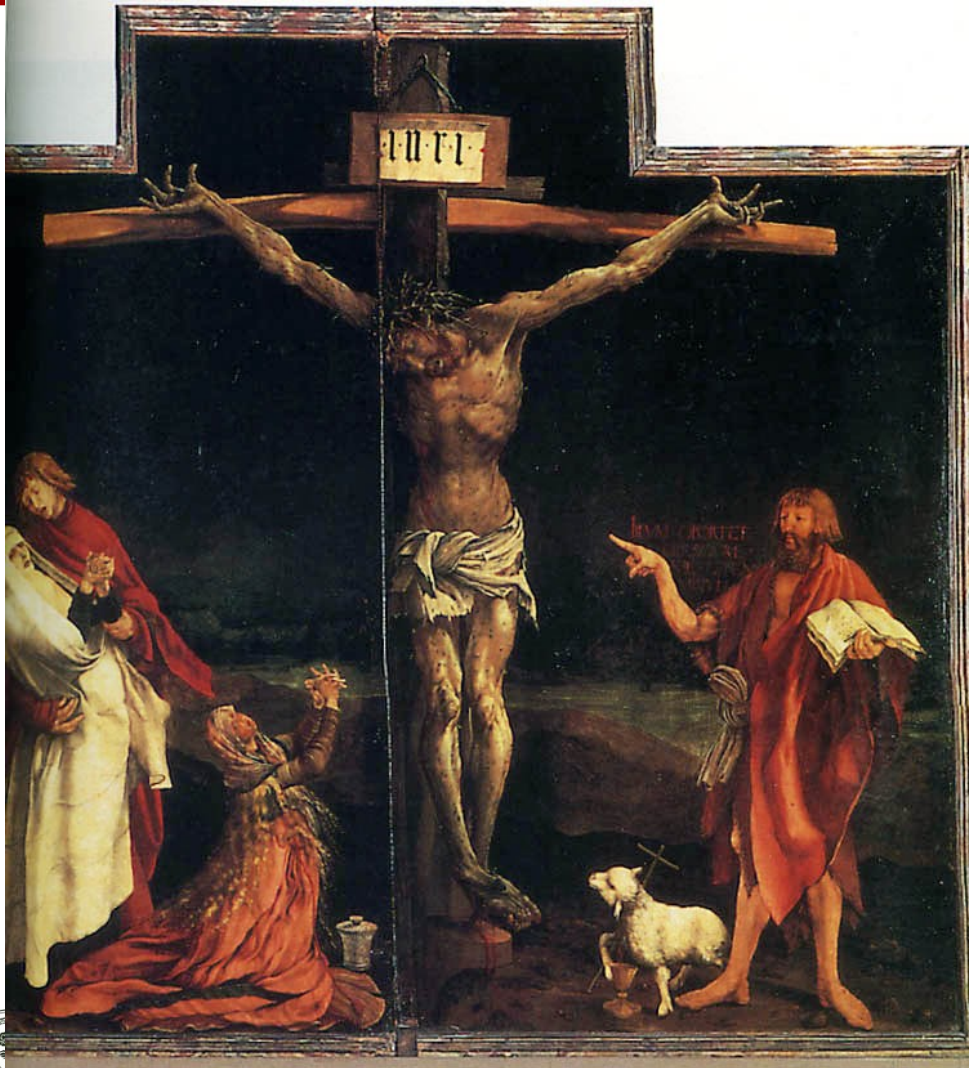

Pieter Bruegel. Παραβολή των Τυφλών. 1568, Λάδι Museo di Capodimonte, Napoli.

Σταύρωση, Αγία Τράπεζα του Isenheim

Εικ. 709. Σταύρωση, Αγία Τράπεζα του Isenheim, Matthias Grünewald.
Λαμπρό κόκκινο Ιωάννης Βαπτιστής και Ιωάννης Ευαγγελιστής
Λευκό, Παρθένος, Αγία Γραφή, Χιτώνας Χριστού, Επιγραφή Ροζ, Μαρία Μαγδαληνή.
Μη ρεαλιστική αλλά συμβολική κλιμάκωση μεγεθών. (Gombrich)

El Greco. Εκδίωξη των Εμπόρων από τον Ναό

Ψυχολογία της αντίληψης στην τέχνη

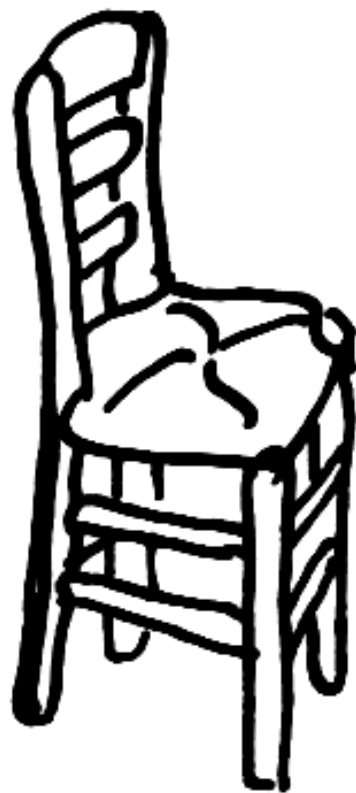
Τμήμα Θεάτρου

Vincent Van Gogh

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (1/2)

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

1. Arnheim Rudolf, Τέχνη και Οπτική Αντίληψη: Η Ψυχολογία της Δημιουργικής Όρασης, Εκδόσεις Θεμέλιο, 1999
2. Arnheim, Rudolf, Οπτική Σκέψη, University Studio Press, 2007

Τα έργα τέχνης που εμφανίζονται στην παρουσίαση ανήκουν στο Δημόσιο Κτήμα (Public Domain).

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ιάκωβος Ποταμιάνος.
«Ψυχολογία της αντίληψης στην τέχνη». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014.
Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
<https://opencourses.auth.gr/courses/OCRS342/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

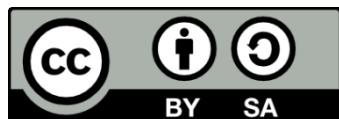
[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Άννα Μπίσμπα
Θεσσαλονίκη, Εαρινό εξάμηνο 2014-2015

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

